

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Бізнес-технології та економіка
(повне найменування інституту, факультету)
Бізнес та управління
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проєкту (роботи)

магістр
(ступінь вищої освіти)

на тему Управління грошовими потоками
суб'єкта господарювання

Виконав: студент(ка) 2 курсу, групи БТЕ-1313_н

Спеціальності 076 Підприємство
(код і найменування спеціальності)
та торгівля

Освітня програма (спеціалізація)
Економіка підприємства

Керівник Попельська Т.О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент Семешов А.Г.
(прізвище та ініціали)

Форма № 25

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
 (повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет Бізнес-технології та економіки
 Кафедра Бізнес та управління
 Ступінь вищої освіти магістр
 Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля
 Освітня програма (спеціалізація) Економіка підприємств
(код і найменування)
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри ІТІУ
Ткаченко А.М.
 «_____» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Осипчук Ангеліна Юріївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

керівник проєкту (роботи) Лопуцька Т.О., д.е.н., проф.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «03» листопада 2014 року № 395

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) до кінця доц.

3. Вихідні дані до проєкту (роботи) Законодавчі та нормативні акти, наукові публікації, статистичні звітності ПАТ «Запоріжсталь»

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретичні основи управління грошовими потоками суб'єкта господарювання; аналіз і дослідження управління грошовими потоками підприємства ПАТ «Запоріжсталь»; розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконання завдання
1, 2, 3	Попечуєва Т.О., ф.е.н., проф.		

7. Дата видачі завдання « 09 » вересня 20 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проєкту (роботи)	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Примітки
1.	Вибір наукових джерел	20.09.24	
2.	Написання 1-го розділу	15.10.24	
3.	Написання 2-го розділу	05.11.24	
4.	Написання 3-го розділу	19.11.24	
5.	Прохорщення нормо-контролю	03.12.24	

Студент(ка)

(підпис) Ангеліна Детька (прізвище та ініціали)

Керівник проєкту (роботи)

(підпис) Тетяна Попечуєва (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 142 с., 41 таблиць, 5 рисунків, 10 додатків, 47 джерел.

Об'єкт дослідження – процес управління грошовими потоками ПрАТ “Запоріжсталь”.

Мета роботи – розглянути теоретичні засади дослідження управління грошовими потоками суб'єкта господарювання, їх практичне застосування на прикладі ПрАТ “Запоріжсталь” та розробити рекомендації щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками.

Завдання:

- розглянути зміст і сутність управління грошовими потоками суб'єкта господарювання;
- проаналізувати існуючі методи дослідження основних показників управління грошовими потоками суб'єкта господарювання та підходи до їх систематизації;
- дослідити основні показники господарської діяльності ПрАТ “Запоріжсталь” за допомогою інструментарію економічного та фінансового аналізу;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками ПрАТ “Запоріжсталь”.

Магістерська робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Методи дослідження – описовий, розрахунковий, порівняльний, аналітичний, балансовий, статистичний, непрямий.

СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ, МЕТОДИКА АНАЛІЗУ, ГРОШОВІ ПОТОКИ, ДОСЛІДЖЕННЯ, АНАЛІЗ РУХУ ГРОШОВИ ПОТОКІВ, СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВІ РИЗИКИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	10
1.1 Сутність та роль управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.....	10
1.2 Економіко-правові аспекти управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.....	21
1.3 Методика аналізу управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.....	34
Висновки до 1 розділу.....	49
2 АНАЛІЗ І ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»	
2.1 Характеристика основних організаційно-економічних показників підприємства ПрАТ «Запоріжсталь».....	51
2.2 Аналіз руху грошових потоків на підприємстві ПрАТ «Запоріжсталь».....	54
2.3 Аналіз джерел утворення і напрямів витрачання грошових коштів на ПрАТ «Запоріжсталь».....	65
Висновки до 2 розділу.....	100
3 РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	
3.1 Заходи з поліпшення стану і мінімізація ризиків грошових потоків	102
3.2 Шляхи удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві ПрАТ «Запоріжсталь».....	113
Висновки до 3 розділу.....	128
ВИСНОВКИ.....	129
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	137

ВСТУП

Мінливість ринкового середовища, існуюча в Україні, веде до зниження ефективності фінансово-господарської діяльності промислових підприємств, серед яких значна частина станом є збитковими, що свідчить про відсутність джерел відтворення власного капіталу. Це зумовлює необхідність зміни підходів до фінансового управління, провідною ланкою якого є управління грошовими потоками. Існуючий механізм фінансового управління не виконує в достатній мірі покладених на нього завдань щодо оцінки результативності руху грошових потоків та подоланню конфлікту інформаційної асиметрії користувачів фінансової інформації. У зв'язку з цим виникає потреба постійного моніторингу управління грошовими потоками.

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти. Вирішення цієї проблеми неможливе без глибоких досліджень економічних механізмів, що визначають грошові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання. Таким чином, існує нагальна потреба в розробці методики обліку, контролю і аналізу грошових потоків, підвищенні наукової обґрунтованості прийняття фінансових рішень в умовах нестабільності та ризику, розробці системи аналітичних і модельних засобів управління коштами. Необхідність в організації обліку, контролю та економічного аналізу грошових потоків на підприємствах обумовлена існуванням практичних потреб фінансового управління, що стоять на рівні проблеми виживання окремих підприємств, галузей і виходу із кризового стану економічної системи в цілому.

В сучасних умовах господарства багато підприємств поставлені в умови

самостійного вибору стратегії та тактики свого розвитку. Самофінансування підприємством своєї діяльності стало першим завданням кожного підприємства. В умовах ринкової економіки, конкуренції і нестабільного зовнішнього середовища необхідно оперативно реагувати на незначні відхилення від нормальної діяльності підприємства. Управління грошовими потоками являється тим інструментом, за допомогою якого можна досягти бажаного результату діяльності - отримання прибутку. Тому виникає об'єктивна необхідність змістовного визначення моніторингу в системі управління грошовими потоками, розробки пріоритетних напрямів та концепції його здійснення, яка включає такі складові: методологічну, методичну та організаційну. Значущість цього науково-практичного завдання визначає актуальність теми, мету та завдання дипломної роботи.

Мета роботи – дослідження стану управління грошовими потоками на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь”, інструментарію та організаційного механізму його реалізації, спрямованих на підвищення платоспроможності та відтворення капіталу за результатами управління грошовими потоками підприємства.

Для досягнення поставленої мети дослідження в роботі вирішені наступні завдання:

- визначено проблеми управління грошовими потоками, уточнено сутнісну характеристику поняття "грошовий потік" та класифікацію грошових потоків підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”;
- визначено сутність, пріоритетні напрями, завдання, функції та принципи моніторингу в управлінні грошовими потоками підприємства;
- обґрунтовано методи регулювання управління грошовими потоками підприємства;
- проведено аналіз грошових потоків підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”;
- визначено рівень збалансованості та ефективності грошових потоків.

Об'єкт дослідження – методика якості управління грошовими потоками підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”, що генеруються під час його фінансово-

господарської діяльності.

Предмет дослідження – потоки грошових коштів ПрАТ “Запоріжсталь”, що генеруються під його фінансово-господарської діяльності.

У процесі дослідження використано: загальнонаукові методи логічного й наукового аналізу – при визначенні сутності й ролі управління грошовими потоками, дослідженні сутності й характеристик грошових потоків; наукової абстракції – при обґрунтуванні напрямів моніторингу управління грошовими потоками підприємства; методи статистичного аналізу й узагальнення даних – при дослідженні тенденцій, проблем і формуванні інформаційного базису управління грошовими потоками підприємств; методи кількісного (коефіцієнтного й порівняльного) та якісного аналізу – при аналізі управління грошовими потоками підприємств; методи економіко-математичного моделювання – при розробці рекомендацій з регулювання руху грошових потоків підприємства.

Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури.

У першому розділі наводиться загальна характеристика грошових потоків, також наводяться показники, що використовуються для аналізу структури та динаміки грошових потоків.

У другому розділі досліджено методику визначення якості та ефективності управління грошовими потоками підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”, методи оцінки оборотності грошових коштів, аналіз руху грошових потоків, розрахунки основних показників руху грошових потоків, збалансованість та синхронізацію грошових потоків, визначено відповідні показники, на основі яких зроблені висновки щодо стану управління грошовими потоками ПрАТ “Запоріжсталь”.

У третьому розділі проведено заходи з поліпшення стану та мінімізації ризиків грошових потоків, шляхи удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь”.

Фактологічну основу роботи становлять загальні положення економічної

теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань економіки підприємства, фінансового менеджменту, фінансового аналізу, моніторингу, прогнозування, бухгалтерського й управлінського обліку. Інформаційною базою магістерської роботи є законодавчі та нормативні акти України, дані бухгалтерського обліку та фінансова звітність, нормативи та положення з охорони праці підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Сутність та роль управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

Існує три найбільш важливих фінансових показників діяльності підприємства:

- виручка від реалізації;
- прибуток;
- потік грошових коштів.

Сукупність цих трьох показників і тенденції їх зміни характеризує ефективність роботи підприємства і його головні проблеми.

Основні відмінності цих понять:

1) Виручка – звітний дохід від реалізації товарів, робіт, послуг за певний період, який враховує як грошові так і не грошові форми доходу.

2) Прибуток – різниця між звітними доходами від реалізації товарів, робіт, послуг і нарахованими витратами на реалізовану продукцію.

3) Рух грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Різниця між сумою отриманого прибутку і величиною грошових потоків:

- прибуток відображає облікові грошові і не грошові доходи протягом певного часу, що не співпадає з реальним надходженням грошових коштів;

- прибуток визначається після здійснення продажу, а не після надходження грошових коштів;

- при розрахунку прибутку витрати на виробництво продукції визнаються після її реалізації, а не в момент їх оплати;

- грошовий потік враховує рух грошових коштів, які не враховуються при розрахунку прибутку, амортизації, капітальних витрат, податків, штрафів, боргових виплат і чисту суму боргу, позикових і авансованих коштів.

В умовах інфляції і неплатежів управління грошовими потоками є однією з найбільш важливих задач підприємства.

Слід розуміти, що прибуток за звітний період і грошові кошти, отримані підприємством протягом періоду не одне й те ж. Наявність прибутку не завжди означає наявність у підприємства вільних грошових коштів, доступних для використання.

Основні поняття, що характеризують рух грошових коштів:

1) Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

2) Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

3) Рух грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів.

4) Грошовий потік підприємства – це сукупність розподілених в часі надходжень і виплат грошових коштів, які генеруються його господарською діяльністю.

Управління грошовими потоками включає:

- облік руху грошових коштів;
- аналіз потоків грошових коштів;
- складання бюджету грошових коштів.

Управління грошовими потоками важливо для підприємства з точки зору необхідності:

- управління оборотним капіталом (оцінки короткострокової потреби в готівкових коштах і управлінні запасами);
- планування часових параметрів капітальних витрат;
- управління капітальними потребами (фінансування їх за рахунок власних коштів або кредитів банків);
- управління затратами і їх оптимізація з точки зору більш раціонального розподілу ресурсів підприємства в процесі виробництва;

- управління економічним ростом.

Основне завдання аналізу грошових потоків полягає в зв'язуванні причин нестачі або надлишку грошових коштів, визначенні джерел їх надходжень і напрямків використання.

Для визначення грошових потоків використовують прямий і непрямий методи.

Основним документом для аналізу грошових потоків є Звіт про рух грошових коштів.

Значення ефективного управління грошовими потоками підприємства визначається наступним:

- грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства в усіх її аспектах;
- ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку;
- раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу управління;
- ефективне управління грошовими потоками дозволяє скоротити потреби підприємства в позиковому капіталі;
- управління грошовими потоками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обороту капіталу підприємства;
- ефективне управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства;
- активні форми управління грошовими потоками дозволяють підприємству отримувати додатковий прибуток, який генерується безпосередньо його грошовими активами.

Підприємство може розглядатися як сукупність капіталів, що надходять з різних джерел: від інвесторів, кредиторів, а також доходів, отриманих в результаті діяльності підприємства. Ці засоби направляють на такі цілі: придбання основних засобів, створення матеріальних запасів, формування дебіторської заборгованості і інші.

Взятий на визначений термін загальний капітал підприємства стабільний, але через деякий час він зміниться. Рух капіталу на підприємстві відбувається постійно. Конкуренція між підприємствами потребує постійного застосування до мінливих умов; технологічні вдосконалення, обумовлюючи значні капіталовкладення, інфляція, зміни процентних ставок, податкове законодавство, – все це оказує великий вплив на рух капіталу підприємства. І тому є необхідність на підприємстві ефективно керувати рухом капіталу.

Грошові засоби – це найбільш ліквідна частина активів, яка забезпечує підприємству найвищу ліквідність, а також і свободи вибору дій [1].

З рухом грошових потоків починається і завершується виробничо-господарський цикл. Діяльність підприємства, скерована на отримання прибутку, потребує, щоб грошові кошти переводились в різні активи, які обертаються в дебіторську заборгованість в процесі реалізації продукції. Результат досягнення діяльності вважається тоді, коли процес інкасування приносить грошові кошти, на основі яких починають наступний цикл, який дозволяє отримати прибуток.

Аналітики в області фінансової звітності зробили висновок, що складність системи бухгалтерського обліку приховує потоки грошових коштів і збільшує їх відмінність від звітного значення чистого доходу (прибутку). Вони підкреслюють, що саме грошові кошти повинні використовуватися для виплати ссуд, дивідендів, розширення використовуваних виробничих потужностей. Все перераховане вище підтверджує розкриття значення такої категорії, як «грошові потоки».

У вітчизняних і зарубіжних джерелах ця категорія трактується по-різному. Так, з точки зору американського вченого Л.А. Бернстайна [1] “сам по собі не маючий дійсного тлумачення термін “потоки грошових коштів” (в його буквальному розумінні) полишений сенсу”. Підприємство може мати притік грошових коштів (тобто грошові надходження), і воно може мати відтік грошових коштів (тобто грошові виплати). Більш того, ці грошові надходження і відтоки можуть відноситися до різних видів діяльності – виробничої,

фінансової чи інвестиційної. Можна визначити різницю між надходженням і витрачанням грошових коштів для кожного з цих видів діяльності, а також для всіх видів діяльності підприємства взагалі.

Цю різницю слід віднести до чистого притоку або чистого відтоку грошових коштів. Таким чином, чистий притік грошових коштів буде відповідати збільшенню залишків грошових коштів за даний період, тоді як чистий відтік буде пов'язаний з зменшенням залишків грошових коштів протягом звітного періоду. Більшість авторів, коли ссилаються на грошові потоки, розуміють грошові засоби, отримані в результаті господарської діяльності.

Другий американський вчений Дж.К. Ван Хорн вважає [2], що «рух грошових засобів підприємства являє собою нерозривний процес». Активи підприємства являють собою чисте застосування грошових засобів, а пасиви – чисті джерела. Об'єм грошових засобів колиється у часі в залежності від об'єму продаж, інкасування дебіторської заборгованості, капітальних витрат і фінансування.

В Німеччині вчені трактують цю категорію як «Cash-Flow» (потік коштів) [21]. По їх розумінню, Cash-Flow дорівнює сумі річного надлишку, амортизаційних відрахувань і внесків в пенсійний фонд.

Часто з Cash-Flow вичитують заплановані виплати дивідендів, щоб перейти від можливих об'ємів внутрішнього фінансування до фактичним. Амортизаційні відрахування і внески в пенсійний фонд скорочують можливості внутрішнього фінансування, хоча вони трапляються без відповідного відтоку грошових потоків. В реальності ці потоки знаходяться у розпорядженні підприємства і можуть бути використані для фінансування. Виходячи з цього, Cash-Flow може в багато разів перевищувати річний надлишок. Cash-Flow відображає фактичний об'єм внутрішнього фінансування. За допомогою Cash-Flow підприємство може визначити свою сьогоденну і майбутню потребу в капіталі.

Російські вчені розуміють під потоком грошових коштів різницю між всіма отриманими і виплаченими підприємством грошовими засобами за визначений період часу; вони порівнюють його з прибутком [20]. Прибуток виступає як показник ефективності роботи підприємства і джерело його життєдіяльності. Зростання прибутку створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, для досягнення розширеного виробництва і задоволення соціальних та матеріальних потреб. За рахунок прибутку підприємство виконує зобов'язання перед бюджетом, банками й іншими організаціями.

Різниця між сумою отриманого прибутку і величиною грошових потоків заключається в наступному:

- прибуток відображає облікові грошові і негрошові доходи протягом визначеного періоду, що не співпадає з реальним надходженням грошових коштів;
- при розрахунку прибутку витрати на виробництво продукції признаються після її реалізації, а не в момент їх оплати;
- грошовий потік відображає рух грошових засобів, котрі не враховуються при розрахунку прибутку: амортизацію, капітальні витрати, податки, штрафи, довгострокові виплати і чисту суму боргу, заборговані і авансовані засоби.

Майже всі рішення об інвестиціях в активи потребує вкладення грошових коштів. Тому керівництво зосереджує свою увагу на грошових коштах, а не на інші ліквідні активи. Кредитори розглядають совокупність інших активів, наприклад дебіторську заборгованість і виробничі запаси, як частину ліквідних активів, які звичайно оборочуються в грошові кошти протягом короткого інтервалу часу.

Кредиторська заборгованість показана як обов'язкове джерело грошових коштів, а насправді вона являє собою тимчасову відстрочку грошових виплат за придбані товари і послуги.

Наявність грошових коштів не дає ніякого прибутку, а під час росту рівня цін гроші постійно втрачають купівельну здатність. Але, незважаючи на дані обставини, наявність цих найбільш ліквідних активів забезпечує максимальне зниження ризику.

Найважливішим реальним джерелом коштів, отриманого в результаті господарської діяльності, являється реалізація, при якій отриманий чистий прибуток збільшує надходження ліквідних засобів у формі грошових засобів і дебіторської заборгованості.

Дохід, який являється різницею між об'ємом продаж і собівартістю реалізованої продукції, по-різному впливає на грошові потоки. Наприклад, витрати, обумовлені експлуатацією будівель і обладнання, звичайно не пов'язані з використанням коштів, а збільшення сум амортизації к чистому доходу дає тільки приблизний показник грошових потоків. Загальна сума надходжень грошових потоків залежать від здібності керівництва підприємства залучати ресурси.

В процесі функціонування підприємства присутній рух грошових потоків; існують різні підходи к визначенню категорії «грошові потоки»; в Україні в умовах інфляції і кризи неплатоспроможність управління грошовими потоками являється найбільш актуальною задачею в управлінні фінансами.

Більшість зарубіжних і вітчизняних вчених схиляється до застосування моделей управління грошових потоків.

Оцінка ефективності моделі управління грошовими потоками, кількісна або якісна, передбачає співвідношення фактичного рівня цільових фінансових показників, що сформувалися в результаті реалізації визначених моделлю механізмів та технологій управління грошовими потоками підприємства, із плановими або прогнозними величинами. Просте математичне порівняння фактичних та планових величини цільових показників руху грошових коштів має співвідношення із відповідною системою обґрунтованих критеріїв оцінки ефективності моделі, відповідно до яких і визначається рівень ефективності моделі. При цьому у якості таких критеріїв можуть використовуватися як

кількісні орієнтири (абсолютні або відносні величини), так і якісні характеристики.

Практика функціонування моделей управління грошовими потоками на підприємстві визначає специфічну сукупність критеріїв оцінки її ефективності, оскільки умови та особливості фінансово-господарської діяльності таких підприємств суттєво відрізняються. Однак, можна говорити про існування певної кількості узагальнених критеріїв, перш за все, якісних характеристик. До таких критеріїв відносяться наступні:

- стабільність грошових потоків підприємства операційного грошового потоку;
- формування чіткої та стабільної тенденції протягом тривалого періоду часу зростання абсолютної величини Free Cash Flow;
- узгодженість та значний рівень кореляції між формування інвестиційного Cash Flow та фінансового Cash Flow;
- підтримання за рахунок формування достатньої абсолютної величини операційного Cash Flow прийняттого рівня коефіцієнта забезпечення
- боргу (debt cover ratio) як одного із показників кредитоспроможності підприємства;
- обґрунтованість цільових фінансових показників, що визначаються у фінансовому плані та інші критерії, доцільність та обґрунтованість застосування яких впливає із положень фінансової та корпоративної стратегії суб'єкта господарювання.

Важливою складовою моделі управління грошовими потоками являються форми виконання тих чи інших управлінських фінансових рішень щодо грошових потоків підприємства, що генеруються в результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Під такими формами розуміють методи, механізми та технології прогнозування, планування, формування, перенаправлення та оцінки грошових потоків підприємства. Але зважаючи на той факт, що грошові потоки підприємства формуються в результаті виконання договірних зобов'язань між підприємством та його

дебіторами і кредиторамі, можна виділити сукупність напрямків використання форм управління грошовими потоками, що характеризуються спільними особливостями реалізації:

- управління грошовими розрахунками підприємства, що передбачає формування такої моделі грошових розрахунків, за якої виконання грошових зобов'язань між сторонами договірних відносин реалізується із використанням найбільш зручних форм безготівкових платежів з позицій компромісу комерційних інтересів учасників таких відносин;

- управління дебіторською заборгованістю підприємства, що передбачає забезпечення розумного та обґрунтованого компромісу між швидкістю надходження виручки від реалізації продукції (а також своєчасністю інкасації дебіторської заборгованості) та стимулювання платоспроможного попиту на продукції підприємства шляхом надання відстрочки оплати рахунків;

- управління кредиторською заборгованістю підприємства, що передбачає дотримання компромісу між обґрунтованою потребою підприємства в отриманні відстрочки оплати рахунків постачальників (інших кредиторів) та своєчасністю та повнотою використання своїх грошових зобов'язань.

Видокремлення функціонально організаційного блоку управління грошовими розрахунками підприємства в цілісній системі моделі управління грошовими потоками пов'язано із сукупність причин, серед яких можна виділити наступні моменти:

- грошові розрахунки є об'єктивною необхідністю функціонування підприємства в умовах ринкової економіки;

- грошові розрахунки є складовою фінансів підприємства та безпосередньо пов'язані із провадженням його фінансово-господарської діяльності, а отже є об'єктом управління з боку фінансового менеджменту;

- грошові розрахунки опосередковують виконання договірних та загальних зобов'язань між економічними агентами, формуючи при цьому ті чи інші види грошові потоки та визначаючи рівень поточної ліквідності;

- наявність сукупності різних форм та видів грошових розрахунків

формує поле для оптимізації здійснення грошових розрахунків у часі та просторі з метою управління грошовими потоками підприємства;

- реалізація певної моделі управління грошовими розрахунками підприємства визначає особливості формування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства і безпосередньо пов'язана із управління такою заборгованістю тощо.

Можна говорити про існування певних принципів організації грошових розрахунків. Визначаючи основні принципи організації моделі грошових розрахунків можна виділити наступні напрямки їх впливу, ряд принципів та правил організації та управління фінансовими відносинами на підприємстві мають специфічний характер. Однак значна їх частина випливає із принципів організації фінансів підприємства взагалі, так, серед принципів фінансів підприємства, які визначають критичні характеристики моделі управління грошовими розрахунками наступними видами:

- господарський розрахунок - прийняття управлінських фінансових рішень виходячи із їх економічної доцільності для функціонування підприємства;
- окупність - покриття витрат підприємства за рахунок його доходів;
- мінімізація оподаткування - визначення та використання законодавчих дозволених напрямків та методів зменшення витрат підприємства на оплату податків та абсолютної величини податку на прибуток підприємства;
- самостійність прийняття управлінських рішень тощо.

Оптимізація грошових розрахунків як напрямок управління грошовими потоками підприємства тісно переплітається із формування, обігом та погашенням дебіторської та кредиторської заборгованості.

Так, дебіторська заборгованість являється наслідком (продуктом) реалізації моделі грошових розрахунків в системі управління грошовими потоками. Однак управління такою заборгованістю характеризується дещо іншими принципами та технологіями здійснення, що дозволяє видокремити управління дебіторською заборгованістю як окремий функціонально-

організаційний блок управління грошовими потоками підприємства.

Модель управління дебіторською заборгованістю підприємства включає використання сукупність фінансово-математичних методів, які виступають методологічним базисним процесом управління. Метод управління дебіторською заборгованістю можна визначити як сукупність конкретних методик, технологій, способів та прийомів обґрунтування управлінських фінансових рішень щодо зміни абсолютної величини або оптимізації структури дебіторської заборгованості, а також форм їх виконання.

Модель управління дебіторською заборгованістю включає наступні складові елементи:

- 1) статичний аналіз фінансової інформації щодо дебіторської заборгованості підприємства, інтерпретація значень основних фінансових показників та коефіцієнтів, що використовуються для такого аналізу;
- 2) динамічний (трендовий) аналіз та оцінка тенденцій розвитку ситуації із погашенням контрагентами дебіторської заборгованості;
- 3) обґрунтування оптимального терміну надання відстрочки оплати рахунків покупцями;
- 4) рефінансування дебіторської заборгованості підприємства (використання обліку векселів, факторингу та форфейтингу боргових вимог підприємства до третіх осіб для покриття поточної потреби у капіталі);
- 5) контроль простроченої дебіторської заборгованості та попередження формування безнадійної заборгованості тощо.

У свою чергу, кредиторська заборгованість також являється продуктом грошових розрахунків підприємства із його контрагентами, і управління нею базується на специфічних принципах та методологічних засадах. Це дозволяє видокремити ще функціональний організаційний блок управління грошовими потоками - управління кредиторською заборгованістю підприємства.

Загалом, модель управління дебіторською заборгованістю підприємства формується як сукупність окремих фінансово-математичних методів, які виступають методологічним базисом процесу управління - сукупність

конкретних методик, технологій, способів та прийомів обґрунтування управлінських фінансових рішень щодо зміни абсолютної величини або оптимізації структури кредиторської заборгованості, а також форм їх виконання.

Модель управління кредиторською заборгованістю включає наступні складові елементи:

- 1) статичний та динамічний аналіз формування та погашення кредиторської заборгованості підприємства та її вплив на величину його грошових потоків;
- 2) обґрунтування доцільності отримання відстрочки оплати рахунків постачальників, а також оптимального терміну такої відстрочки;
- 3) попередження формування простроченої кредиторської заборгованості та забезпечення, за необхідності, пролонгації кредиторської заборгованості тощо.

На управління грошових потоків значно впливають правові законодавчі і економічні аспекти, які слід детально розуміти і враховувати їх при управлінні грошовими потоками.

1.2 Економіко-правові аспекти управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

Механізм управління грошовими потоками регулюється певною законодавчою і нормативною базою:

- 1) Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.09 р. № 996-XIV – визначає правові засади регулювання, організації ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності в Україні.
- 2) Інструкція щодо застосування плану рахунків Наказ Мінфіну України від 30.11.99 р. № 291 – встановлює значення та порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку.

3) Закон України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг” від 06.07.95 р. № 226/95-ВР зі змінами і доповненнями – визначає правові принципи застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг.

4) Положення про ведення касових операцій у національній валюті України (затверджено постановою правління НБУ 19.02.01 р. № 72 зі змінами та доповненнями. Це положення – визначає правові принципи здійснення операцій з готівковими коштами в національній валюті.

5) Інструкція “Про безготівкові розрахунки в національній валюті”, затверджену Постановою Правління НБУ від 29.03.01 р. № 135, з подальшими змінами згідно Постанови Правління НБУ від 01.08.01 р. № 318 – визначає загальні принципи організації безготівкових розрахунків, їх форми, стандарти документів та документообігу, введені в господарський обіг України. Інструкція розповсюджується на підприємства, організації, установи всіх видів та форм власності, банки та підприємців без статусу юридичної особи і фізичних осіб та є обов’язковою для виконання.

6) Інструкція № 146 “Про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті” від 14.04.00 р. – визначає порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті.

7) П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів” затверджене наказом Мінфіну від 31.03.99 р. № 87 – визначає зміст і форму звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги до розкриття його статей.

8) Наказ Міністерства статистики України “Про затвердження типових форм первинного обліку та Інструкцій про порядок їх виготовлення, зберігання і застосування” від 27.07.98 р. № 263 – визначають типові форми первинного обліку касових операцій.

9) Указ Президента України від 03.09.97 р. № 949/97 зі змінами і доповненнями “Про застосування штрафних санкцій за порушення норм регулювання обігу готівки” – визначає фінансові санкції у вигляді штрафів, які

застосовуються при порушенні норм регулювання обігу готівки, встановлених НБУ, юридичними особами всіх форм власності, а також фізичними особами-громадянами України, іноземними громадянами, які є суб'єктами підприємницької діяльності.

Відповідно до п. 4 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 4 “Звіт про рух грошових коштів” грошові кошти – це готівка, грошові кошти на рахунках в банку та депозити до запитання.

Перш за все слід мати на увазі, що згідно з чинним законодавством до визначення активів грошові потоки можуть знайти відображення в балансі, якщо може бути достовірно визначена їх грошова оцінка та в майбутньому очікується отримання економічних вигод від їх використання.

Касові операції згідно з Положенням № 72 про ведення касових операцій у національній валюті України – це операції підприємств між собою та з підприємцями і фізичними особами, пов’язані з прийняттям та видачею готівки при веденні розрахунків через касу підприємства з відображенням цих операцій у касовій книзі, книзі обліку розрахункових операцій. Вимоги цього Положення поширюються на юридичних осіб незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на зареєстрованих у встановленому порядку фізичних осіб, які є суб'єктами підприємницької діяльності.

У серпні 2001 року Національний банк України видав Постанову "Про затвердження змін до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні" № 311, що зареєстроване в Міністерстві юстиції України 21 серпня 2001 року за № 731/5922. Згідно цієї Постанови НБУ усуваються будь-які обмеження на готівкові розрахунки підприємств між собою (перелік якої передбачено Державним класифікатором продукції та послуг, затвердженим наказом Державного комітету стандартизації та сертифікації України). Підприємства, які мають поточні рахунки в різних установах банків, подають заявку-розрахунок на власний розсуд до будь-якої установи банку, в якому відкрито його поточний рахунок, а іншим установам банків - копії заявки-розрахунку з установленим лімітом каси [7].

Постановою Правління НБУ від 19.02.01 року затверджено Інструкцію "Про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України". Дана Інструкція розроблена відповідно до законодавства України.

Інструкція регулює порядок організації роботи установами банків України з готівкового обігу національної валюти як єдиного законного платіжного засобу на території України. Установи банків відповідно до нормативно-правових актів Національного Банку України здійснюють аналіз готівкового обігу, організовують і виконують оперативні функції з реалізації єдиної грошово-кредитної політики на території відповідних регіонів.

Механізм безготівкових розрахунків, їх форми, стандарти документів і документообіг визначені Інструкцією "Про безготівкові розрахунки в національній валюті", затвердженою Постановою Правління НБУ від 29.03.01 року № 135, з подальшими змінами згідно Постанови Правління НБУ від 1 серпня 2001 року № 318, яка визначає загальні принципи організації безготівкових розрахунків, їх форми, стандарти документів та документообігу, введені в господарський обіг України. Ця Інструкція розповсюджується на підприємства всіх видів та форм власності, банки та підприємців без статусу юридичної особи і фізичних осіб та є обов'язковою для виконання [5].

Указ Президента України від 03.09.1997 року №949/97 зі змінами і доповненнями "Про застосування штрафних санкцій за порушення норм регулювання обігу готівки" визначає фінансові санкції у вигляді штрафів, які застосовуються при порушенні норм управління грошовими потоками, встановлених НБУ, юридичними особами всіх форм власності, а також фізичними особами-громадянами України, іноземними громадянами, які є суб'єктами підприємницької діяльності [9].

Розвиток ринкових відносин в Україні супроводжується процесом формування банківського законодавства. В банківській сфері були видані закони "Про національний банк України (НБУ)", "Про банки й банківську діяльність", які містять велику кількість принципово нових положень.

Умовно всі нормативні акти можна поділити на акти загальної дії (наприклад, ГКУ) і акти спеціальної дії (закони України “Про національний банк України (НБУ)”, і “Про банки й банківську діяльність”).

Громадянський кодекс і закони о НБУ і банки – це національні закони. Конституційні норми складають основу для єдиного банківського правового регулювання. Це виражено в тому, що у відповідності зі ст. 71 Конституції України установлення правових основ єдиного ринку, фінансове, валютне, кредитне регулювання, грошова емісія віднесена до компетенції України. Тому будь-які акти підприємств України, приймаючи по цим питанням, слід вважати недійсними.

Розрахунково-грошові правовідносини визначені через сукупність наступних специфічних ознак:

- а) наявність спеціальних суб’єктів – банка і підприємства;
- б) наявність спеціальних суб’єктів – банківських операцій;
- в) посередництво через розрахунково-грошові правовідносини кредитно-грошової політики держави, що означає відсутність волі сторін у визначенні форм правовідносин і правил їх реалізації, а також пряму або загальну участь держави в цих правовідносинах.

Метод правового регулювання розрахунково-грошових правовідносин зводиться до протипоставлень імперативного і диспозитивного регулювання, а основні способи правового регулювання – до позитивного зобов’язання, дозволеного і заборони.

В управлінні грошовими потоками слід виділити дії, котрі відбуваються в порядку реалізації прав та обов’язків сторін в конкретних правовідносинах і діях, які відбуваються в силу діючих стандартів.

Ці дії здійснюються в інтересах як клієнтів банків, так і самих банків і в останньому рахунку всієї банківської системи. Тому їх здійснення контролюється, як правило, не уповноваженим суб’єктом правовідносин, а державним органом. Важко здійснювати управління грошовими потоками без їх правової бази, наприклад, здійснення розрахункової операції без цілі уплати

грошей по відносному договору або іншим правовим основам з наступним припиненням зобов'язанням його виконанням.

Тому поняття управління грошовими потоками повинно включати в себе як правове оформлення і основу здійснених дій (договори або односторонні угоди), так і фактичні здійснювані дії по реалізації правовідносин, незалежно від того охоплені вони договорами і угодами або переогляді нормативними актами. Розрахунково-грошові операції володіють наступними аспектами:

- носять подовжений характер, тобто здійснюються постійно без тимчасових обмежень;
- учасники правовідносин (підприємство і банк) знаходяться в нерівному юридичному становищі;
- в значній степені володіють діями довіри, починаючи з вибору банку и закінчуючи трастовими угодами;
- здійснюються по стандартним правилам;
- в силу останнього потребують в єдності правового регулювання як на рівні національного законодавства, так і на рівні локальних актів банків.

Зобов'язання платника (покупця, замовника, потребника) розраховатися зі своїм контрагентом за поставлену йому продукцію (виконані роботи, указані послуги) виникає в результаті заключення відповідного договору (поставки, купівлі-продажу, підряду і т.д.).

Існування цього зобов'язання ґрунтується на належному виконанні одержувачем засобів (постачальником, підрядником, виконавцем і т.д.) своєї зобов'язання по цьому договору, яке являється зустрічним по відношенню до зобов'язань платника.

При укладенні будь-якого двосторонньозобов'язуючого договору виникають два взаємно пов'язаних і взаємно обумовлених в різних змістах зобов'язання. Це проявляється, по-перше, в відношенню виникнення таких зобов'язань, оскільки кожне з них являється основою другого. Недійсність одного призводить к недійсності другого. По-друге, проява взаємного зв'язку

двох зобов'язань має самостійне існування, його неможна проводити в дію у повному відриві від зустрічного зобов'язання.

Таким чином, ці два зобов'язання будуть несамотійними і було б вірним вважати їх елементами складного зобов'язання.

Обов'язок призвести управління грошовими потоками залишається елементом складного громадянсько-правового зобов'язання у всіх випадках і не перевищує в розрахункові правовідносини в результаті посередництва банку або іншої особи.

Грошові розрахунки між контрагентами можуть здійснюватися як готівкою, так і в безготівковому порядку.

Однак, на сьогоднішній день розрахунки готівкою між юридичними особами значно обмежені. Було прийнято постанову ВР України “Про встановлення передільного розміру розрахунків готівковими коштами в Україні між юридичними особами”. В відповідності з вказаним нормативним актом передільний розмір розрахунків готівкою між юридичними особами – 500 тисяч гривень. Всі розрахунки в Україні між юридичними особами на суму більше 500 тисяч гривень повинні здійснюватися в безготівковому порядку.

Безготівкові розрахунки здійснюються в визначених формах. Форми розрахунків - врегульовані законодавством способи виконання через банк грошових зобов'язань підприємств.

Господарський кодекс України регулює різний порядок розрахунків, чому розроблена гл. 46 “Розрахунки”. Дана глава являється новою.

Про банківські операції та інші угоди йде мова в ст.5 Закону “Про банки і банківську діяльність”. До банківських операцій відносять:

- залучення грошових потоків фізичних і юридичних осіб у вкладення (до потреби і на визначений термін);
- розміщення привласнених засобів від свого імені та за свій рахунок;
- відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб;
- здійснення розрахунків по дорученню фізичних і юридичних осіб, в тому числі банків - кореспондентів, по їх банківським рахункам; інкасація

готівки, векселів, платіжних та розрахункових документів і касове обслуговування фізичних і юридичних осіб;

- купівля-продаж іноземної валюти в готівковій і безготівковій формах;
- привласнення у вклади і розміщення дорогоцінних металів;
- видача банківських гарантій.

Взаємовідносини підприємства з іншими суб'єктами (а саме в результаті цих взаємовідносин утворюються грошові потоки) регламентується численними нормативно-правовими актами. Частина з цих актів є однаковими для всіх суб'єктів і прийнята на державному рівні, частина – діє лише на конкретному підприємстві.

Найбільш значимими для підприємства є грошові потоки в безготівковій формі. Форми безготівкових розрахунків і правила їх здійснення запроваджує Національний банк України.

Організація безготівкових розрахунків базується на таких принципах:

- платежі здійснюються після відвантаження продукції, виконання робіт, послуг або одночасно з ними;
- платежі здійснюються за згодою платника;
- покупець може відмовитись від оплати розрахункових документів;
- платежі здійснюються за рахунок коштів платника або в установленому порядку за рахунок кредиту банку;
- зарахування коштів на рахунок одержувача повинно виконуватися лише після списання цих сум з рахунку платника.

Слід зазначити, що порядок організації системи безготівкових розрахунків в господарському обороті України, загальні принципи його організації визначені в Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті (далі - Інструкція), що була затверджена Постановою Правління НБУ від 29 березня 2001 р. № 135 відповідно до Закону України "Про Національний банк України" та з метою приведення нормативно-правових актів НБУ щодо порядку здійснення безготівкових розрахунків в установах банків у відповідність до законів України "Про порядок погашення зобов'язань

платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" та "Про банки і банківську діяльність". Дана Інструкція запроваджена в дію після відповідно втрати чинності Інструкцією № 7 "Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України", затвердженої Постановою Правління НБУ від 2 серпня 1996 р. №204.

Діюча Інструкція встановлює загальні правила, форми і стандарти розрахунків банків та інших юридичних і фізичних осіб у грошовій одиниці України на території нашої держави, що здійснюються за участю банків.

Вимоги Інструкції поширюються на всіх учасників безготівкових розрахунків, а також на стягувачів, які здійснюють примусове списання (стягнення) коштів з рахунків цих учасників, та обов'язкові для виконання ними.

Чинна Інструкція встановлює правила використання при здійсненні розрахункових операцій платіжних інструментів у формі меморіального ордера, платіжного доручення, платіжної вимоги-доручення, платіжної вимоги, розрахункового чека, акредитива.

Використання банківських платіжних карток та векселів як платіжних інструментів регулюється чинним законодавством, у тому числі окремими нормативно-правовими актами НБУ.

Крім того, при реалізації товарів на підприємстві виникають грошові потоки, пов'язані зі сплатою ПДВ та податковим кредитом. В цій частині грошові потоки регулюються податковим законодавством.

Для аналізу грошових потоків важливим є їх облік, адже дані обліку є інформаційною базою для аналізу і управління грошовими потоками. Загальні засади обліку на підприємстві визначаються законом „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, ПСБО, іншими нормативними актами.

При організації і веденні бухгалтерського обліку реалізації товарів та розрахунків з ПДВ необхідно виходити в першу чергу з правила “першої події”.

Суть правила „першої події” полягає в тому датою визнання доходів і витрат, а також виникнення податкових зобов'язань з продажу товарів (робіт,

послуг) вважається дата, коли відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

1) або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок як оплата товарів (робіт, послуг), що підлягають продажу, а у разі продажу товарів (робіт, послуг) за готівкові грошові кошти - дата їх оприбуткування в касі, а при відсутності такої - дата інкасації готівкових коштів у банківській установі;

2) або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) - дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (послуг).

При цьому у першому випадку відображається реальний рух грошових потоків, тоді як у другому – реального грошового потоку нема, фактично він „трансформується” у дебіторську, кредиторську заборгованість.

При цьому для зовнішнього аналізу, реальні грошові потоки за даними звітності прослідкувати неможливо, так як нема можливості виявити, яка з подій відбулася раніше у кожному конкретному випадку. Крім нормативних актів, які мають загальнодержавне значення, на підприємстві діють (можуть діяти) локальні акти, які регулюють процес формування та визнання грошових потоків.

До таких актів слід віднести, насамперед, наказ про облікову політику, який регулює питання обліку на підприємстві, в тому числі й в частині, пов'язаній з обліком грошових потоків, а також посадові інструкції, які визначають розподіл повноважень щодо прийняття рішень, пов'язаних з формуванням грошових потоків.

Проаналізуємо деякі аспекти наказу про облікову політику підприємства в тій частині, де вони стосуються грошових потоків.

1) Забезпечення незмінності правил ведення бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік та фінансова звітність підприємства ґрунтуються на таких основних принципах:

- обачність - застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

- повне висвітлення - фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

- автономність - підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не відображаються у фінансовій звітності підприємства;

- послідовність - постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;

- безперервність - оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі;

- нарахування та відповідність доходів і витрат - для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

- превалювання сутності над формою - операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

- історична (фактична) собівартість - пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;

- єдиний грошовий вимірник - вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці;

- періодичність - можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Як бачимо уже в принципах ведення обліку, які висвітлено в наказі закріплено правило “першої події”, тобто доходи і витрати можуть бути не

пов'язаними з реальними вхідними чи вихідними грошовими потоками. Така ситуація робить аналіз грошових потоків підприємства за даними звітності наближеним, так як дані звітності не відображають реальних грошових потоків.

2) Форма організації та ведення бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе директор підприємства.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство вводить до штату посаду бухгалтера та головного бухгалтера.

Таким чином, за організацію обліку грошових потоків відповідає директор підприємства і головний бухгалтер.

Методи оцінювання, обліку та амортизації засобів праці та НМА

Відповідно до п.26 П(С)БО 7 амортизація основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) нараховується із застосуванням таких методів:

- прямолінійного;
- зменшення залишкової вартості;
- прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивного;
- виробничого.

Слід відзначити, що на підприємстві відсутні локальні документи, які фіксують політику підприємства щодо дебіторів та кредиторів. Це бачиться недоліком, так як робить процес формування грошових потоків непрозорим. Зокрема практичними дослідженнями встановлено, що хоч документально і не

затверджено, проте фактично підприємство використовує всі три способи розрахунків при реалізації товару: попередню оплату (включаючи часткову оплату), оплату по факту відвантаження продукції, післяплату (можлива відстрочка платежу до 1 місяця). При цьому основна частина продукції оплачується по факту відвантаження і передплатою, але в ряді випадків продукція реалізується з відстрочкою платежу. При цьому рішення про таку форму оплати можуть бути прийняті: начальником торгового відділу, заступником директора, самим директором. Критерії прийняття таких рішень невідомі і документально не зафіксовані.

Аналогічна ситуація з вихідними потоками. В частині ПДВ і решти вихідних грошових потоків рішення про перерахування грошей приймає головний бухгалтер разом з директором, при цьому пріоритет черговості виплат також ніде не зафіксований. Відсутній також такий важливий локальний нормативний акт, як норматив залишку грошових коштів на рахунку підприємства, який безпосередньо пов'язаний з грошовими потоками.

Зауважимо, що рішення пов'язані з грошовими потоками в інвестиційній та фінансовій сфері діяльності підприємства приймаються директором та власниками підприємства. При цьому також документально не зафіксовано, як розподіляється чистий прибуток, яка його частина капіталізується, а яка виплачується у вигляді доходу власникам.

Таким чином, можна підсумувати наступне: на підприємстві нормативно правова база формування грошових потоків є більш-менш сформованою лише в частині загальнодержавного регулювання розрахунків підприємства з іншими суб'єктами. Що стосується локального регулювання процесу формування грошових потоків, то значна частина необхідних внутрішніх нормативних документів, пов'язаних з формуванням грошових потоків та їх регулюванням є відсутньою, що робить сам процес формування та управління грошовими потоками в значній мірі непрозорим та непередбачуваним, але слід застосовувати певні методики управління.

1.3 Методика аналізу управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

Господарська діяльність підприємства нерозривно пов'язана з рухом коштів. Кожна господарська операція супроводжується або надходженням, або витратою коштів. Грошові кошти являють собою готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. До еквівалентів грошових коштів належать короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості. Кошти обслуговують практично всі аспекти операційної, інвестиційної і фінансової діяльності.

Дієздатність підприємства визначають вмінням генерувати великі суми грошових коштів для своєчасного регулювання на потреби та можливості, що несподівано виникають. Інформація про рух грошових коштів від основної діяльності допомагає оцінити фінансову гнучкість підприємства.

Аналіз управління грошовими потоками корисний при оцінці "якості" доходів підприємства.

Основним документом для аналізу грошових потоків є „Звіт про рух грошових коштів”. Звіт про рух грошових коштів показує грошові надходження та виплати трьох основних категорій:

- рух коштів у результаті операційної діяльності;
- рух коштів у результаті інвестиційної діяльності;
- рух коштів у результаті фінансової діяльності.

Розподіл грошових потоків за цими категоріями дає змогу відобразити вплив кожного з трьох основних напрямків діяльності на загальний рівень грошових надходжень підприємства.

Метою аналізу грошових потоків підприємства є прискорення руху грошових коштів і підвищення на цій основі оборотності активів і капіталу, а також забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Для забезпечення ефективного управління грошовими потоками доцільно

здійснювати їхню класифікацію за різними ознаками.

1) За спрямованістю руху коштів виділяють такі види грошових потоків:

а) додатний грошовий потік (приплив коштів);

б) від'ємний грошовий потік (відплив коштів).

2) За методом обчислення обсягу:

а) валовий грошовий потік – це всі надходження або вся сума витрати коштів в аналізованому періоді;

б) чистий грошовий потік, що становить різницю між додатним і від'ємним потоками коштів в аналізованому періоді.

3) За видами діяльності:

а) грошовий потік від операційної діяльності (відображає надходження коштів від покупців і виплати грошей постачальникам, заробітної плати персоналу, зайнятому в основному виробництві, податкових платежів, відрахувань органам соцстраху);

б) грошовий потік від інвестиційної діяльності – це надходження і витрати коштів, пов'язані з процесом реального і фінансового інвестування;

в) грошовий потік від фінансової діяльності – це надходження і виплати коштів, пов'язані з залученням додаткового акціонерного і пайового капіталу, одержанням довгострокових і короткострокових кредитів та позик, з виплатою дивідендів.

4) За рівнем достатності обсягу розрізняють:

а) надлишковий грошовий потік, при якому надходження коштів значно перевищують реальну потребу підприємства у фінансових ресурсах, у результаті чого накопичуються і простоюють вільні залишки готівки на рахунках у банку;

б) дефіцитний грошовий потік, при якому надходження коштів значно нижче від реальних потреб підприємства.

5) За неперервністю формування розрізняють:

а) регулярний грошовий потік, при якому в розглянутому періоді за окремими господарськими операціями здійснюється регулярний приплив або

вдплив коштів;

б) дискретний (епізодичний) грошовий потік, пов'язаний зі здійсненням одиничних господарських операцій у розглянутому періоді.

6) За стабільністю часових інтервалів регулярні грошові потоки бувають:

а) з рівними часовими інтервалами, що називається ануїтетом;

б) з нерівномірними часовими інтервалами.

7) За періодом часу:

а) короткострокові грошові потоки (до року);

б) довгострокові грошові потоки (понад рік).

8) Залежно від того, коли надходять кошти – на початку періоду (передплата) чи наприкінці періоду – розрізняють грошові потоки:

а) пренумерандо;

б) постнумерандо.

9) За видами використовуваних валют розрізняють:

а) грошові потоки в національній валюті;

б) грошові кошти в іноземній валюті.

10) За законністю здійснення виділяють:

а) легальний грошовий потік, що відповідає чинним правовим нормам і податковому законодавству;

б) нелегальний грошовий потік, що здійснюється з порушенням прийнятих норм з метою відхилення від оподаткування й особистої вигоди.

Розглянуті класифікації дають можливість більш цілеспрямовано здійснювати облік, аналіз і планування різних видів грошових потоків на підприємстві.

Інформаційна база щодо аналізу грошового потоку в умовах застосування сучасних інформаційних технологій.

Для одержання, опрацювання, збереження і використання інформації витрачаються праця і матеріальні ресурси. Тому інформація має, крім споживної цінності, ще й вартість, яка має відшкодовуватися сторонніми її користувачами.

Найважливішою властивістю інформації є її оперативність. Тільки завдяки комп'ютеризації виробництва забезпечуються оперативність і доступність інформації. Комп'ютерні технології вносять суттєві зміни у зміст і методику вирішення аналітичних завдань на підприємстві. Висока швидкість виконання розрахункових і логічних операцій дає змогу обробляти великі масиви аналітичної інформації, плідно і своєчасно використовувати її в управлінні виробництвом.

Застосування ЕОМ розширює перелік конкретних питань економічного аналізу, а також зміщує його напрям з традиційного оцінювання діяльності за минулі періоди до вивчення поточних і майбутніх ситуацій з метою сприяння розробленню обґрунтованих і зважених управлінських рішень.

Більша частина інформації, використовуваної в аналізі, має форму показників. Вони можуть давати кількісні та якісні характеристики різних аспектів господарської діяльності підприємства або окремих економічних явищ і процесів. Кількість показників може зростати шляхом диференціації їх або інтеграції залежно від мети і змісту аналізу, глибини вивчення відповідних об'єктів і процесів.

Організаційно-інформаційна модель аналізу грошових потоків є засобом формалізації аналітичного процесу. Реалізація елементів цієї моделі забезпечує досягнення поставленої мети.

Важливим джерелом нормативної інформації щодо руху грошових коштів є затверджені наказом Міністерства фінансів План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, зокрема, П(С)БО 2 „Баланс”, П(С)БО 3 „Звіт про фінансові результати”, П(С)БО 4 „Звіт про рух грошових коштів”, П(С)БО 10 „Дебіторська заборгованість”, П(С)БО 11 „Зобов'язання” та деякі інші документи.

Планова інформація стосовно грошових потоків формується безпосередньо на підприємстві, виходячи зі стратегічних напрямів його розвитку, вимог чинного законодавства та відповідних нормативних

документів, і містяться у фінансових планах, бізнес-планах, інвестиційних проектах, кошторисах.

Основними джерелами фактографічної інформації щодо грошових потоків є бухгалтерський облік.

За напрямками використання інформація стосовно руху грошових коштів розподіляється на зовнішню (яка використовується для оцінки та контролю дотримання чинного законодавства, стандартів бухгалтерського обліку та інших нормативних документів), планову (яка є базою порівняння для аналізу і контролю виконання планових показників), фактографічну (яка характеризує залишки, обороти з надходження і витрачання грошових коштів підприємства і використовується в аналізі, контролі та прогнозуванні).

Методичні прийоми, які включено до моделі, дозволяють здійснити загальний аналіз грошових потоків, аналіз руху грошових коштів, а також аналіз фінансових коефіцієнтів, що визначають достатність чистого грошового потоку, ліквідність грошового потоку, ефективність грошового потоку підприємства.

Аналіз грошових потоків ґрунтується на поетапному розкритті економічної інформації відповідно до його мети і завдань, характеристику яких наведено в організаційно – інформаційній моделі.

При застосуванні інформаційних технологій аналіз грошових потоків ґрунтується на визначенні основних елементів процесу дослідження руху грошових коштів, розподіленого за видами діяльності підприємства. Електронна система обробки економічної інформації щодо руху грошових потоків містить взаємопов'язані етапи виконання відповідних аналітичних процедур, логічно обґрунтовані алгоритми узагальнення і оцінки інформації, яка є основою для прийняття управлінських рішень.

Електронну інформаційну систему управління грошовими потоками підприємства побудовано за трьома рівнями обробки економічної інформації.

Вихідні документи, що формуються на першому рівні електронної системи обробки інформації щодо залишків і руху грошових коштів

підприємства та їх еквівалентів, складаються, відповідно до мети оперативного управління, на основі даних первинного обліку, правової та нормативно-довідкової інформації.

Другий рівень електронної системи обробки інформації відповідає етапу поточного обліку і дозволяє узагальнити облікову фактографічну інформацію щодо операцій, наслідком яких є одержання або витрачання грошових коштів. Електронні реєстри поточного обліку є основним джерелом поточної облікової інформації щодо руху грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Третій рівень передбачає узагальнення облікової інформації у формах фінансової звітності і дозволяє здійснити ретроспективний та перспективний аналіз грошових потоків, визначити ефективність використання грошових коштів, оцінити рівень забезпеченості ними підприємства, дати загальну оцінку політиці підприємства щодо управління грошовими потоками. Ця інформація застосовується у прогнозуванні потреби у грошових активах для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства [17, с. 36].

Від обсягів і швидкості руху грошового обігу, ефективності керування ним безпосередньо залежать платоспроможність і ліквідність підприємства. Тому аналіз грошових потоків є основою оцінки і прогнозування платоспроможності підприємства, дає змогу об'єктивніше оцінити його фінансовий стан. Аналіз грошових потоків проводять по підприємству в цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності і центрах відповідальності.

У першу чергу проводять горизонтальний аналіз грошових потоків: вивчають динаміку обсягу формування додатного, від'ємного і чистого грошового потоку підприємства в розрізі окремих джерел, розраховують темпи їхнього зростання і приросту, визначають тенденції зміни їхнього обсягу.

Темпи приросту чистого грошового потоку зіставляють з темпами приросту активів підприємства і з темпами проросту обсягів виробництва (реалізації) продукції. Для нормального функціонування підприємства,

підвищення його фінансової стабільності і платоспроможності потрібно, щоб темпи зростання обсягів продажів були вищі від темпів зростання активів, а темпи зростання чистого грошового потоку випереджали темпи зростання обсягу продажів [12].

Паралельно проводять і вертикальний (структурний) аналіз додатного, від'ємного і чистого грошових потоків:

1) за видами господарської діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової), що дасть змогу установити частку кожного виду діяльності у формуванні додатного, від'ємного і чистого грошового потоків;

2) за окремими внутрішніми підрозділами (центрами відповідальності), що покаже внесок кожного підрозділу у формування грошових потоків;

3) за окремими джерелами надходження і напрямками витрати коштів, що дає можливість установити частку кожного з них у формуванні загального грошового потоку. При цьому визначають роль і місце чистого прибутку у формуванні ЧГП, виявляють ступінь достатності амортизаційних відрахувань для відтворення основних засобів і нематеріальних активів.

Результати горизонтального і вертикального аналізу служать базою проведення фундаментального (факторного) аналізу формування чистого грошового потоку.

Для вивчення факторів формування додатного, від'ємного і чистого грошових потоків рекомендується використовувати прямий і непрямий методи.

Прямий метод спрямований на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік коштів підприємства у звітному періоді. При застосовуванні цього методу використовують дані бухгалтерського обліку і звіту про рух коштів, що характеризують усі види їхніх надходжень і витрати. Відмінність результатів розрахунку грошових потоків за прямим і непрямим методами стосуються тільки операційної діяльності.

Фактори зміни чистого грошового потоку від операційної діяльності, обчисленого за прямим методом.

Зіставляючи фактичні дані за кожною статтею надходження і витрати коштів з

базовими даними (плану минулого періоду), можна зробити висновки про здатність підприємства нарощувати кошти в результаті своєї основної діяльності. Якщо результатом основної діяльності є не приплив, а відплив коштів і ця ситуація повторюється щорічно, то це може призвести в остаточному підсумку до неспроможності підприємства.

Одна з переваг прямого методу полягає в тому, що він показує загальні суми надходжень та платежів і зосереджує увагу на тих статтях, що генерують найбільший приплив і відплив коштів. Однак цей метод не розкриває взаємозв'язку величини фінансового результату і величини зміни коштів, зокрема не показує, чому виникає ситуація, коли прибуткове підприємство є неплатоспроможним.

Непрямий метод кращий з аналітичного погляду, тому що дає змогу пояснити причини розбіжностей між фінансовими результатами і вільними залишками готівки. Розрахунок чистого грошового потоку здійснюють шляхом відповідного коригування чистого прибутку на суму змін у запасах, дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, короткострокових фінансових вкладень та інших статей активу, що належать до поточної діяльності. Джерелами інформації для розрахунку й аналізу грошових потоків є звітний бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати.

При аналізі грошових потоків розраховують чистий грошовий потік (ЧГП). Також застосовують ряд фінансових коефіцієнтів, які дозволяють узагальнити результати руху коштів підприємства: оцінити достатність чистого операційного грошового потоку, ліквідність операційного грошового потоку, ефективність грошового потоку [17]. В таблиці 1.1 наведено формули для розрахунку основних показників.

Таблиця 1.1 – Основні показники ефективності управління грошовими потоками

Назва	Характеристика показників	Формула	№ формули
-------	---------------------------	---------	-----------

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
Чистий грошовий потік (ЧГП)	Чистий грошовий потік показує різницю між надходженням і витрачанням грошових коштів підприємства	$\text{ЧГП} = \text{всього надходжень коштів від операційної діяльності} + \text{всього надходжень коштів від інвестиційної діяльності} + \text{всього надходжень коштів від фінансової діяльності} - (\text{всього витрачання коштів від операційної діяльності} + \text{всього витрачання коштів від фінансової діяльності})$	(1.1)
Коефіцієнт якості чистого грошового потоку (К _я)	Коефіцієнт якості показує якість чистого грошового потоку	$\text{ОЧП} + \text{А} / \text{ЧГП}$	(1.2)
Коефіцієнт достатності грошових коштів (К _{дгк})	Коефіцієнт характеризує співвідношення чистого руху коштів від операційної діяльності і суми поточних видатків, які є наслідком операційної та фінансової діяльності підприємства. За нормальних умов значення цього коефіцієнта повинно перевищувати 100%, що є основою розширеного відтворення активів підприємства	$\text{К}_{\text{дгк}} = \frac{\text{залишок коштів на початок періоду} + \text{всього надходження коштів від операційної діяльності} + \text{всього надходження коштів від інвестиційної діяльності} + \text{всього надходження коштів від фінансової діяльності}}{\text{всього витрачання коштів від операційної діяльності}}$	(1.3)

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
		діяльності / всього витрачання коштів від діяльності + всього витрачання коштів від фінансової діяльності	
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку (КЛ)	Коефіцієнт ліквідності грошового потoku характеризує ступінь достатності грошових коштів, отриманих внаслідок операційної діяльності для погашення операційних витрат підприємства. Даний коефіцієнт заслуговує на позитивну оцінку, якщо його значення перевищує 100%	$КЛ = \frac{\text{всього надходжень коштів від операційної діяльності} + \text{всього надходжень коштів від інвестиційної діяльності}}{\text{всього надходжень коштів від фінансової діяльності} + \text{всього витрачання коштів від операційної діяльності} + \text{всього витрачання коштів від фінансової діяльності}}$	(1.4)
Динаміка робочого капіталу (Рк)		$Рк = ОА - ПЗ$	(1.5)
Коефіцієнт оборотності (К _о)	Коефіцієнт розраховується при визначенні тенденції оборотності оборотних коштів	$К_о = ЧД / ОА$	(1.6)
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття, загальної платоспроможності)	Значення К _{л.п} показує, скільки грошових одиниць обігових коштів припадає на кожен грошову одиницю невідкладних зобов'язань критичне значення	$К_{л.п} = ПА / ПП$	(1.7)

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
(К _{л.п})	К _{л.п} = 1. Значення К _{л.п} = 1-1,5 свідчить про те, що підприємство вчасно ліквідовує борги		
Коефіцієнт ліквідності швидкої (К _{л.ш})		$K_{л.ш} = \text{ПА} - 3 / \text{ПП}$	(1.8)
Коефіцієнт ліквідності абсолютної (К _{л.а})	Значення К _{л.а} повинно перебувати в межах 0,2 – 0,35. Коефіцієнт характеризує здатність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість	$K_{л.а} = K / \text{ПП}$	(1.9)
Коефіцієнт платоспроможності (К _{пл.спр.})		$K_{пл.спр.} = \text{ВК} / \text{П}$	(1.10)
Коефіцієнт фінансування (К _ф)	Коефіцієнт показує забезпеченість заборгованості власними коштами; перевищення власних коштів над позиковими свідчить про фінансову стійкість підприємства. За нормативне значення коефіцієнт повинен бути більшим за 1	$K_{ф} = \text{ВК} / \text{ПК}$	(1.11)
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами (К _{з.в.к})		$K_{з.в.к} = \text{ВOK} / \text{OA}$	(1.12)
Коефіцієнт автономії (К _{авт})	К _{авт} характеризує частку власників підприємства в загальній сумі авансованих коштів. Що більше значення цього показника, то більшою є		

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
	фінансова стійкість підприємства і наалежність його від кредиторів. У щогальній сумі фінансових ресурсів частка власного капіталу не повинна бути меншою від 50%, тобто $K_{авт}$ більше 0,5	$K_{авт} = ВК / П$	(1.13)
Коефіцієнт фінансової залежності ($K_{ф.з}$)	Цей показник обернений до $K_{авт}$. Збільшення $K_{ф.з}$ у часі свідчить про підвищення частки позикових коштів у фінансуванні підприємств, і навпаки. Якщо $K_{ф.з} = 1$, підприємство не має позик. Показник фінансової залежності використовують у детермінованому факторному аналізі, наприклад в аналізі чинників рентабельності власного капіталу	$K_{ф.з} = П / ВК$	(1.14)
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів ($K_{з/в}$)	$K_{з/в}$ доповнює коефіцієнт автономії. Якщо нормальне мінімальне значення $K_{авт} = 0,5$, то нормальне співвідношення залучених і власних коштів $K_{з/в} = 1$. Значення $K_{з/в}$ показує, скільки позикових коштів (сума розділів III та IV Пасиву) припадає на 1 грн. власного капіталу. Збільшення значення цього показника в часі свідчить про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки	$K_{з/в} = ЗК / ВК$	(1.15)

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
Коефіцієнт мобільності ($K_{o/n}$)	За умов збереження мінімальної фінансової стабільності підприємства $K_{з/в}$ має бути обмежений зверху значенням співвідношенням вартості оборотних і необоротних активів	$K_{o/n} = OA / HA$	(1.16)
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (K_m)	Значення K_m показує частку власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності підприємства. Збільшення значення цього коефіцієнта позитивно характеризує зміни у фінансовому стані підприємства, оскільки свідчить про збільшення можливості вільно маневрувати власними коштами	$K_m = BOK / BK$	(1.17)
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{д.з}$)	Значення $K_{д.з}$ показує частку довгострокових позик у сукупних стабільних джерелах фінансування. Цей показник дає змогу приблизно визначити частку позикових коштів при фінансуванні капітальних вкладень. Збільшення значення цього коефіцієнта свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів, тобто про погіршення його фінансової стійкості	$K_{д.з} = ДЗ / ДЗ + BK$	(1.18)
Коефіцієнт структури	Цей коефіцієнт показує, яка частка необоротних активів		

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
довгострокових вкладень ($K_{с.д.в}$)	профінансована чужими коштами, тобто не належить підприємству. Показник розраховують, припустивши, що довгострокові позики (розділ III пасиву) використовують для фінансування основних засобів, капітальних вкладень та інших необоротних активів	$K_{с.д.в} = ДЗ / НА$	(1.19)
Коефіцієнт фінансової стабільності ($K_{ф.с}$)	Цей коефіцієнт показує забезпеченість заборгованості власними коштами. Перевищення власних коштів над позиковими свідчить про фінансову стійкість підприємства. За нормативне значення $K_{ф.с}$ має бути більше 1	$K_{ф.с} = ВК / ПК$	(1.20)
Коефіцієнт реінвестування (K_p)	K_p показує, скільки чистого прибутку капіталізовано; скільки чистого прибутку спрямовано на збільшення власного капіталу. Позитивним є збільшення в межах, що не суперечить бажанню акціонерів отримувати підвищені дивіденди	$K_p = РП / ЧП$	(1.21)
Коефіцієнт стійкості економічного зростання ($K_{с.е.з}$)	$K_{с.е.з}$ показує темп збільшення власного капіталу за рахунок чистого прибутку	$K_{с.е.з} = РП / ВК$	(1.22)
Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{ф.с}$)	$K_{ф.с}$ показує частку стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі. За нормальним значенням $K_{ф.с} = 0,85 - 0,09$	$K_{ф.с} = ВК + ДЗ / П$	(1.23)

Обчислення цих фінансових коефіцієнтів передбачає залучення інформації, що міститься у звіті про рух грошових коштів.

Аналіз джерел утворення і напрямів витрачання грошових коштів здійснюється на основі балансу підприємства, динаміка статей якого інтерпретується як формування джерел або як витрата коштів.

Зменшення активів та зростання власного та позикового капіталу призводить до формування джерел коштів. Використання коштів оцінюється за його наслідками – збільшенням активів та зменшенням заборгованості підприємства.

Дослідження структури джерел утворення та напрямків витрачання коштів дозволяє визначити статті балансу підприємства, що увібрали в себе основну суму витрачених коштів, та статті, за якими ці кошти було утворено.

Основними джерелами утворення коштів підприємства у звітному періоді є зменшення запасів, основних засобів та збільшення поточних зобов'язань з одержаних авансів. Така структура джерел утворення коштів відповідає стратегічним цілям розвитку підприємства і заслуговує на позитивну оцінку: за рахунок збільшення поточних зобов'язань з одержаних авансів створюються додаткові джерела фінансування оборотних активів.

Структура напрямів витрачання коштів підприємства загалом відповідає структурі джерел їх утворення і може бути оцінена позитивно. Пріоритетним напрямом використання коштів у досліджуваному періоді стало збільшення непокритого збитку, збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та інших оборотних активів. Отже, взаємопов'язані процеси розвитку джерел фінансування і розміщення додатково утворених коштів в активах відповідають загальній стратегії підприємства щодо збільшення обсягів і підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності на основі зростання техніко-технологічного рівня виробництва.

Дослідження грошових потоків за видами діяльності підприємства спрямовується на визначення показників чистого руху грошових коштів внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та оцінку їх

впливу на загальну зміну залишків грошових коштів у звітному періоді.

Необхідна для аналізу інформація міститься у звіті про рух грошових коштів, форма і зміст якого визначаються П(С)БО 4.

Аналіз даних дозволяє зробити висновок, що грошові кошти підприємства надходять переважно у результаті його операційної діяльності, потім фінансової діяльності і інвестиційної діяльності. Основними джерелами надходження є зменшення оборотних активів та збільшення поточних зобов'язань.

Основними джерелами надходження у результаті інвестиційної діяльності є: реалізація необоротних активів, отримання відсотків та інших надходжень. Витрачання грошових коштів, отриманих внаслідок інвестиційної діяльності, підприємство здійснювало на придбання фінансових інвестицій та на інші платежі. Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності є від'ємним показником, так як більше коштів витрачається ніж надходить.

У фінансовій діяльності підприємства також переважає витрачання коштів, які спрямовуються на погашення позик та інші платежі. Джерелами коштів, які створено внаслідок фінансової діяльності, є отримання позики та інші надходження.

Висновки до 1 розділу

Грошові потоки є формою кругообігу грошей в господарстві. Вони виступають формою економічних взаємозв'язків на різних рівнях. Крім того, грошові потоки забезпечують обіг оборотних коштів підприємства. Адже, як відомо в процесі діяльності оборотний капітал з грошової форми переходять в товарну і потім знову в грошову. Отже, грошові потоки є інструментом, який забезпечує кругообіг оборотного капіталу підприємства. Чітка організація розрахунків між постачальниками і покупцями безпосередньо впливає на прискорення оборотності оборотних коштів і своєчасне надходження коштів. У підприємства виникають взаємини з персоналом, що виконує виробниче

завдання, що також спричиняє розрахунки з працівниками підприємства, з органами соціального забезпечення й інших організацій і особами. Усі ці розрахунки здійснюються в грошовій формі.

Процес формування грошових потоків регулюється достатньо великою кількістю загальнодержавних та локальних нормативно-правових актів. При цьому слід відзначити те, що на досліджуваному підприємстві більшість внутрішніх нормативних актів, які пов'язані з процесом формування грошових потоків є відсутніми. Така ситуація вказує на те, що механізм формування грошових потоків є прозорим лише в тій частині, яка регулюється загальнодержавними нормативно-правовими актами, в той час як в частині, де підприємство самостійно приймає рішення щодо тих чи інших елементів процесу формування грошових потоків, критерії прийняття рішень є невідомими, що утруднює аналіз та управління грошовими потоками.

Методика аналізу управління грошовими потоками включає в себе заданими балансів, звітів про рух грошових коштів, звітів про фінансовий результат розрахунки чистих грошових потоків, коефіцієнтів якості, достатності, ліквідності, маневреності, оборотності, реінвестування, економічної стійкості, фінансової стійкості та інші. Також методика включає розрахунки абсолютного, відносного відхилення, темпи приросту грошових коштів, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, розрахунок фінансової стійкості.

Методику аналізу доцільно проводити непрямим методом, який кращий з аналітичного погляду, так як він дає можливість пояснити причини розбіжностей між фінансовими результатами і вільними залишками грошових коштів.

2 АНАЛІЗ І ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ “ЗАПОРІЖСТАЛЬ”

2.1 Характеристика основних організаційно-економічних показників підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”

Юридична адреса підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”: Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, 69008, України.

Вид діяльності – виробництво металопрокату чорної металургії, гарячекатаного й холоднокатаного листового прокату.

Форма власності – державна, з 4 січня 1997 р. підприємство перетворено у відкрите акціонерне товариство.

Галузева приналежність – металургія.

Ассортимент продукції - металопрокат, товари масового споживання, зокрема:

- передільний і ливарний чавун;
- сляб із вуглецевих і низьколегованих сталей;
- прокат листовий – гарячекатаний і холоднокатаний – у листах і рулонах з вуглецевих і низьколегованих сталей;
- холодногнуті профілі;
- жесьь біла гарячого луження;
- жесьь чорна;
- стрічка стальна;
- ізложниці і піддони;
- граншлак і щебінь;
- зріднені гази;
- широкий асортимент (більше 170 найменувань) з металу, дерева і бетону, інші види металопродукції.

Аналіз ринків функціонування ПрАТ “Запоріжсталь”.

ПрАТ “Запоріжсталь” пов’язують міцні ділові стосунки з найбільшими в Україні підприємствами трубної промисловості, сільськогосподарського і

транспортного машинобудування, а також підприємствами більш ніж 65 країн світу. Найбільші ринки збуту ПрАТ “Запоріжсталь” знаходяться в Україні, Туреччині, Сирії, Нігерії, Польщі, Ізраїлю.

На внутрішньому ринку України продукцію ПрАТ “Запоріжсталь” споживають області, серед яких:

- Дніпропетровська обл. – 43%;
- Донецька – 8%;
- Київська – 7%;
- Запорізька – 6%;
- Полтавська – 5%;
- Харківська – 4%;
- інші – 26%.

Галузеве розподілення споживачів прокату ПрАТ “Запоріжсталь” у 2021 р.:

- трубні підприємства – 52%;
- метало-сервісні центри – 18%;
- машинобудування – 12%;
- малий бізнес – 9%;
- меблеве виробництво – 3%;
- метали, металообробка – 3%;
- агропромисловий комплекс – 2%;
- інші галузі – 2%.

Будівництво комбінату “Запоріжсталь” було почато 22 січня 1931 року на основі рішення Вищої ради народного господарства СРСР від 3 травня 1929 року й мало на меті забезпечення потреб прискореного розвитку машинобудівної галузі гарячекатаним і холоднокатаним листовим прокатом. За своїми масштабами металургійний завод повинен був стати найкрупнішим у Європі на той час, його проектна потужність була розрахована на 1 224 000 т чавуну і 1 430 000 т високоякісної сталі.

Металургійний завод (пізніше “Запоріжсталь”) почав діяти 16 листопада

1933 р., коли на доменній печі № 1 була видана перша плавка чугуну. Цей день відмічається як день народження “Запоріжсталь”. В 1935 році вступила перша мартенівська піч, а через два роки почав діяти перший радянський слябінг. В наступні роки були побудовані і введені в експлуатацію цеха для виробництва гарячекатаного і холоднокатаного листа.

До початку Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) на “Запоріжсталі” вже працювало більшість металургійних агрегатів і допоміжних цехів. Завод мав у своєму складі основні – доменний, мартенівський, гарячого і холодного прокату – і необхідні допоміжні цеха. Питома вага комбінату по виробництву основних видів продукції у системі чорної металургії країни були значними, в особливості по випуску якісної гарячекатаної і холоднокатаної тонколистової сталі.

З 4 січня 1997 року комбінат перетворений у відкрите акціонерне товариство.

Сьогодні “Запоріжсталь” – індустріальний гігант, продукція якого добре відома більш ніж в 100 країнах світу.

По об’єму виробництва ПрАТ “Запоріжсталь” входить в п’ятірку великих підприємств України. Комбінат є виробником високоякісної металопродукції – чавуну, сталі, листового прокату з вуглецевих, низьколегованих, легованих і нержавіючих сталей, гнутого профілю, жесті, будівельних матеріалів і товарів народного споживання.

Комбінат являється одним з основних постачальників листового прокату і гнутих профілів для українського машинобудування, жесті для харчової промисловості.

Міжнародне признание і повага, яким користується ПрАТ “Запоріжсталь” у діловому світі, підтверджено багаточисленними міжнародними та національними нагородами за конкурентну і якісну продукцію, а також інтеграцію в світову економіку.

Сьогодні особлива увага приділяється якості виготовлюваної продукції. Для цього здійснюється контроль над здійсненням встановленими технологій

на усіх стадіях виробництва, а також над якістю надходжуваної сировини, матеріалів і відвантажуваної продукції.

З вересня 2018 р. введена в дію Інтегрована Система Менеджменту якості, екології і охорони праці, відповідаюча потребам міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, ILO-OSH 2001, ISO 10002, ИСМ створювалась на основі функціонуючої на комбінаті з 1 травня 2013 року системи управління якістю згідно міжнародних стандартів серії ISO 9000. “Благополуччя і процвітання підприємства – через якість продукції без збитку здоров’ю персоналу і навколишнього середовища” – в цьому короткому девізі викладений головний смисл її функціонування.

Розроблена програма інвестиційних проектів ПрАТ “Запоріжсталь” розрахована до 2030 р. Передбачувані заходи направлені на збільшення якості і конкурентоспроможності продукції, онову основних фондів, введення новітніх технологій, розширення асортименту охорону навколишнього середовища і економію матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

День за днем спеціалісти комбінату цілеспрямовано збільшують ефективність використання виробничих потужностей, продовжують роботу по оновленню основних фондів і оновленню технологій.

На початок 2020 р. чисельність працюючих на ПрАТ “Запоріжсталь” 19 390 працівників: у т. ч. 16 570 робітників, 2 820 – керівний персонал. Середня заробітна плата одного працюючого становить 24 728,5 грн. У тому числі робітника 23 587,96 грн. Чистий прибуток становить 241 166 тис. грн. Питома вага чистого прибутку в акціонерному капіталі становить 45%.

2.2 Аналіз руху грошовими потоками на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь”

Об’єктом дослідження в даній роботі виступає ПрАТ „Запоріжсталь”. В таблицях 2.1 за даними звітів про рух грошових коштів за 2018-2020 рр.

(дивитись таблиця 2.1) наведена інформація про обсяг та динаміку грошових потоків підприємства за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.1 – Інформація стану грошових потоків ПрАТ “Запоріжсталь” в 2018-2020 рр., тис. грн.

Найменування	За 2018 р.	За 2019 р.	Приріст за 2018-2019 рр.		За 2020 р.	Приріст за 2019-2020 рр.	
			абсол., тис.грн.	відн., %		абсол., тис.грн.	віднос., %
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності							
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3661	0	3661	- 100,00	3481773	- 3481773	0,00
Погашення векселів Одержаних	0	0	0	0,00	824135	824135	0,00
Коригування на:							
амортизацію необоротних активів	342114	300992	-41122	-12,02	10547705	1024671 3	3404,31
збільшення (зменшення) забезпечень	12854	0	-12854	- 100,00	813842	813842	0,00
Установ банків відсотків за поточними рахунками	0	0	0	0,00	336	336	0,00
збиток (прибуток)							

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
від нереалізованих курсових різниць	124652	58608	-66044	-52,99	704283	645675	1101,68
Повернення інших податків і зборів (обов'язкових платежів)	0	0	0	0,00	157000	157000	0,00
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	818945	389759	-429186	-52,41	35	-389724	-99,99
Виплати на сплату відсотків	149312	165321	16009	10,72	156	-165165	-99,91
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих:							
оборотних активах	0	205882	205882	0,00	220	-205662	-99,89
Зменшення (збільшення):							
оборотних активів	28187	572780	544593	1932,07	8017130	7444350	1299,69
витрат майбутніх періодів	0	64	64	0,00	(9965111)	-9965047	-15570385,94
Витрачання авансів	0	0	0	0,00	(4255358)	-4255358	0,00
Збільшення (зменшення):							
поточних зобов'язань	1176533	258846	-917687	-78,00	(47628)	-306474	-118,40
Витрачання на оплату працівникам	0	0	0	0,00	(694680)	-694680	0,00
доходів майбутніх							-4583,

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
періодів	0	96	96	0,00	(4400)	-4496	33
Горшові кошти від операційної діяльності	0	350976	350976	0,00	(101600)	-452576	-128,95
Витрачання на оплату відрахувань на соціальні заходи	0	0	0	0,00	(325492)	-325492	0,00
Сплачені:							
відсотки	0	0	0	0,00	(206890)	-206890	0,00
податки на прибуток	0	0	0	0,00	(76383)	-76383	0,00
Інші витрачання	0	0	0	0,00	(8744835)	-8744835	0,00
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	0	176969	176969	0,00	124238	-52731	-29,80
Рух коштів від операційних подій	0	0	0	0,00	0	0	0,00
Чистий рух коштів від операційної діяльності	0	176969	176969	0,00	124238	-52731	-29,80
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності							
Реалізація:							
фінансових інвестицій	355324	209844	-145480	-40,94	59122	-170722	-81,36
необоротних активів	0	0	0	0,00	218	218	0,00
майнових	0	0	0	0,00	0	0	0,00

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
комплексів							
Отримані:							
відсотки	3002	2998	-4	-0,13	756	-2242	-74,78
дивіденди	7293	0	-7293	- 100,00	104893	104893	0,00
Інші надходження	0	0	0	0,00	0	0	0,00
Придбання:							
фінансових інвестицій	0	0	0	0,00	(224637)	-224637	0,00
необоротних активів	0	0	0	0,00	(224439)	-224439	0,00
майнових комплексів	0	0	0	0,00	0	0	0,00
Інші платежі	0	0	0	0,00	(642)	-642	0,00
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	0	0	0	0,00	(284729)	-284729	0,00
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0,00	0	0	0,00
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	0	0	0	0,00	(284729)	-284729	0,00
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності							
Надходження власного капіталу	0	0	0	0,00	0	0	0,00
Отримані позики	2689889	34855	- 2655034	-98,70	1882163	1847308	5299,98
Інші надходження	53008	325	-52683	-99,39	0	-325	0,00

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Погашення позик	0	0	0	0,00	(1522573)	- 1522573	0,00
Сплачені дивіденди	0	0	0	0,00	0	0	0,00
Інші платежі	0	0	0	0,00	(232318)	-232318	0,00
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	1316122	0	- 1316122	- 100,00	67272	67272	0,00
Рух коштів від надзвичайних подій	0	0	0	0,00	0	0	0,00
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	1316122	0	- 1316122	- 100,00	67272	67272	0,00
Чистий рух коштів за звітний період	0	0	0	0,00	(93219)	-93219	0,00
Залишок коштів на початок року	980009	1093584	113575	11,59	488748	-604836	-55,31
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	459252	102602	-356650	-77,66	(11359)	-113961	-111,07
Залишок коштів на кінець року	1093584	488748	-604836	-55,31	384170	-104578	-21,40

З наведеної таблиці 2.1 видно, що за 2018-2019 рр. чистого руху грошових коштів не було. За 2018-2019 рр. надходження коштів від операційної діяльності не було, не дивлячись на те, що від фінансової діяльності надійшли кошти на суму 1 316 122 тис. грн. За 2019-2020 рр. чистого руху грошових коштів не було. За 2019-2020 рр. чистий рух грошових коштів дорівнює їх видатку в сумі 93 219 тис. грн.

За 2018-2019 рр. чистий рух грошових коштів відбувся за рахунок

надходження грошових коштів від операційної діяльності в сумі 176 969 тис. грн.

За 2019-2020 рр. чистий рух грошових коштів становив 124 238 тис. грн., що відбувся за рахунок надходження грошових коштів від операційної діяльності, що менше ніж за 2018-2019 рр. на 52 731 тис. грн. (-29,80%) та відпливу грошових коштів від інвестиційної діяльності на 284 729 тис. грн. при видатках від руху коштів від фінансової діяльності у розмірі 67 272 тис. грн.

За 2018-2019 рр. чистого руху грошових коштів від інвестиційної діяльності не було.

За 2019-2020 рр. ситуація погіршилася. Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності проти 2018-2019 рр. зменшився на 284 729 тис. грн. На це вплинули надходження від реалізації необоротних активів у сумі 218 тис. грн., які значно менші за відтік коштів, що відбувся внаслідок придбання фінансових інвестицій (224 637) тис. грн. та необоротних активів (224 439) тис. грн.

За 2018-2019 рр. спостерігались притоки грошових коштів від фінансової діяльності на суму 1 316 122 тис. грн. Надходження коштів забезпечили отримані позики у розмірі 2 689 889 тис. грн. та інші надходження на суму 53 008 тис. грн.

За 2019-2020 рр. чистий рух коштів від фінансової діяльності збільшився на 67 272 тис. грн. Надходження коштів забезпечили отримані позики 1 882 163 тис. грн. (5 299,98%).

В таблиці 2.2 за даними звітів про фінансові результати (таблиця 2.2) наведена структура грошових потоків підприємства за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.2 - Аналіз існуючої структури грошових потоків ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр., тис. грн.

Вид діяльності	За 2018 р.	За 2019 р.	Приріст за 2018-2019 рр.	За 2020 р.	Приріст за 2019-2020 рр.
----------------	---------------	---------------	-----------------------------	---------------	-----------------------------

			абсол., тис. грн.	відн., %		абсол., тис. грн.	відн., %
Операційна	0	176969	176969	0,00	124238	-52731	-29,80
Інвестиційна	0	0	0	0,00	(284729)	-284729	0,00
Фінансова	1316122	0	-1316122	0,00	67272	67272	0,00
Чистий рух коштів	0	0	0	0,00	(93219)	-93219	0,00
Загальна оцінка якості управління	Поганий	Поганий	х	х	Поганий	х	х

Як бачимо, в 2018 році якість управління підприємством можна охарактеризувати як погану, оскільки чистий рух грошових коштів є негативним, і у 2019 і 2020 рр. він теж негативний, що свідчить про погіршення якості управління. Основний рух грошових коштів ПрАТ “Запоріжсталь” генерує операційна діяльність. За 2019-2020 рр. операційна діяльність знизилася на 52 731 тис. грн. (-29,80%). На підприємстві значну увагу приділяють здійсненням інвестицій, це можна оцінити позитивно, оскільки інвестиції принесуть ефект в майбутньому. На негативно оцінку заслуговує від’ємне значення грошових потоків від інвестиційної діяльності (284 729 тис. грн.), що свідчить про те, що в зазначеному періоді фінансова діяльність генерувала грошовими потоками.

Виходячи з інформації про рух грошових коштів за 2018-2020 рр., проаналізуємо рівень збалансованості та ліквідності грошових потоків підприємства за 2018-2020 рр. Результати наведені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Інформація про рух грошових коштів ПрАТ “Запоріжсталь” у 2008-2010 р., тис. грн.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1	2	3	4

Залишок грошових коштів на початок періоду	980009	1093584	488748
Рух грошових коштів від операційної діяльності			
Надходження грошових коштів			
1. Виручка від реалізації продукції звітного періоду	13643524	9755637	14368243
2. Погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги	675248	503220	1043560
Всього надходження грошових коштів від операційної діяльності	14318772	10258857	15411803
Витрачання грошових коштів			
1. Оплата сировини та матеріалів	10324283	7456359	11253859
2. Заробітна плата	784193	708365	829209
3. Сплата податків та зборів	290610	271142	316322
4. Орендна плата	342114	300992	296613
5. Оплата інших поточних витрат	1634003	744534	811660
Всього витрачання грошових коштів від операційної діяльності	13375203	9481392	13507663
Рух грошових коштів від інвестиційної діяльності			
Надходження грошових коштів			
1. Надходження грошових коштів від продажу основних засобів	2490505	2314695	2050185
Всього надходження грошових коштів від інвестиційної діяльності	2490505	2314695	2050185
Витрачання грошових коштів			
1. Видатки грошових коштів на придбання патенту	0	0	0
2. Видатки грошових коштів на купівлю устаткування	0	0	0
Всього витрачання грошових коштів від інвестиційної діяльності	0	0	0
Рух грошових коштів від фінансової діяльності			
Надходження грошових коштів			
1. Надходження грошових коштів від продажу власних акцій	0	0	0
2. Надходження довгострокового кредиту банку	192726	2110106	1809654

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4
---	---	---	---

Всього надходження грошових коштів від фінансової діяльності	192726	2110106	1809654
Витрачання грошових коштів			
1. Сплата дивідендів	0	0	0
2. Погашення короткострокового кредиту банку	338800	0	167579
Всього витрачання грошових коштів від фінансової діяльності	338800	0	167579
Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.
1. Обсяг чистого прибутку	47655	0	241166
2. Амортизація	342114	300992	296613
3. Обсяг прострочених зобов'язань	0	0	0
4. Обсяг дефіциту грошових коштів	0	0	0

Таким чином, в таблиці 2.3 ми бачимо динаміку зміни показників діяльності за 2018-2020 роки. Дані наведені в таблиці використаємо для розрахунків.

Розраховуємо обсяг чистого грошового потоку за формулою (1.1), коефіцієнт якості чистого грошового потоку за формулою (1.2), коефіцієнт достатності грошових коштів за формулою (1.3), коефіцієнт ліквідності грошового потоку за формулою (1.4). Результати наведені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Розрахунки обсягу, коефіцієнта якості, коефіцієнта достатності, коефіцієнта ліквідності чистого грошового потоку

Назва	Розрахунок	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1	2	3	4	5
ЧГП1, тис. грн.	(14318772+2490505+192726) – (13375203+338800)	3288000		
ЧГП2, тис. грн.	(10258857+2314695+2110106) - 9481392		5202266	
ЧГП3, тис. грн.	(15411803+2050185+1809654) – (13507663+167579)			5596400

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5
Кя1, %	$47655 + 342114 / 328800 \times 100$	11,85		
Кя2, %	$300992 / 5202266 \times 100$		5,79	
Кя3, %	$241166 + 296613 / 5596400 \times 100$			9,61
Кдгк1, %	$980009 + 14318772 + 2490505 + 192726 / 13375203 + 338800 \times 100$	131,12		
Кдгк2, %	$1093584 + 10258857 + 2314695 + 2110106 / 9481392 \times 100$		166,40	
Кдгк3, %	$488748 + 15411803 + 2050185 + 1809654 / 13507663 + 167579 \times 100$			144,50
КЛ1, %	$14318772 + 2490505 + 192726 / 13375203 + 338800 \times 100$	123,98		
КЛ2, %	$10258857 + 2314695 + 2110106 / 9481392 \times 100$		154,87	
КЛ3	$15411803 + 2050185 / 13507663 + 167579 \times 100$			140,92

Результати розрахунків заносимо в таблицю 2.5 та обчислюємо абсолютне відхилення показників за період.

Таблиця 2.5 - Аналіз рівня збалансованості грошових потоків ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. та ефективності управління ними

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	Абсол. відх. за 2018-2019	За 2020 р.	Абс. відх. за 2019-2020
1. ЧГП, тис. грн.	3288000	5202266	1914266	5596400	394134
2. Кя, %	11,85	5,79	-6,06	9,61	3,82
3. Кдгк, %	131,12	166,40	35,28	144,50	-21,90
4. КЛ, %	123,98	154,87	30,89	140,92	-13,95

Аналізуючи таблицю 2.5, можна побачити, що в цілому значення

обчислених показників свідчать про збалансованість та ліквідність грошових потоків підприємства. Але є і деякі недоліки в їх організації. За 2018-2019 рр. обсяг чистого грошового потоку збільшився на 1 914 266 тис. грн., а за 2019-2020 рр. обсяг чистого грошового потоку збільшився на 394 134 тис. грн. Зважаючи на позитивне значення чистого грошового потоку та перевищення коефіцієнтом достатності грошових коштів "1", перенесення платежів пов'язане або з недостатнім рівнем синхронності грошових потоків, або свідчить про недостатній рівень платіжної дисципліни. Також слід відзначити недостатній коефіцієнт якості чистого грошового потоку: лише за 2018-2019 рр. -6,06% та за 2009-2010 рр. 3,82 від суми чистого прибутку та амортизації підприємство отримує в грошовій формі.

Коефіцієнт достатності грошових коштів за 2018-2019 рр. збільшився на 35,28%, а за 2019-2020 рр. знизився на 21,90%.

Коефіцієнт ліквідності грошових потоків за 2018-2019 рр. збільшився на 30,89%, а за 2019-2020 рр. зменшився на 13,95%.

У зв'язку з цим доцільно запровадити заходи щодо прискорення надходження грошових коштів та синхронізації грошових потоків.

2.3. Аналіз джерел утворення і напрямів витрачання грошових коштів на ПрАТ “Запоріжсталь”

Аналіз джерел утворення і напрямів витрачання грошових коштів здійснюють на основі балансу ПрАТ “Запоріжсталь”, динаміка статей якого інтерпретується як формування джерел або як витрати коштів.

На підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь” проведення комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності здійснює бюро аналізу фінансово-господарської діяльності, яке входить до складу фінансової дирекції.

Комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства складає:

- вертикальний і горизонтальний аналіз балансу підприємства;

- розрахунок створення прибутку;
- характеристику майна підприємства;
- аналіз структури активів (оборотних і необоротних);
- аналіз руху грошових засобів;
- аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості;
- характеристику джерел капіталу підприємства (власного і позикового);
- оцінку фінансової рівноваги підприємства;
- оцінку ліквідності підприємства;
- аналіз рентабельності і ділової активності підприємства.

Також в аналізі фінансово-господарської діяльності широко застосовують коефіцієнтний аналіз показників фінансової діяльності підприємства.

Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є бухгалтерський баланс ПрАТ “Запоріжсталь”.

Проведемо горизонтальний та вертикальний аналіз балансів ПрАТ “Запоріжсталь” на основі балансів за 2018-2020 роки. підприємства за 2018-2020 роки. .

Отже, провівши горизонтальний та вертикальний аналіз балансів ПрАТ “Запоріжсталь” можна зробити висновок, що на його фінансовий стан вплинули як позитивні, так і негативні фактори.

Так, протягом 2019-2020 рр. валюта балансу збільшилася на 575 656 тис. грн. (5,85%), порівнюючи з 2018 роком валюта балансу зменшилася на 324 028 тис. грн. (-3,02%).

Необоротні активи підприємства протягом 2020 р. зменшилися на 34 тис. грн., тобто становлять -23,78% вартості необоротних активів 2019 року. За період 2018-2020 рр. вартість необоротних активів зменшилася на 260 тис. грн., тобто на 70,46%.

Вартість незавершеного будівництва має зростаючу тенденцію. Протягом 2019-2020 р. вона збільшилась на 144 817 тис. грн. (9,56%). За період 2018-2020 рр. вартість незавершеного будівництва збільшилася на 244 757 тис. грн. (17,30%).

Вартість основних засобів має тенденцію до зниження. Протягом 2019-2020 рр. вона зменшилася на 214 501 тис. грн. (-9,47%), а за 2018-2020 рр. - на 264 498 тис. грн. (-11,43%). Варто зазначити, що питома вага основних засобів у всьому майні ПрАТ “Запоріжсталь” становить за 2019 р. 23,01%, а за 2020 р. – 19,68%. Тобто за 2 роки питома вага зменшилася на 3,53%.

Довгострокові біологічні активи за 2019-2020 рр. зросли на 52 тис. грн. (9,16%), за 2018-2020 рр. – на 196 тис. грн. (46,23%).

Довгострокові фінансові інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств за 2019-2020 рр. збільшилися на 364 041 тис. грн. (28,58%), за 2018-2020 рр. – на 588 224 тис. грн. (56,04%).

Інші фінансові інвестиції за 2019-2020 рр. зменшилась на 390 049 тис. грн. (-22,02%), а за 2018-2020 рр. - на 528 276 тис. грн. (-27,66%).

Довгострокова дебіторська заборгованість протягом 2019-2020 рр. зменшилась на 396 тис. грн. (-14,98%), за 2018-2020 рр. - на 756 тис. грн. (-25,17%).

Вартість інвестиційної нерухомості має тенденцію зменшення, так за 2009-2010 рр. вона зменшилась на 588 тис. грн. (-4,89%), за 2008-2010 рр. – на 1 206 тис. грн. (-9,53%).

Відстрочені податкові активи протягом 2009-2010 рр. збільшилась на 241 025 тис. грн. (112,03%), а за 2018-2020 рр. - на 241 025 тис. грн. (112,03%).

Виробничі запаси підприємства протягом 2019-2020 рр. збільшилися на 127 674 тис. грн. (30,07%), за 2018-2020 рр. - на 75 766 тис. грн. (15,90%). Збільшення запасів є позитивним фактором, оскільки це свідчить про зростання виробництва.

Поточні біологічні активи мають тенденцію росту – за 2019-2020 рр. зросли на 838 тис. грн. (19,70%), за 2018-2020 рр. – на 1 699 тис. грн. (50,07%).

Незавершене виробництво протягом 2019-2020 рр. збільшилося на 128 359 тис. грн. (61,22%), а за 2018-2020 рр. - на 69 606 тис. грн. (25,93%).

Готова продукція за 2019-2020 р. збільшилася на 13 561 тис. грн. (108,86%) 2019 р., а за 2018-2020 рр. - збільшилася на 12 546 тис. грн. (93,13%).

Товари за 2019-2020 рр. збільшилися на 426 тис. грн. (4,59%), а за 2018-2020 рр. зменшилися на 244 тис. грн. (-2,45%).

Векселі одержані за 2019-2020 рр. зменшилися на 77 600 тис. грн. (-56,52%), а за 2018-2020 рр. – на 275 361 тис. грн. (-82,18%).

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за 2019-2020 рр. збільшилася на 267 893 тис. грн. (149,99%), за 2018-2020 рр. зросла на 181 879 тис. грн. (68,73%). З однієї сторони даний показник є хорошим, оскільки ми бачимо, що збільшився обсяг реалізації, проте з другої сторони таке стрімке зростання може бути ризикованим для підприємства.

Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом за 2019-2020 рр. збільшилась на 392 474 тис. грн. (60,32%), за 2018-2020 рр. - на 313 610 тис. грн. (42,99%); за виданими авансами зменшилась на 260 642 тис. грн. (-59,39%) за 2019-2020 рр. та на 191 998 тис. грн. (-51,87%) за 2018-2020 рр.; з нарахованих доходів за 2019-2020 рр. зменшилась на 89 426 тис. грн. (-97,93%), за 2018-2020 рр. – на 3 297 тис. грн. (-63,54%).

Інша поточна дебіторська заборгованість за 2019-2020 р. збільшилася на 70 088 тис. грн. (130,20%), а за 2018-2020 рр. - зменшилась на 106 562 тис. грн. (-46,23%).

Поточні фінансові інвестиції за 2019-2020 рр. зменшилися на 58 713 тис. грн. (-96,29%), а за 2018-2020 рр. збільшилися на 285 тис. грн. (14,40%).

Грошові кошти та їх еквіваленти: в національній валюті мають тенденцію до зменшення - за 2019-2020 рр. зменшилися на 13 999 тис. грн. (-16,31%), а за 2018-2020 рр. - на 40 543 тис. грн. (-36,09%); у т. ч. в касі за 2019-2020 рр. збільшилися на 4 тис. грн. (8,33%), а за 2018-2020 рр. зменшилися на 1 тис. грн. (-1,89%); в іноземній валюті мають тенденцію до зменшення - за 2019-2020 рр. зменшилися на 90 579 тис. грн. (-22,48%), за 2018-2020 рр. - на 688 871 тис. грн. (-70,21%). Дане зменшення грошових коштів є негативним, оскільки підприємство реально втрачає кошти від їх знецінення та не використання можливості їх вигідного вкладення.

Інші оборотні активи мають тенденцію до збільшення - за 2019-2020 рр.

збільшилися на 19 950 тис. грн. (81,10%), а за 2018-2020 рр. – на 27 321 тис. грн. (158,68%).

Витрати майбутніх періодів за 2019-2020 рр. збільшилися на 994 тис. грн. (92,38%), а за 2018-2020 рр. - на 930 тис. грн. (81,58%).

Необоротні активи та групи вибуття за 2018-2020 р. лишилися незмінними і становлять 265 тис. грн.

Статутний капітал ПрАТ “Запоріжсталь” протягом 2018-2020 рр. залишався незмінним і становить 660 920 тис. грн.

Інший додатковий капітал підприємства має тенденцію до зменшення - за 2019-2020 рр. він зменшився на 2 136 тис. грн. (-0,15%), а за 2018-2020 рр. - на 27 714 тис. грн. (-1,90%). Зазначимо, що інший додатковий капіталі ПрАТ “Запоріжсталь” становить за 2019 р. 14,58%, а за 2020 р. становив 13,76% загального капіталу підприємства, тобто за 2009-2010 рр. його частка зменшилась на 0,82%.

Резервний капітал за 2018-2020 рр. лишився незмінним і становить 506 200 тис. грн.

Негативним моментом є те, що нерозподілені прибутки підприємства мають тенденцію до зменшення - за 2019-2020 рр. вони зменшилися на 38 660 тис. грн. (-1,09%), а за 2018-2020 рр. - на 132 890 тис. грн. (-3,66%).

Важливим є те, що власний капітал підприємства за 2019 р. становив 62,42% загального капіталу підприємства, а за 2020 р. – 58,58%. Тобто можна зробити висновок, що підприємство за 2020 р. зменшило власний капітал на 3,84 і воно є залежним від позичальників.

Забезпечення виплат персоналу за 2019-2020 рр. збільшилися на 8 579 тис. грн. (17,31%), а за 2018-2020 рр. - на 3 736 тис. грн. (6,87%).

Цільове фінансування має тенденцію до зменшення - за 2019-2020 рр. воно зменшилось на 246 тис. грн. (-13,71%), за 2018-2020 рр. - на 534 тис. грн. (-25,65%).

Позитивним фактором є те, що довгострокові кредити банків зменшуються. За 2019-2020 рр. вони зменшилися на 492 884 тис. грн. (-27,24%),

за 2018-2020 рр. - на 793 336 тис. грн. (-37,60%).

Інші довгострокові зобов'язання за 2019-2020 рр. зменшилися на 9 088 тис. грн. (-36,76%), а за 2018-2020 рр. збільшилися на 356 тис. грн. (2,33%).

Короткострокові кредити банку за 2019-2020 рр. збільшилися на 167 579 тис. грн. (0,00%), а за 2018-2020 рр. зменшилися на 171 221 тис. грн. (-50,54%).

Векселі видані за 2019-2020 рр. зменшилися на 37 931 тис. грн. (-14,56%), а за 2018-2020 рр. - на 248 349 тис. грн. (-52,74%).

Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги за 2019-2020 рр. збільшилася на 104 417 тис. грн. (10,26%), а за 2018-2020 рр. - зменшилася на 61 470 тис. грн. (-5,19%).

Поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів протягом 2019-2020 рр. збільшилися на 398 587 тис. грн. (115,96%), за 2018-2020 рр. - на 644 782 тис. грн. (661,10%); з бюджетом за 2019-2020 рр. збільшилися на 31 010 тис. грн. (179,03%), за 2018-2020 рр. - на 34 008 тис. грн. (237,44%); з позабюджетних платежів зменшилися за 2019-2020 рр. на 127 тис. грн. (-7,20%), за 2018-2020 рр. - на 752 тис. грн. (-31,49%); зі страхування зменшилися - за 2019-2020 рр. на 21 331 тис. грн. (-51,09%), за 2018-2020 рр. - на 13 716 тис. грн. (-40,18%); з оплати праці зменшилися - за 2019-2020 рр. на 1 224 тис. грн. (-2,61%), а за 2018-2020 рр. збільшилися на 1 083 тис. грн. (2,43%); з учасниками за 2019-2020 рр. зменшилися на 88 тис. грн. (-0,63%), за 2018-2020 рр. - на 317 тис. грн. (-2,22%).

Інші поточні зобов'язання мають тенденцію до зниження - за 2009-2010 рр. вони зменшилися на 3 426 тис. грн. (-5,01%), за 2008-2010 рр. - на 30 415 тис. грн. (-31,87%).

Доходи майбутніх періодів за 2019-2020 рр. збільшились на 17 тис. грн. (3,05%), за 2018-2020 рр. - на 113 тис. грн. (24,46%).

За даними балансів за 2018-2020 рр. за формулою (1.5) розрахуємо робочий капітал або власні оборотні засоби ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. Результати наведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Динаміка робочого капіталу ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показники	Код ф.№1	За 2018 р.	За 2019 р.	Відхилення за 2018-2019 рр.		За 2020 р.	Відхилення за 2019-2020 рр.	
				абсол., тис.грн.	відн., %		абсол., тис.грн.	відн., %
Оборотні активи	260	3819677	2785218	- 1034459	-27,08	3215513	430295	15,45
Поточні зобов’язання	620	2295793	1811960	-483833	-21,08	2822034	1010074	55,75
Робочий капітал	260-620	1523884	973258	-550626	-36,13	393479	- 579779	- 59,57

Проаналізувавши за даними балансів за 2018-2020 рр. і наявність робочого капіталу за ці роки свідчить про те, що ПрАТ “Запоріжсталь” не спроможне заплатити власні поточні борги і не має фінансових ресурсів для розширення діяльності і інвестування. Зменшення робочого капіталу за 2018-2019 рр. на 550 626 тис. грн. (-36,13%) і зменшення за 2019-2020 рр. на 579 779 тис. грн. (-59,57%) являється негативною тенденцією, що свідчить про його зниження і послаблення фінансової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь”.

Для визначення тенденції оборотності оборотних коштів розрахуємо коефіцієнти оборотності за формулою (1.6) і періоди обороту оборотних активів за 2018-2020 рр. Для аналізу використаємо дані балансів і звітів про фінансові результати. Результати наведені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Визначення тенденції оборотності оборотних коштів ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	Код рядка	За 2018 р.	За 2019 р.	Відхилення за 2018-2019 рр.		За 2020 р.	Відхилення за 2019-2020 рр.	
				абсол., тис. грн.	відн., %		абсол., тис.грн.	відн., %

Оборотні активи	260	3819677	2785218	- 1034459	-27,08	3215513	430295	15,45
Чистий дохід	035	12554476	8963109	- 3591367	-28,61	13197911	4234802	47,25
Коефіцієнт оборотності (Ко)	035/260	3,29	3,22	-0,07	-2,13	4,11	0,89	27,64
Період обороту	365/Ко	110,94	113,35	2,41	2,17	88,81	-24,54	- 21,65

Зменшення значення Ко за 2018-2019 рр. на 2,13% і збільшення періоду обороту на 2,41 дні свідчить про зменшення обороту оборотних засобів і зниження ефективності роботи підприємства. Разом з зменшенням значення коефіцієнта оборотності збільшується період обороту оборотних засобів, що також являється негативною тенденцією.

Збільшення значення Ко за 2019-2020 рр. на 27,64% і зменшення періоду обороту на 24,54 днів свідчить про збільшення обороту оборотних засобів і зниження ефективності роботи підприємства. Разом із збільшенням значення коефіцієнта оборотності зменшується період обороту оборотних засобів, що являється позитивною тенденцією.

Проте порівнявши значення коефіцієнти за періоди 2018-2019 рр. і 2019-2020 рр. виявляється, що за 2019-2020 рр. значення коефіцієнту збільшилось на 29,77%.

Підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” при розрахунках у банках керується Інструкцією “Про порядок відкриття, використання й закриття рахунків у національній і іноземній валютах”, затвердженою Положенням Правління Нацбанку України № 492 від 12.11.2003, розробленою у відповідності з Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, Законами

України "Про Національний банк України", "Про банках й банківську діяльність", "Про протидію легалізації (відмивання) доходів, отриманих кримінальним шляхом", "Про платіжні системи й переведення коштів в Україні", іншими законодавчими актами України і нормативно-правовими актами Національного банку України.

Всі розрахунки на комбінаті з покупцями і постачальниками здійснюються в безготівковій формі, шляхом відкриття або отримання грошових коштів на розрахунковий рахунок.

Основні умови розрахунків по продукції, що реалізується ПрАТ «Запоріжсталь»:

- 100% передоплата - м/продукція (основні комісіонери «МД Груп Запоріжжя», «Центросталь», «МД Холдинг», за договорами комісії);
- 50% передоплата, відстрочка платежу (оплата по умовам договору протягом 3-10 днів і ін.) кисень, вода, пар, газ доменний, газ природний, аргон і ін.

Відстрочка платежу (оплата по умовам договору протягом 3-25 днів, по оренді до 10 числа місяця наступного за звітним), труби, граншлак, матеріали підрядникам, оренда, ж/д послуги і ін.

Основні умови розрахунків, застосовуючи на продукцію, закупаєму комбінатом:

- 100% передоплата – газ природний, електроенергія, феромарганець, валки и др.;

Часткова передоплата (50%,10%,30%), відстрочка платежу (оплата по умовам договору протягом 5-30 днів и др.) - запчастини, кабельна продукція, транспортування газу і ін.

Відстрочка платежу (оплата по умовам договору протягом 5-35 днів) – сировина, допоміжні матеріали, змінне обладнання, запчастини, газ коксовий, послуги підрядників (до 35 днів.) і ін.

Для здійснення розрахунків на комбінаті застосовують наступні форми розрахунків: акредитивну, інкасову, вексельну форму розрахунків, розрахунки

чеками.

Для розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами (імпорт) використовують акредитив. На комбінаті існує практика укладення акредитиву «стенд-бай».

Рух грошових засобів в результаті інвестиційної діяльності визначають на основі аналізу змін у статтях таких розділів балансу:

- “Необоротні активи”;
- “Поточні фінансові інвестиції” (фінансові інвестиції на термін, який не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент).

До руху коштів в результаті інвестиційної діяльності відносять такі:

- придбання фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів;
- отримання процентів, дивідендів.

До руху грошових потоків в рамках операційної діяльності належать такі:

- грошові надходження від продажу товарів, робіт, послуг;
- грошові виплати постачальникам за товари і послуги;
- грошові виплати по оплаті праці;
- оплата податків.

На основі систематизації руху грошових засобів в результаті операційної діяльності визначають операційний Cash-flow, що досить часто є основним джерелом фінансування діяльності ВАТ “Запоріжсталь”. Перевищення надходжень від операційної діяльності над грошовими витратами є основою для забезпечення стабільної ліквідності заводу й залучення коштів із зовнішніх джерел.

Рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності визначають на основі змін в статтях балансу за розділами:

- “Власний капітал”;
- “Довгострокові зобов’язання”;
- “Поточні зобов’язання”.

До руху грошових засобів в результаті фінансової діяльності слід

віднести:

- надходження власного капіталу;
- отримання і погашення кредитів ;
- оплата і надходження дивідендів.

Тому для аналізу діяльності ПрАТ “Запоріжсталь” розрахуємо формування прибутку.

Таблиця 2.8 характеризує формування прибутку ПрАТ „Запоріжсталь” на протязі 2018-2020 рр.

Таблиця 2.8 – Розрахунок формування прибутку ПрАТ „Запоріжсталь” за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	Відхилення за 2018-2019 рр.		За 2020 р.	Відхилення за 2019-2020 рр.	
			Абсол., тисгрн.	Віднос., %		абсол., тис. Грн.	Віднос., %
Результат від операційної діяльності	(60281)	(6273)	54008	89,59	339443	343170	5470,59
Фінансовий результат від звичайної діяльності	47655	(290520)	-338175	-709,63	241166	531686	183,01
Фінансовий результат до оподаткування	3661	(290520)	-294181	-8035,54	156111	446631	153,74
Усього чистий прибуток	47655	(290520)	-338175	-709,63	241166	531686	-183,01

За 2018-2019 рр. результат від операційної діяльності збільшився на 54 008 тис. грн. (89,59%), фінансовий результат від звичайної діяльності зменшилися на 338 175 тис. грн. (-709,63%), фінансовий результат до оподаткування зменшився на 294 181 тис. грн. (-8 035,54%), чистий прибуток зменшився на

338 175 тис. грн. (-709,63%).

За 2019-2020 рр. результат від операційної діяльності збільшився на 343 170 тис. грн. (5 470,59%), фінансовий результат від звичайної діяльності збільшилися на 531 686 тис. грн. (183,01%), фінансовий результат до оподаткування збільшився на 446 631 тис. грн. (153,74%), чистий прибуток збільшився на 531 686 тис. грн. (-183,01%).

Проаналізувавши дані таблиць, можна зробити висновок, що за 2019-2020 рр. було збільшення показників і вони більше за 1 - це свідчить про збільшення коштів.

Для виявлення впливу окремих інструментів фінансового забезпечення застосовують такі форми фінансування основних джерел фінансових ресурсів (капіталу) ПрАТ “Запоріжсталь”, які класифікують по таким критеріям:

- а) в залежності від цілей фінансування;
- б) по джерелам надходження капіталу;
- в) по правовому статусу капіталодавців відносно підприємства.

В залежності від цілей фінансування виділяють такі його форми:

- фінансування при установі підприємства;
- на розширення діяльності;
- рефінансування;
- санаційне фінансування.

По джерелам мобілізації фінансових ресурсів розподіляють зовнішнє і внутрішнє фінансування; по правовому статусу інвесторів - власний капітал і заборгований капітал. Власний капітал може бути сформований за рахунок зовнішніх коштів - коштів засновників, додаткового, пайового і акціонерного капіталу, коштів, які поступили від перерозподілу. Також власний капітал може бути сформований за рахунок внутрішніх джерел – нерозподіленого прибутку, резервного фонду, амортизаційних відрахувань, цільових надходжень. Заборгований капітал може бути сформований за рахунок зовнішніх джерел – довгострокових кредитів, короткострокових кредитів, випуску облігацій, фінансового лізингу. Також заборгований капітал може бути сформований за

рахунок внутрішніх джерел – внутрішня кредиторська заборгованість, відстрочених та інших видів заборгованості.

На ПрАТ «Запоріжсталь» в 2018 р. діяло 5 кредитних договорів, з них:

1) АБ «Брокбізнесбанк», Україна – короткостроковий кредит строком дії 1 рік. Ціль - поповнення оборотних засобів.

2) Кредитні договори зі страховим покриттям експортних кредитних агентств.

3) Сітібанк Интернешнл плс, Великобританія (з покриттям французького експортного кредитного агентства Coface). Ціль кредиту - закупка обладнання повітряно-роздільної установки, виробництва французької компанії.

4) Сітібанк Интернешнл плс, Великобританія (з покриттям австрійського експортного кредитного агентства ОеКБ). Ціль - закупка обладнання соляно-кислотного травлення, виробництва австрійської компанії.

5) Комерцбанк АГ, Німеччина (з покриттям експортного кредитного агентства Гермес). Ціль - закупка обладнання вдування пильовугільного палива в доменні печі, виробництва німецької компанії.

Фінансові зобов'язання (ковенанти):

- відповідність загального боргу до операційного EBITDA;
- відповідність операційного EBIT до загального розміру процентів;
- відповідність загального пасивів до загальної чистої вартості.

В процесі аналізу дамо оцінку умов заборгованості, зосередимо увагу на строки, можливості залучення додаткових джерел фінансування. Аналіз власне кредиторської заборгованості почнемо з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними форми № 1 “Баланс”. Аналіз представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Загальний об'єм і аналіз кредиторської заборгованості ПрАТ "Запоріжсталь" за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	Відхилення за 2018-2019 рр.		За 2020 р.	Відхилення за 2019-2020 рр.	
			абсол., тис. грн.	відн., %		абсол., тис. грн.	відн., %
1.Поточні зобов'язання							
1.1. Поточна заборваність за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	0	0,00	372608	372608	0,00
1.2. Векселі видані	470864	260446	-210418	-44,69	222515	-37931	-14,56
1.3. Заборгованість за товари, роботи, послуги	1183412	1017525	-165887	-14,02	1121942	104417	10,26
2. Поточні зобов'язання:							
2.1. з одержаних авансів	97532	343727	246195	252,43	742314	398587	115,96
2.2. з бюджетом	14323	17321	2998	20,93	48331	31010	179,03
2.3. з позабюджетних платежів	2388	1763	-625	-26,17	1636	-127	-7,20
2.4. зі страхування	34137	41752	7615	22,31	20421	-21331	-51,09
2.5. з оплати праці	44619	46926	2307	5,17	45702	-1224	-2,61
2.6. з учасниками	14291	14062	-229	-1,60	13974	-88	-0,63
2.7. Інші поточні зобов'язання	95427	68438	-26989	-28,28	65012	-3426	-5,01
3. Кредити банків							
3.1. Короткострокові кредити банків	338800	0	-338800	0,00	167579	167579	0,00

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8
Поточні зобов'язання, усього	2295793	1811960	-483833	-21,05	2822034	1010074	55,75

З таблиці 2.9 бачимо, що за 2018-2019 рр. кредиторська заборгованість зменшилась на 338 800 тис. грн. (0,00%). На ці зміни сказались зменшення даних: векселі видан – на 210 418 тис. грн. (-44,69%), заборгованість за товари, роботи та послуги – на 165 887 тис. грн. (-14,02%), з позабюджетних платежів – на 625 тис. грн. (-26,17%), з учасниками – на 229 тис. грн. (-1,60%), інші поточні зобов'язання – на 26 989 тис. грн. (-28,28%), короткострокові кредити банків – на 338 800 тис. грн. (0,00%). А збільшилися дані: поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів – на 246 195 тис. грн. (252,43%), з бюджетом – на 2 998 тис. грн. (20,93%), зі страхування – на 7 615 тис. грн. (22,31%), з оплати праці – на 2 307 тис. грн. (5,17%).

За 2019-2020 рр. кредиторська заборгованість збільшилась на 167 579 тис. грн. (0,00%). На ці зміни сказались збільшення даних: заборгованість за товари, роботи, послуги – на 104 417 тис. грн. (10,26%), поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів – на 398 587 тис. грн. (115,96%), з бюджетом – на 31 010 тис. грн. (179,03%). А зменшилися такі дані: векселі видані – на 37 931 тис. грн. (-14,56%), поточні зобов'язання за розрахунками з позабюджетних платежів – на 127 тис. грн. (-7,20%), зі страхування – на 21 331 тис. грн. (-51,09%), з оплати праці – на 1 224 тис. грн. (-2,61%), з учасниками – на 88 тис. грн. (-0,63%), інші поточні зобов'язання – на 3 426 тис. грн. (-5,01%).

Ліквідність підприємства можна оперативнo визначити за допомогою коефіцієнтів ліквідності.

Загальний коефіцієнт ліквідності (коефіцієнт покриття, коефіцієнт поточної ліквідності) дає загальну оцінку платіжоспроможності підприємства.

За даними балансів за 2018-2020 рр. розрахуємо коефіцієнти поточної

ліквідності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.7) в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 - Розрахунок коефіцієнта поточної ліквідності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. ПА1 – поточні активи, тис. грн.	6 920 371	7 055 210	7 199 577
2. ПП4 – поточні пасиви, тис. грн.	2 295 793	1 811 960	2 822 034
3. Загальний коефіцієнт ліквідності	3,01	3,89	2,55

Проаналізувавши період за 2018-2020 рр., видно, що коефіцієнт загальної ліквідності перевищує значення 1. Це свідчить про те, що ПрАТ “Запоріжсталь” вчасно ліквідовує борги.

Розрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.8) в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 - Розрахунок коефіцієнту швидкої ліквідності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. ПА1 – поточні активи, тис. грн.	6 920 371	7 055 210	7 199 577
2. З – запаси, тис. грн.	771 789	660 304	931 162
3. ПП4 – поточні пасиви, тис. грн.	2 295 793	1 811 960	2 822 034
4. Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,69	3,53	2,22

Як видно з таблиці 2.11, за 2018 р. ПрАТ “Запоріжсталь” мало коефіцієнт швидкої ліквідності 2,69, за 2019 р. він збільшився і складав 3,53, а за 2020 р. коефіцієнт зменшився і складав 2,22. Але коефіцієнт швидкої ліквідності все ж більший за значення 1, і це вказує на спроможність підприємства швидко ліквідовувати борги.

Розрахуємо коефіцієнт абсолютної ліквідності для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.9) в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 - Розрахунок коефіцієнту абсолютної ліквідності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. К – грошові кошти, тис. грн.	1 093 637	488 796	384 222
2. ПП4 – поточні пасиви, тис. грн.	2 295 793	1 811 960	2 822 034
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,48	0,27	0,13

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності повинно перебувати в межах 0,2-0,35. В таблиці 2.12 розрахунки показали, що за 2018-2020 рр. на ПрАТ “Запоріжсталь” тільки за 2019 р. вистачає коштів на покриття невідкладних зобов’язань. За 2020 р. коефіцієнт знизився і склав 0,13. Це свідчить про те, що ПрАТ “Запоріжсталь” не вистачає грошових коштів на покриття невідкладних зобов’язань, так як показник протягом року зменшився і перебуває за межами критичного рівня.

В цілому ліквідність ПрАТ “Запоріжсталь” можна оцінити як стабільну.

Розрахуємо коефіцієнт платіжоспроможності для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.10) в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 - Розрахунок коефіцієнту платоспроможності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Власний капітал (с.380), тис. грн.	6 263 315	6 143 507	6 102 711
2. Разом пасиву балансу (с.640), тис. грн.	10 741 453	9 841 769	10 417 425
3. Коефіцієнт платоспроможності	0,58	0,62	0,59

Як видно з таблиці 2.13 коефіцієнт платоспроможності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018 р. складав 0,58, тобто 58%, за 2019 р. - 62%, а за 2020 р. – 59. Це свідчить, що у 2009 р. власні кошти підприємства складали найбільшу частину пасиву балансу. Але високе значення цього коефіцієнта свідчить про те, що ПрАТ “Запоріжсталь” свої поточні зобов’язання може погасити за

рахунок власних засобів.

Розрахуємо коефіцієнт фінансування для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.11) в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 - Розрахунок коефіцієнту фінансування ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Забезпечення наступних затрат і платежів (стр.430), тис. грн.	56 501	51 370	59 703
2. Довгострокові зобов'язання (стр.480), тис. грн.	2 125 382	1 834 374	1 432 402
3. Поточні зобов'язання (стр.620), тис. грн.	2 295 793	1 811 960	2 822 034
4. Доходи майбутніх періодів (стр.630), тис. грн.	462	558	575
5. Власний капітал (стр.380), тис. грн.	6 263 315	6 143 507	6 102 711
6. Коефіцієнт фінансування	0,72	0,60	0,71

З таблиці 2.14 видно, що коефіцієнт фінансування за 2018 р. складав 0,72, за 2019 р. - 0,60. Це трапилось з-за зменшення суми власного капіталу і зменшення поточних зобов'язань. Проте за 2020 р. коефіцієнт фінансування складав 0,71. Це трапилось з-за збільшення суми власного капіталу і збільшення поточних зобов'язань.

Розрахуємо коефіцієнт забезпечення оборотних коштів для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.12) в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 - Розрахунок коефіцієнту забезпечення власними оборотними коштами ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1. Власний капітал (р.380), тис. грн.	6 263 315	6 143 507	6 102 711
2. Забезпечення майбутніх затрат і платежів (р.430), тис.	56 501	51 370	59 703
3. Необоротні активи (р.080), тис. грн.	6 920 371	7 055 210	7 199 577
4. Оборотні активи (р.260), тис. грн.	3 819 677	2 785 218	3 215 513
5. Затрати майбутніх періодів (р.270), тис. грн.	1 140	1 076	2 070

Продовження таблиці 2.15

1	2	3	4
6. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	-0,16	-0,31	-0,32

З таблиці 2.15 видно, що негативна величина коефіцієнту отримуються внаслідок негативної величини реального власного капіталу і більших зобов'язань підприємства перед кредиторами.

Проаналізувавши показники ліквідності і платоздатності ПрАТ “Запоріжсталь”, можна дати наступні рекомендації по збільшенню платоздатності заводу: збільшення рівня платоздатності можна досягнути за рахунок збільшення надходжень у вигляді засобів і збільшення рівня дебіторської заборгованості, збільшення надходжень засобів можна досягнути за рахунок збільшення об'єму продаж. Низький рівень платоздатності може бути випадковим і хронічним. Тому, аналізуючи склад підприємства, необхідно розглядати причини неплатоздатності, частоту виникнення і продовження прострочених боргів.

Далі розрахуємо основні показники рентабельності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 - Основні показники рентабельності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Рентабельність	Формула для розрахунку	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Активів за прибутком від звичайної діяльності $R_{зв}$	Прибуток від звичайної діяльності / активи ф.№2,р.190 / ф.№1,р.280	0,004	0,000	0,023
2. Капіталу (активів) за чистим	Чистий прибуток / активи ф.№2,р.220 / ф.№1,р.280	0,004	0,000	0,023

Продовження таблиці 2.16

1	2	3	4	5
прибутком RA				
3. Власного капіталу R _{в.к}	Чистий прибуток / власний капітал ф.№2,р.220 / ф.№1,р.380	0,008	0,000	0,040
4. Виробничих фондів R _{в.ф}	Чистий прибуток / виробничі фонди ф.№2,р.220 / ф.№1,р.030+р.100+р.120	0,016	0,000	0,082
5. Реалізованої продукції за прибутком від реалізації R _Q	Прибуток від реалізації / виручка ф.№2,р.050-р.070-р.080 / ф.№2,р.035	0,160	0,124	0,140
6. Реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності R _{Qоп}	Прибуток від операційної діяльності / виручка ф.№2,р.100 / ф.№2,р.035	0,000	0,000	0,026
7. Реалізованої продукції за чистим прибутком R _{Qч}	Чистий прибуток / виручка ф.№2,р.220 / ф.№2,р.035	0,004	0,000	0,018

Як показали розрахунки за даними таблиці 2.16 основні показники рентабельності ПрАТ “Запоріжсталь” протягом 2018-2020 рр. Значно змінювалися.

Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності за 2018 р. становила 0,004, за 2019 р. – 0,000, за 2020 р. – збільшилася і становила 0,023.

Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком за 2018 р. становила 0,004, за 2019 р. – 0,000, за 2020 р. збільшилася і становить 0,023.

Рентабельність власного капіталу за 2018 р. становила 0,008, за 2019 р. – 0,000, за 2020 р. збільшилася і становила 0,040.

Рентабельність виробничих фондів за 2018 р. становила 0,016, за 2019 р. – 0,000, за 2020 р. збільшилася і становила 0,082.

Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації за 2018 р. становила 0,160, за 2019 р. зменшилася і становила 0,124, за 2020 р. проти 2019 р. збільшилася, але проти 2018 р. зменшилася і становила 0,140.

Рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності за 2018 і 2019 рр. не було, а за 2020 р. вона збільшилася проти 2018-2019 рр. і становила 0,026.

Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком за 2018 р. становила 0,004, за 2019 р. – 0,000, за 2020 р. збільшилася проти 2018-2019 рр. і становила 0,018.

Можна зробити висновок, що основні показники рентабельності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2020 р. збільшилися проти 2019 р. Це значить, що підприємство підвищує рентабельність.

Важливим показником є оцінювання ринкової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь”. Розрахуємо сукупність показників, які характеризують фінансову стійкість комбінату щодо самостійності, незалежності у використанні власних коштів.

Розрахуємо коефіцієнт автономії (незалежності) за 2018-2020 рр. за формулою (1.13) в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 - Коефіцієнт автономії ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Власний капітал (р.380+р.430+р.630)	6 320 278	6 195 435	6 162 989
2. Пасиви (р.640)	10 741 453	9 841 769	10 417 425
3. Коефіцієнт автономії	0,59	0,63	0,59

Таблиця 2.17 показує, що коефіцієнт автономії ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. становить більше 0,5. За 2018 р. коефіцієнт складав 0,59, за 2019 р. – 0,63, за 2020 р. – 0,59. Це свідчить про більше значення цього показника за 0,5, і це означає, що у підприємства є більша фінансова стійкість і незалежність його від кредиторів. Отже, за 2019 р. Коефіцієнт автономії підвищився, а ризик

появи фінансових труднощів зменшився. За 2020 р. коефіцієнт автономії знизився до рівня 2018 р., а ризик появи фінансових труднощів збільшився.

Розрахуємо коефіцієнт фінансової залежності для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.14) в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 - Коефіцієнт фінансової залежності для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Пасиви (р.640)	10 741 453	9 841 769	10 417 425
2. Власний капітал (р.380+р.430+р.630)	6 320 278	6 195 435	6 162 989
3. Коефіцієнт фінансової залежності	1,70	1,59	1,69

За 2018-2020 рр. коефіцієнт фінансової залежності ПрАТ “Запоріжсталь” перевищував 1. Це свідчить про підвищення частки позикових коштів і підприємство має позики.

У таблиці 2.19 дано визначення коефіцієнта співвідношення залучених і власних коштів за формулою (1.15) для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.19 - Розрахунок коефіцієнта співвідношення залучених і власних коштів ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Залучені кошти	4 421 175	3 646 334	4 254 436
2. Власний капітал	6 320 278	6 195 435	6 162 989
3. Коефіцієнт співвідношення коштів	0,70	0,59	0,69

За 2018-2020 рр. коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів ПрАТ “Запоріжсталь” не перевищував 1. Але за 2018 р. коефіцієнт становив 0,70, і це свідчить про зниження фінансової стійкості. За 2019 р. коефіцієнт складав 0,59 – фінансова стійкість підприємства підвищилась. За 2020 р. коефіцієнт складав 0,69 – фінансова стійкість знизилась.

У таблиці 2.20 дано розрахунки коефіцієнта мобільності за формулою

(1.16) для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.20 - Розрахунок коефіцієнта мобільності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Оборотні активи (р.260)	3 819 677	2 785 218	3 215 513
2. Необоротні активи (р.080)	6 920 371	7 055 210	7 199 577
3. Коефіцієнт мобільності	0,55	0,40	0,45

Коефіцієнт мобільності коштів для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. не перевищував 1. Цей коефіцієнт обмежений зверху значенням співвідношення вартості оборотних і необоротних активів. Отже, на підприємстві збережено мінімальну фінансову стабільність.

Таблиця 2.21 показує розрахунок коефіцієнта маневреності власного капіталу за формулою (1.17) ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.21 - Розрахунок коефіцієнта маневреності власного капіталу ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Власні обігові кошти (р.380+р.430-р.080)	-600 555	-860 333	-1 037 163
2. Власний капітал (р.380+р.430+р.630)	6 320 278	6 195 435	6 162 989
3. Коефіцієнт маневреності капіталу	-0,10	-0,14	-0,17

З таблиці 2.21 видно, що за 2018-2020 рр. коефіцієнт маневреності власного капіталу ПрАТ “Запоріжсталь” має негативне значення. Це свідчить про зменшення можливості вільно маневрувати власними коштами.

Таблиця 2.22 показує розрахунок коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів за формулою (1.18) ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.22 - Розрахунок коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Довгострокові зобов'язання (р.480)	2 125 382	1 834 374	1 432 402
2. Довгострокові зобов'язання + власний капітал (р.480+р.380+р.430+р.630)	8 445 660	8 029 809	7 595 391
3. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,25	0,23	0,19

Розрахунок коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. показав, що за перевіряємий період відбулися зміни на краще – зменшення значення цього коефіцієнта свідчить про послаблення залежності комбінату від зовнішніх інвесторів, тобто про покращення його фінансової стійкості.

Таблиця 2.23 показує розрахунок коефіцієнта структури довгострокових вкладень за формулою (1.19) для ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.23 - Розрахунок коефіцієнта структури довгострокових вкладень ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Довгострокові зобов'язання (р.480)	2 125 382	1 834 374	1 432 402
2. Необоротні активи (р.080)	6 920 371	7 055 210	7 199 577
3. Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,31	0,26	0,20

З таблиці 2.23 видно, що коефіцієнт структури довгострокових вкладень ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. знижувався. Таким чином, частка довгострокових позик зменшилась, що свідчить про зміцнення фінансової стійкості підприємства за перевіряємий період.

Визначимо коефіцієнт фінансової стабільності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.20), який показує забезпеченість заборгованості

власними коштами. Результати наведені в таблиці 2.24.

Таблиця 2.24 - Розрахунок коефіцієнта фінансової стабільності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1. Власні кошти (р.380+р.430+р.630)	6 320 278	6 195 435	6 162 989
2. Позикові кошти (р.480+р.620)	4 421 175	3 646 334	4 254 436
3. Коефіцієнт фінансової стабільності	1,43	1,70	1,45

Отже, з таблиці 2.24 видно, що за 2018-2020 рр. коефіцієнт фінансової стабільності ПрАТ “Запоріжсталь” перевищує нормативне значення 1. Це значить, що власні кошти перевищують позикові – це свідчить про фінансову стійкість підприємства.

За даними балансів і звітів про фінансовий стан розрахуємо коефіцієнт реінвестування ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.21) в таблиці 2.25.

Таблиця 2.25 - Розрахунок коефіцієнта реінвестування ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
Резервний капітал (ф.№1,р.340)	506200	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (ф.№1,р.350)	3635502	3541272	3502612
Чистий прибуток (ф.№2,р.220)	47655	0	241166
Коефіцієнт реінвестування	86,91	0,00	16,62

З таблиці 2.25 видно, що за 2018 р. найбільше капіталізовано і спрямовано на збільшення власного капіталу 86,91% чистого прибутку, тоді як за 2019 р. взагалі не було чистого прибутку, а за 2020 р. – лише 16,62% чистого прибутку. Це значить, що за 2018-2020 рр. зменшився обсяг чистого прибутку, який капіталізовано та спрямовано на збільшення власного капіталу.

За формулою (1.22) на підставі балансів розрахуємо коефіцієнт стійкості економічного зростання ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. в таблиці 2.26.

Таблиця 2.26 - Розрахунок коефіцієнта стійкості економічного зростання ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
Резервний капітал (р.340)	506200	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (р.350)	3635502	3541272	3502612
Власний капітал (р.380)	6263315	6143507	6102711
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,66	0,66	0,66

З таблиці 2.26 видно, що за 2018-2020 рр. темпу збільшення власного капіталу за рахунок чистого прибутку не було.

За даними звітів про фінансові результати визначимо динаміку основних показників фінансової діяльності ПрАТ “Запоріжсталь” в таблиці 2.27.

Таблиця 2.27 - Динаміка основних показників фінансової діяльності ПрАТ "Запоріжсталь" за 2018-2020 рр., тис. грн.

Стаття	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.	Абс. приріст		Темп росту	
	1	2	3	За 2019-2020 с.3-с.2, тис. грн.	За 2018-2020 с.3-с.1, тис. грн.	За 2019-2020 с.3/с.2,%	За 2018-2020 с.3/с.1, %
Доходи	22492545	14870514	22032385	7161871	-460160	1,48	0,98
Витрати	(23533938)	(15953562)	(22961551)	-7007989	572387	1,44	0,98
Прибуток	1354001	456997	1984644	1527647	630643	4,34	1,47

Як ми бачимо, на підприємстві є нестабільна ситуація із трьома показниками. Доходи підприємства протягом 2019-2020 рр. зросли на 7 161 871 тис. грн., (на 1,48%), протягом 2018-2020 рр. зменшились на 460 160 тис. грн.

(на 0,98%).

Витрати підприємства зросли за 2019-2020 рр. на 7 007 989 тис. грн. (на 1,44%), а за 2018-2020 рр. зменшились на 572 387 тис. грн. (на 0,98%). Можна зазначити, що темпи росту доходів перевищують темпи росту витрат, що говорить про покращення фінансового стану підприємства та застосування більш ефективних технологій та покращення продуктивності праці. Звичайно, що це позитивно відобразилося на прибутку. Протягом року він зріс на 1 527 647 тис. грн. , тобто становить 584,63% прибутку 2017 року. Порівнюючи ріст прибутку за 2006-2008 роки, то ми бачимо, що він зріс на 46 620,6 тис. грн., що становить 4,34% прибутку, отриманого в 2019 році. А за 2018-2020 рр. прибуток збільшився на 630 643 тис. грн., що становить 1,47%.

Внутрішні грошові надходження ПрАТ “Запоріжсталь” згідно з чинною практикою обліку і звітності включають:

- 1) виручку від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;
- 2) виручку від іншої реалізації;
- 3) доходи від фінансових інвестицій;
- 4) доходи від інших позареалізаційних операцій;
- 5) доходи від операційної діяльності;
- 6) доходи від інвестиційної діяльності;
- 7) доходи від фінансової діяльності.

Для того, щоб розкрити реальне відображення руху грошових коштів на ВАТ “Запоріжсталь”, необхідно оцінити синхронність поступлень, а також ув’язати отриману величину фінансового результату із станом грошових коштів. Для цього виділимо і проаналізуємо всі напрямки надходження грошових коштів.

Проаналізуємо динаміку позитивного грошового потоку ПрАТ "Запоріжсталь" за 2018-2020 рр. в таблиці 2.28.

Таблиця 2.28 - Динаміка позитивного грошового потоку ПрАТ "Запоріжсталь" за 2018-2020 рр.

Стаття	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.	Абс. приріст		Темп росту	
	1	2	3	За 2019-2020 с.3-с.2, тис. грн.	За 2018-2020 с.3-с.1, тис. грн.	За 2019-2020 с.3/с.2,%	За 2018-2020 с.3/с.1,%
Виручка від реалізації	12554476	8963109	13197911	4234802	643435	1,47	1,05
Інші операційні доходи	8861876	5596572	8495458	2898886	-366418	1,52	0,96
Доход від участі в капіталі	184448	57295	182944	125649	-1504	3,19	0,99
Інші фінансові доходи	59894	2998	756	-2242	-59138	0,25	0,01
Інші доходи	787857	250540	70261	-180279	-717596	0,28	0,09
Доход з податку на прибуток	43994	0	85055	85055	41061	0,00	1,93
всього дохід	22492545	14870514	22032385	7161871	-460160	1,48	0,98

Як ми бачимо основні доходи, що отримує підприємства є від його операційної діяльності. Станом на 2019 р. доходи від неї становили 1,48%, в 2020 р. – 0,98%.

Виручка від реалізації продукції за 2018-2020 рр. збільшилася на 643 435 тис. грн. (1,05%), а за 2019-2020 рр. вона зросла на 4 234 802 тис. грн. (1,47%).

Протягом 2019-2020 рр. інші операційні доходи збільшилися на 2 898 886 тис. грн. (1,52%), а протягом 2018-2020 рр. зменшилися на 366 418 тис. грн. (0,96%).

Доходи від участі в капіталі за 2019-2020 рр. збільшилися на 125 649 тис. грн. (3,19%), а за 2018-2020 рр. – зменшилися на 1 504 тис. грн. (0,99%).

Інші фінансові доходи протягом 2019-2020 рр. зменшилися на 2 242 тис. грн. (0,25%), за 2018-2020 рр. - на 59 138 тис. грн. (0,01%).

Інші доходи теж мають тенденцію до зниження. За 2019-2020 рр. вони знизилися на 180 279 тис. грн. (0,28%), за 2018-2020 рр. – на 717 596 тис. грн. (0,09%).

Доходи з податку на прибуток мають тенденцію збільшення – за 2019-2020 рр. збільшилися на 85 055 тис. грн. (0,00%), за 2018-2020 рр. – на 41 061 тис. грн. (1,93%).

Проаналізуємо динаміку від’ємного грошового потоку на ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. в таблиці 2.29.

Таблиця 2.29 - Динаміка від’ємного грошового потоку ПрАТ "Запоріжсталь" за 2018-2020 рр.

Стаття	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.	Абс. приріст		Темп росту	
	1	2	3	За 2019-2020 с.3-с.2, тис.грн.	За 2018-2020 с.3-с.1, тис. грн.	За 2019-2020 с.3/с.2, %	За 2018-2020 с.3/с.1, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Податок на додану вартість	(1004038)	(714198)	(1077085)	-362887	-73047	1,51	1,07
Інші вирахування з доходу	(85010)	(78330)	(93247)	-14917	-8237	1,19	1,10
Собівартість реалізованої продукції	(11299446)	(8506112)	(12191153)	-3685041	-891707	1,43	1,08
Адміністративні витрати	(302444)	(264908)	(340342)	-75434	-37898	1,29	1,13
витрати на збут	(455421)	(388827)	(495971)	-107144	-40550	1,28	1,09

Продовження таблиці 2.29

1	2	3	4	5	6	7	8
інші операційні і витрати	(9419322)	(5446107)	(8326460)	- 2880353	1092862	1,53	0,88
Фінансові результати	(149312)	(165321)	(171684)	-6363	-22372	1,04	1,15
Втрати від участі в капіталі	(67153)	(118624)	(22901)	95723	44252	0,19	0,34
Інші витрати	(751792)	(271135)	(242708)	28427	509084	0,90	0,32
Всього витрати	(23533938)	(1595356 2)	(22961551)	- 7007989	572387	1,44	0,98

З таблиці 2.29 видно, що станом за 2019-2020 рр. загальні витрати збільшилися на -7 007 989 тис. грн. (1,44%), а за 2018-2020 рр. – зменшилися на 572 387 тис. грн. (0,98%).

Податок на додану вартість за 2019-2020 рр. збільшився на -362 887 тис. грн. (1,51%), за 2018-2020 рр. – на -73 047 тис. грн. (1,07%).

Інші вирахування з доходу збільшилися за 2019-2020 рр. на -14 917 тис. 1грн. (1,19%), за 2018-2020 рр. – на -8 237 тис. грн. (1,10%).

Собівартість реалізованої продукції збільшилась за 2019-2020 рр. на -3 685 041 тис. грн. (1,43%), за 2018-2020 рр. – на -891 707 тис. грн. (1,08%).

Адміністративні витрати збільшилися за 2019-2020 рр. на -75 434 тис. грн. (1,29%), за 2018-2020 рр. – на -37 898 тис. грн. (1,13%).

Витрати на збут за 2019-2020 рр. збільшились на -107 144 тис. грн. (1,28%), за 2018-2020 рр. – на -40 550 тис. грн. (1,09%).

Інші операційні витрати за 2019-2020 рр. збільшились на -2 880 353 тис. грн. (1,53%), проте за 2018-2020 рр. вони зменшились на 1 092 862 тис. грн. (0,88%).

Фінансові витрати мають тенденцію до збільшення – за 2019-2020 рр.

вони збільшились на -6 363 тис. грн. (1,04%), а за 2018-2020 рр. – на -22 372 тис. грн. (1,15%).

Витрати від участі в капіталі мають тенденцію до зменшення – вони зменшились за 2019-2020 рр. на 95 723 тис. грн. (0,19%), за 2018-2020 рр. – на 44 252 тис. грн. (0,34%).

Інші витрати теж зменшились. За 2019-2020 рр. вони зменшились на 28 427 тис. грн. (0,90%), а за 2018-2020 рр. – на 509 084 тис. грн. (0,32%).

На ПрАТ “Запоріжсталь” темпи приросту доходів менші за темпи приросту витрат, а фінансовий стан погіршується.

Більше уваги потрібно приділити динаміці зміни кредиторської і дебіторської заборгованості.

Бажано, щоб кредиторська заборгованість була трішки більшою, ніж дебіторська. Це обумовлено тим, що дебіторська заборгованість - гроші, тимчасово вилучені з обороту, а кредиторська - залучені. Також є небажаним сильне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, оскільки при потребі підприємству повернути борг, воно може бути в залежності від своїх покупців.

Визначимо стан заборгованості ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. в таблиці 2.30.

Таблиця 2.30 – Стан заборгованості ПрАТ «Запоріжсталь» за 2018-2020 рр.

Стаття	2018	2019	2020	Абс. Приріст		Темп росту	
	1	2	3	За 2019-2020 с.3-с.2, тис. Грн.	За 2018-2020 с.3-с.1, тис.грн.	За 2019-2020 с.3/с.2, %	За 2018-2020 с.3/с.1, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Довгострокова дебіторська заборгованість	3004	2644	2248	-396	-756	0,85	0,75

Продовження таблиці 2.30

1	2	3	4	5	6	7	8
Векселі одержані	335057	137296	59696	-77600	-275361	0,44	0,18
Дебіторська заборгованість за товари (чиста)	264627	178613	446506	267893	181879	2,50	1,69
Дебіторська заборгованість за розрахунками							
з бюджетом	729563	650699	1043173	392474	313610	1,60	1,43
за виданими авансами	370189	438833	178191	-260642	-191998	0,41	0,48
з нарахованих доходів	5189	91318	1892	-89426	-3297	0,02	0,37
Інша поточна дебіторська заборгованість	230482	53832	123920	70088	-106562	2,30	0,54
Всього дебіторська заборгованість	1938111	1553235	1855626	302391	-82485	1,20	0,96
Довгострокові кредити банків	2110106	1809654	1416770	-392884	-693336	0,78	0,67
Інші довгострокові зобов'язання	15276	24720	15632	-9088	356	0,63	1,02
Короткострокові кредити банків	338800	0	167579	167579	-171221	0,00	0,50
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	372608	372608	372608	0,00	0,00
Векселі видані	470864	260446	222515	-37931	-248349	0,85	0,47
Кредиторська заборгованість за	1183412	1017525	1121942	104417	-61470	1,10	0,95

Продовження таблиці 2.30

1	2	3	4	5	6	7	8
товари, роботи і послуги							
Поточні зобов'язання за розрахунками:							
з одержаних авансів	97532	343727	742314	398587	644782	2,16	7,61
з бюджетом	14323	17321	48331	31010	34008	2,79	3,38
з позабюджетних платежів	2388	1763	1636	-127	-752	0,93	0,69
зі страхування	34137	41752	20421	-21331	-13716	0,49	0,60
Поточні зобов'язання за розрахунками							
з оплати праці	44619	46926	45702	-1224	1083	0,97	1,02
з учасниками	14291	14062	13974	-88	-317	0,99	0,98
Інші поточні зобов'язання	95427	68438	65012	-3426	-30415	0,95	0,68
Всього кредиторська заборгованість	4421175	3646334	4254427	608093	-166748	1,17	0,96

Отже, провівши порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості можна зробити висновок, що протягом 2019-2020 рр. кредиторська заборгованість була низкою за дебіторську. Беручи до уваги тільки ці фактори, то безумовно така ситуація є негативною, оскільки підприємство не могло розрахуватися за своїми боргами оперативно, проте протягом 2019-2020 рр. сума вільних грошових коштів дозволяла розрахуватися із постачальниками. В 2018-2020 рр. ситуація не змінилася. Так дебіторська заборгованість зменшилась на 82 485 тис. грн. (0,96%), а кредиторська – на 166 748 тис. грн. (0,96%). Дана ситуація є негативною для досліджуваного

підприємства.

Важливою здатністю ПрАТ “Запоріжсталь” є розрахунок з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року. За даними балансів розрахуємо співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за 2018-2020 рр. за формулою (1.24) в таблиці 2.31.

Таблиця 2.31 – Розрахунок співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (р.160)	264627	178613	446506
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом (р.170)	729563	650699	1043173
за виданими авансами (р.180)	370189	438833	178191
з нарахованих доходів (р.190)	5189	91318	1892
Інша поточна дебіторська заборгованість (р.210)	230482	53832	123920
Векселі видані (р.520)	470864	260446	222515
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (р.530)	1183412	1017525	1121942
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів (р.540)	97532	343727	742314
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,91	0,67	0,86

За даними таблиці 2.31 розрахунки показали, що співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості за 2018 р. становить 0,91, за 2019 р. – 0,87, за 2020 р. – 0,86. Це значить, що ПрАТ “Запоріжсталь” має меншу здатність розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану ПрАТ “Запоріжсталь” є фінансова стійкість.

Визначимо тип фінансової стійкості за 2018-2020 рр. ПрАТ

“Запоріжсталь” за даними балансів. У таблиці 2.32 наведено аналіз фінансової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Таблиця 2.32 - Аналіз фінансової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр., тис. грн.

№ з/п	Показник	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
1	2	3	4	5
1	Власний капітал	6 263 315	6 143 507	6 102 711
2	Необоротні активи	6 920 371	7 055 210	7 199 577
3	Власні оборотні кошти (р.1 – р.2)	-657 056	-911 703	-1 096 866
4	Довгострокові зобов’язання	2 125 382	1 834 374	1 432 402
5	Наявність власних і довгострокових джерел покриття (р.3 + р.4)	1 468 326	922 671	335 536
6	Короткострокові кредити	338 800	0	167 579
7	Загальний розмір основних джерел покриття запасів (р.5 + р.6)	1 807 126	922 671	503 115
8	Запаси	771 789	660 304	931 162
9	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів (р.3 – р.8)	-1 428 845	-1 572 007	-2 028 028
10	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів (р.5 – р.8)	696 537	262 367	-595 626
11	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів (р.7 – р.8)	1 035 337	262 367	-428 047
12	Тип фінансової стійкості	стійкий	нормальн.	Нестійкий
13	Запас стійкості фінансового плану, днів Р.11 / V x 365 (1035337 / 12554476 x 365; 262367 / 8963109 x 365; -428047 / 13197911 x 365), де V – чиста виручка від реалізації продукції	30,1	10,7	-11,8
14	Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (р.11 / р.8), коп.	1,34	0,40	0,46

Як видно з таблиці 2.32, за 2018-2020 рр. на ПрАТ “Запоріжсталь”

склалась нестійка ситуація. Таким чином, за період 2018-2020 рр. змінився тип фінансової стійкості підприємства: воно перейшло з стійкого фінансового стану до нестійкого насамперед завдяки зменшення власних оборотних коштів та одночасному збільшенню запасів. І також зменшення запасу стійкості фінансового плану: за 2018 р. запас складав 30,1 днів, за 2019 р. – 10,7 днів, за 2020 р. – -11,8 днів.

Визначимо частку стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі. Для цього за даними балансів розрахуємо коефіцієнт фінансової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр. за формулою (1.23) в таблиці 2.33.

Таблиця 2.32 - Розрахунок коефіцієнту фінансової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2020 рр.

Показники	За 2018 р.	За 2019 р.	За 2020 р.
Власний капітал (р.380)	6263315	6143507	6102711
Довгострокові зобов'язання (р.430+р.480+р.630)	2182345	1886302	1492680
Пасиви (р.640)	10741453	9841769	10417425
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,79	0,82	0,73

За даними таблиці 2.33 видно, що коефіцієнт фінансової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь” становить за 2018 р. 0,79, за 2019 р. – 0,82, за 2020 р. – 0,73. Для нормального значення коефіцієнт має бути в межах 0,85-0,90. За розрахунками значить, що за 2019 р. частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі було майже на стабільному рівні, за 2018 р. частка була низькою, а за 2020 р. – ще нижчою.

Висновки до 2 розділу

Будівництво підприємства було розпочато 22 січня 1931 р. на основі рішення Вищої ради народного господарства СРСР від 3 травня 1929 р.

Підприємства з 4 січня 1997 р. було перетворено у ПрАТ “Запоріжсталь” і воно на сьогодні найкрупнішим українським металургійним підприємством державної форми власності. Підприємство виробляє металопродукцію і товари масового споживання, які експортуються більш ніж у 65 країн світу, а також на внутрішній ринок.

На ПрАТ “Запоріжсталь” розроблена програма інвестиційних проектів, яка розрахована до 2030 р. Юридична адреса підприємства: Україна, 69008, м. Запоріжжя, Південне шосе, 72.

Методику аналізу управління грошових потоків проведено за непрямим методом, який включає аналітичні розрахунки за 2018-2020 рр. і пояснено розбіжності між фінансовими результатами і вільними залишками грошових коштів. При аналізі використано первинні документи: бухгалтерські баланси, звіти про рух грошових коштів, звіти про фінансові результати.

Обсяг чистого прибутку за 2018 р. склав 47 655 тис. грн., за 2019 р. прибутку не було, за 2020 р. – 241 166 тис. грн. Обсяг чистого грошового потоку за 2018 р. становить 3 288 000 тис. грн., за 2019 р. – 5 202 266 тис. грн., за 2020 р. – 5 596 400 тис. грн. Це свідчить про те, що прибуток підприємства за 2018-2019 рр. збільшився на 1 914 266 тис. грн., а за 2019-2020 рр. збільшився на 394 134 тис. грн.

Аналіз фінансової стійкості ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018-2019 рр. показав, що тип фінансової стійкості за 2018 р. стійкий, за 2019 р. нормальний, за 2020 р. нестійкий. Підприємство втрачає фінансову стійкість.

З РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1 Заходи з поліпшення стану і мінімізація ризиків грошових потоків на ПрАТ “Запоріжсталь”

Практика переконливо доводить, що успішна діяльність підприємства ПрАТ “Запоріжсталь” можлива за умови чіткого обліку розрахунків і коштів. Сучасні ринкові умови посилюють ці вимоги, оскільки будь-які упущення можуть звести нанівець позитивні результати виробничої діяльності підприємства. Наприклад, затримка з розрахунками за відвантажену покупцям продукцію рівнозначна втраті частини прибутку підприємства внаслідок уповільнення обороту його активів. Так само негативно позначається на результатах діяльності підприємства дебіторська заборгованість постачальників за перерахованою їм попередньою оплатою під майбутні поставки сировини й матеріалів, коли з будь-яких причин вони своєчасно не були відвантажені підприємству. В умовах інфляції на це накладається втрата реальної вартості грошей, що зумовлює ще більші збитки, інколи навіть такі, що спричиняють банкрутство підприємства. Тому розрахунки та грошові потоки мають бути одними з основних об'єктів управлінського обліку. На нашу думку, малоймовірно, що належний контроль за ними можна забезпечити лише за допомогою фінансового обліку, хоча більшість авторів, які висвітлюють проблеми управлінського обліку, розрахунків та руху грошових потоків залишають поза увагою або ж розглядають облік коштів лише у зв'язку з аналізом інвестиційних проектів.

Водночас навіть облік розрахунків із постачальниками, хоча й опосередковано, також впливає на формування фінансових результатів, причому надто відчутно, щоб його ігнорувати в управлінському обліку. Адже несвоєчасні розрахунки спричиняють недовіру до підприємства, що зумовлює необов'язкове ставлення постачальників щодо дотримання термінів поставки

сировини й матеріалів і, як наслідок, зрив виробничої програми, а далі ланцюгову реакцію невиконання зобов'язань перед партнерами, отже, виникнення збитків, які були б неможливими, якщо б їх не спровокував недостатній контроль за своєчасністю розрахунків. Таким чином, облік розрахунків має бути чітко контрольований. Причому не тільки на кінцеві звітні дати, що забезпечується засобами фінансового обліку, основна мета якого - формування звітної інформації для зовнішніх споживачів, тому дані про стан розрахунків і наявність коштів на кінець місяця є самодостатніми, а й щодня. Отже, виникає потреба в поглибленні інформативності обліку та формування сфери управлінського обліку за цими об'єктами.

Управління грошовими потоками є важливим для ПрАТ “Запоріжсталь” з точки зору необхідності для:

- управління оборотним капіталом (оцінки короткострокових потреб в наявності засобів та управління запасами);
- планування тимчасових параметрів капітальних затрат;
- управління капітальними потребами (фінансування за рахунок власних коштів або кредитів банку);
- управління затратами та їх оптимізації з точки зору більш раціонального розподілу ресурсів підприємства у процесі виробництва;
- управління економічного зростання.

В управлінні грошовими потоками можливі такі проблеми:

- відсутня повна оперативна інформація про джерела грошових надходжень, про суми та терміни майбутніх платежів;
- фінансові потоки розрізнені та неустановлені у часі;
- потреби на фінансування часто не відповідають реальним потребам;
- рішення про залучення кредитів приймаються без необхідної оцінки.

Таким чином, ефективне управління грошовими потоками підприємства способствує формуванню додаткових інвестиційних ресурсів для здійснення фінансових інвестицій, які є джерелом прибутку.

Разом з іншими активами грошові потоки є його об'єктами. Слід

пам'ятати, що йдеться не тільки про облікові процедури у вузькому розумінні, а й про широке застосування методів економічного аналізу, насамперед розрахунково-конструктивних, моделювання, які дають змогу прогнозувати рішення менеджерів щодо управління розрахунками і грошовими потоками. Варто наголосити, що така постановка управлінського обліку розрахунків і грошових потоків потребує складних обчислень, які доводиться здійснювати в дуже стислі терміни. Терміновість зумовлена високим динамізмом змін у стані зазначених об'єктів управлінського обліку. Причому часто альтернативні рішення доводиться приймати не тільки загалом, а й навіть після нещодавно прийнятого і виваженого, оскільки ситуація часто змінюється в непередбачуваному напрямку.

Процес аналізу завершується оптимізацією грошових потоків шляхом вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь” з обліком зовнішніх і внутрішніх факторів (таблиця 3.1) з метою досягнення їхньої збалансованості, синхронізації і зростання чистого грошового потоку.

Таблиця 3.1 - Облік зовнішніх і внутрішніх факторів при виборі форм організації грошових потоків на ПрАТ “Запоріжсталь”

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
1. Загальна платіжна криза в країні. 2. Низький рівень виробництва. 3. Перевищення експорту над імпортом. 4. Низька купівельна спроможність населення. 5. Неприятливі умови кредитування. 6. Невідрегульованість правового забезпечення господарської діяльності. 7. Недосконалість податкової політики. 8. Стан розвитку науки і техніки. 9. Міжнародна конкуренція. 10. Неплатоспроможність боржників	1. Висока частка умовно постійних витрат у собівартості через неповну завантаженість виробничих потужностей. 2. Енергомісткість, трудомісткість та ресурсозатратність діючих технологій. 3. Низька якість продукції у поєднанні з її високою ціною. 4. “Тінізація” частини господарського обороту. 5. Відсутність джерел довготермінового фінансування капіталовкладень. 6. Некомпетентність фінансового

Продовження таблиці 3.1

	керівництва. 7. Неефективність фінансового менеджменту.
--	--

Як видно з таблиці 3.1, у першу чергу допомагаються збалансованості обсягів додатного і від'ємного потоків коштів, оскільки і дефіцит, і надлишок грошових ресурсів негативно впливають на результати господарської діяльності.

При дефіцитному грошовому потоці знижуються ліквідність і рівень платоспроможності підприємства, що призводить до зростання простроченої заборгованості підприємства за кредитами банку, постачальникам, персоналу з оплати праці.

При надлишковому грошовому потоці втрачається реальна вартість тимчасово вільних коштів унаслідок інфляції, уповільнюється оборотність капіталу через простій коштів, втрачається частина потенційного доходу у зв'язку з втраченою вигодою від прибуткового розміщення коштів в операційному чи інвестиційному процесі.

Збільшення суми чистого грошового потоку можна забезпечити за рахунок таких заходів:

- а) зменшення суми постійних витрат підприємства;
- б) зниження рівня змінних витрат;
- в) проведення ефективної податкової політики;
- г) застосування методу прискореної амортизації;
- д) продаж не використовуваних видів основних засобів, нематеріальних активів і запасів;
- е) посилення претензійної роботи з метою повного і вчасного стягнення штрафних санкцій та дебіторської заборгованості.

Результати оптимізації грошових потоків відображають у фінансовому плані підприємства на рік з розбивкою по кварталах і місяцях.

Для оперативного керування додатними і від'ємними грошовими

потоками доцільно складати платіжний календар (план платежів точної дати), в якому, з одного боку, відображають графік надходження коштів від усіх видів діяльності протягом прогнозного періоду (5, 10, 15, 30 днів), а з іншого – графік майбутніх платежів (податків, заробітної плати, формування запасів, погашення кредитів і процентів за ними). Платіжний календар дає можливість фінансовим службам ПрАТ “Запоріжсталь” здійснювати оперативний контроль за надходження і витратою коштів, вчасно фіксувати зміну фінансової ситуації і вчасно вживати коригувальних заходів для синхронізації додатного і від’ємного грошових потоків і забезпечення стабільної платоспроможності підприємства.

Фінансова діяльність ПрАТ “Запоріжсталь” в усіх її формах пов’язана з великою кількістю ризиків, ступінь впливу яких на результати цієї діяльності суттєво зростає з переходом до ринкової економіки. Ризики, що супроводжують цю діяльність, виділяються в особливу групу фінансових ризиків, що відіграють найбільш значиму роль у загальному "портфелі ризиків" підприємства.

Фінансовий ризик є однією із найбільш складних категорій, пов’язаних із здійсненням господарської діяльності, якій властиві такі характеристики: економічна природа, об’єктивність прояву, імовірність реалізації, невизначеність наслідків, очікувана несприятливість наслідків, варіабельність рівня ризику, суб’єктивність оцінки.

Розглянуті характеристики категорії фінансового ризику дозволяють таким чином сформулювати його поняття:

Фінансовий ризик - імовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення його фінансової діяльності.

Фінансових ризиків на ПрАТ “Запоріжсталь” є дуже багато і з метою здійснення ефективного управління ними скласифікуємо за такими основними ознаками:

1) Ризик зниження фінансової стійкості підприємства - генерується недосконалістю структури капіталу (надмірна частка використовуваних

позикових коштів), що породжує незбалансованість позитивного та від'ємного грошових потоків ПрАТ “Запоріжсталь” за обсягами.

2) Ризик неплатоспроможності підприємства - генерується зниженням рівня ліквідності обігових коштів, що породжує розбалансованість позитивного та від'ємного грошових потоків підприємства в часі.

3) Інвестиційний ризик - характеризує можливість виникнення фінансових втрат в процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства. Відповідно до видів цієї діяльності розподіляються і види інвестиційного ризику - ризик реального та фінансового інвестування.

4) Інфляційний ризик - характеризується можливістю знецінення реальної вартості капіталу (у формі фінансових активів підприємства), а також очікуваних доходів від здійснення фінансових операцій в умовах інфляції. Оскільки цей вид ризику в сучасних умовах має постійний характер і супроводжує практично всі фінансові операції підприємства, у фінансовому менеджменті йому приділяється постійна увага.

5) Відсотковий ризик - полягає у непередбачуваній зміні відсоткової ставки на фінансовому ринку (як депозитної, так і кредитної). Причиною виникнення даного виду фінансового ризику є зміна кон'юнктури фінансового ринку під впливом державного регулювання, зростання або зниження пропозиції вільних грошових ресурсів та інші фактори. Негативні фінансові наслідки цього виду ризику проявляються в емісійній діяльності підприємства (при емісії як акцій, так і облігацій), в його дивідендній політиці, в короткострокових фінансових вкладеннях та інших операціях.

6) Валютний ризик - проявляється в недоотриманні передбачених доходів в результаті безпосереднього впливу зміни обмінного курсу іноземної валюти, що використовують у зовнішньоекономічних операціях ПрАТ “Запоріжсталь”, на очікувані грошові потоки від цих операцій. Так, імпортуючи сировину і матеріали, підприємство програє від підвищення обмінного курсу відповідної іноземної валюти по відношенню до національної. Зниження цього курсу визначає фінансові втрати підприємства при експорті готової продукції.

Валютний ризик включає в себе декілька основних підвидів: трансляційний ризик, операційний та економічний ризики.

7) Депозитний ризик - відображає можливість неповернення депозитних внесків. Він зустрічається відносно рідко і пов'язаний з неправильною оцінкою та невдалим вибором комерційного банку для здійснення депозитних операцій підприємства.

8) Кредитний ризик - має місце у фінансовій діяльності підприємства при наданні ним товарного (комерційного) або споживчого кредиту покупцям. Формою його прояву є ризик неплатежу або несвоєчасного розрахунку за відпущену продукцію в кредит готову продукцію, а також перевищення розрахункового бюджету по інкасуванню боргу.

9) Податковий ризик - має ряд проявів: імовірність введення нових видів податків та зборів на здійснення окремих аспектів господарської діяльності; можливість збільшення рівня діючих ставок податків та зборів; зміна строків та умов здійснення окремих податкових платежів; імовірність відміни діючих податкових пільг у сфері господарської діяльності підприємства.

10) Структурний ризик - генерується неефективним фінансуванням поточних затрат ПрАТ "Запоріжсталь", що обумовлює високу питому вагу постійних витрат в загальній їх сумі. Високий коефіцієнт операційного левериджу при несприятливих змінах кон'юнктури товарного ринку та зниженні валового обсягу позитивного грошового потоку за операційною діяльністю генерує значно високі темпи зниження суми чистого грошового потоку за цим видом діяльності.

11) Криміногенний ризик - проявляється у формі оголошення його партнерами фіктивного банкрутства; підробки документів, що забезпечують незаконне присвоєння сторонніми особами грошових та інших активів; крадіжки окремих видів активів власним персоналом та ін.

12) Інші види ризиків. Група інших фінансових ризиків досить широка, але за імовірністю виникнення або рівнем фінансових втрат вона не дуже значима для підприємств, як попередні. До них відносяться "форс-мажорні

ризик", які можуть привести не тільки до втрати передбачуваного доходу, але і частини активів підприємства (основних засобів, запасів ТМЦ); ризик несвоєчасного здійснення розрахунково-касових операцій (пов'язаний з невдалим вибором обслуговуючого комерційного банку); ризик емісійний та ін

Проведемо обрахунок коефіцієнтів та показників. Отримані дані занесемо в таблицю 3.2.

Таблиця 3.2 - Оцінка фінансового рівня безпеки ПрАТ "Запоріжсталь"

Показники	Нормативне значення (динаміка)	Розрахунок			Відхилення	
		2018 р.	2019 р.	2020 р.	2019-2018	2020-2019
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт поточної ліквідності	> 1 1 - 1,5	3,01	3,89	2,55	0,88	-1,34
Коефіцієнт швидкої (критичній) ліквідності	0,6 - 0,8	2,69	3,53	2,22	0,84	-1,31
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 - 0,35 (збільшення)	0,48	0,27	0,13	-0,21	-0,14
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості		0,91	0,87	0,86	-0,04	-0,01
Коефіцієнт автономії (фінансовій незалежності)	>0,5	0,59	0,63	0,59	0,04	-0,04
Коефіцієнт фінансування	>1 (зменшення) =2	0,72	0,60	0,71	-0,12	0,11
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	>0,1	-0,16	-0,31	-0,32	-0,15	-0,01
Коефіцієнт платоспроможність	>0 (збільшення)	0,58	0,62	0,59	0,04	-0,03
Коефіцієнт оборотності коштів	(збільшення)	3,29	3,22	4,11	-0,07	0,89
Коефіцієнт фінансової залежності	>1	1,70	1,59	1,69	-0,11	0,10

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	<1	0,70	0,59	0,69	-0,11	0,10
Коефіцієнт мобільності	>1	0,55	0,40	0,45	-0,15	0,05

На основі даних таблиці 3.2 можна зробити наступні висновки.

Правильна оцінка фінансових результатів діяльності і фінансово-економічного стану підприємства ПрАТ “Запоріжсталь” за сучасних умов господарювання потрібна як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів.

Позитивно вплинули на фінансовий стан ПрАТ “Запоріжсталь” такі фактори:

- наявність сум довгострокових займів банку або інших довгострокових зобов’язань свідчить про збільшення фінансових можливостей підприємства в оперативному маневруванні джерелами покриття його потреб - це є свідомством довіри до підприємства зі сторони банку та інших кредиторів;

- поточні зобов’язання зменшились за 2018-2019 рр. на 21,08%, що в абсолютному вираженні складає -483 833 тис. грн, а за 2019-2020 рр. – збільшились на 55,75%, відповідно на 1 010 074 тис. грн.;

- за 2018-2019 рр. кредиторська заборгованість зменшилась на 338 800 тис. грн - на ці зміни вплинуло зменшення поточних зобов’язань і збільшення по зобов’язанням за короткострокові кредити на 338 800 тис. грн, за 2019-2020 рр. кредиторська заборгованість збільшилась на 167 579 тис. грн. – на це вплинуло збільшення поточних зобов’язань і зменшення по зобов’язанням за короткострокові кредити на 167 579 тис. грн.;

- коефіцієнт загальної ліквідності за 2019 р. збільшився - на кожну гривню заборгованості підприємство мало 3,89 гривні поточних активів, за 2020 р. коефіцієнт зменшився – підприємство на кожну гривню мало 2,55 грн. поточних активів. Проте коефіцієнт перевищує 1 - таким чином, ПрАТ

«Запоріжсталь» погашає свої поточні зобов'язання за рахунок поточних активів;

- коефіцієнт швидкої ліквідності протягом 2009 р. збільшився і складав 3,53, а за 2020 р. коефіцієнт зменшився і складав 2,22, тобто ПрАТ «Запоріжсталь» за 2019 р. на кожен гривню поточної заборгованості мало 3,53 грн ліквідних активів і 2,22 грн. за 2020 р. відповідно. Але ж коефіцієнт ліквідності швидкої більший за значення 1 і це вказує на спроможність підприємства швидко ліквідувати борги;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Запоріжсталь» за 2018 р. коефіцієнт складав 0,48, за 2019 р. складав 0,27 – це свідчить, що підприємству вистачає коштів на покриття невідкладних зобов'язань. За 2020 р. коефіцієнт зменшився і складав 0,13 – це свідчить, що підприємству не вистачає коштів на покриття невідкладних зобов'язань. Значення коефіцієнту признається достатнім в діапазоні 0,25-0,3;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Запоріжсталь» за 2018 р. складав 0,48, за 2019 р. – 0,27, за 2010 р. – 0,13. Значення коефіцієнта признається достатнім у діапазоні 0,25-0,3. Це свідчить, що за 2020 р. коефіцієнт знизився за межі критичного рівня і підприємству не вистачає коштів на покриття невідкладних зобов'язань;

- коефіцієнт платоспроможності ПрАТ «Запоріжсталь» за 2018 р. складав 0,58, за 2019 р. Коефіцієнт збільшився і становив 0,62, за 2020 р. коефіцієнт зменшився і становив 0,59. Тобто за 2019 р. коефіцієнт мав найбільший показник – 0,62, тобто 62% загальної суми пасиву балансу складала власні засоби підприємства. Але високе значення цього коефіцієнту свідчить про те, що ПрАТ «Запоріжсталь» свої поточні зобов'язання може погасити за рахунок власних засобів.

Негативно вплинули на фінансовий стан ПрАТ «Запоріжсталь» фактори світової фінансової кризи. Її вплив затронув не тільки економічні показники, але й виробничі.

Заходи щодо мінімізації фінансових ризиків.

Отже, в результаті проведеного аналізу, можна сказати, що на ПрАТ "Запоріжсталь" існує ймовірність таких ризиків:

- ризик втрати платоспроможності;
- ризик втрати фінансової стійкості підприємства;
- ризик несвоєчасного повернення дебіторської заборгованості.

Для того, щоб зменшити ризики підприємства ПрАТ "Запоріжсталь" в майбутньому, необхідно:

1) Здійснити заходи по прискоренню обороту оборотних коштів, перш за все впорядкуванням організації матеріально-технічного забезпечення з ціллю недопущення накопичення свірхнормативних запасів сировини, матеріалів, інших виробничих запасів, готової продукції, прискорення розрахунків за відвантажену продукцію і на цій основі – прискорення обороту коштів, вкладених у дебіторську заборгованість, та інших засобів у сфері розрахунків.

2) Розраховані показники свідчать про те, що ПрАТ "Запоріжсталь" проводить активну роботу по взисканню заборгованості, але наявність незначної кількості прострочених рахунків є стимулом введення знижок для дебіторів, які розраховуються вчасно.

Несвоєчасне виконання зобов'язань бюджету перед ПрАТ "Запоріжсталь" по відшкодуванню ПДВ негативно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства, відволікая оборотні засоби, які необхідні для закупівлі сировини та матеріалів, виплати заробітної плати і оплати податків - тому необхідно вести активну роботу по із'яттю заборгованості.

Важливим джерелом фінансового оздоровлення підприємства може стати факторинг – передача банку права на отримання дебіторської заборгованості. Або договір-реcesія, по якому підприємство уступає у пользу банку своїми потребами до дебіторів у якості гарантії повернення кредиту.

3) ПрАТ "Запоріжсталь" необхідно більше привлукати в господарський оборот позикового капіталу у виді банківських кредитів та інших позик. Але ж помилковим є утвердження про те, що повна відмова підприємства від використання кредитів свідчить про його високу фінансову стійкість та

раціонально використання фінансових ресурсів. В частності, короткостроковий банківський кредит для збільшення оборотних засобів дасть можливість підприємству вкладувати власний оборотний капітал у створення лише постійних мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей і затрат на виробництво, а всі потреби в оборотних коштах, які носять тимчасовий характер, задовольняють за рахунок кредитів. Довгострокові кредити на капітальні вкладення дадуть можливість підприємству прискорити процес розвитку своєї матеріально-технічної бази темпами, які випереджають темпи накопичення для цих цілей власних фінансових ресурсів.

Таким чином, аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності по даним фінансової звітності дозволяє зробити висновок, що за 2008-2010 рр. підприємство досягло високих результатів роботи і стабільного фінансового положення.

3.2 Шляхи удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь”

Як вже було відзначено в попередніх розділах, на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь” виділяють три види діяльності: операційна, пов'язана з виробництвом; інвестиційна, пов'язана з придбанням і продажем довгострокових активів і фінансова діяльність (операції з цінними паперами, погашення заборгованостей і т.д.). Кожний з цих видів діяльності генерує як припливи, так і відтоки коштів. Таким чином, при складанні планових припливів і відтоків коштів необхідно враховувати їхній рух за всіма видами діяльності підприємства.

Основну частину надходжень коштів, як правило, генерує операційна діяльність підприємства.

Першим кроком удосконалення управління грошовими потоками є прогноз збуту. Це може бути поквартальний, помісячний, потижневий, навіть щоденний прогнози. Але, як правило, важко спланувати продажі на настільки

короткий період із прийнятним ступенем точності.

Підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” може здійснювати якісні квартальні прогнози, в цьому випадку планування припливів коштів здійснюється з розбивкою по кварталах і виглядає у виді формату, представленого в таблиці 3.3. Надходження від споживачів - це основний приплив засобів, але не єдиний. Підприємство запланувало в третьому кварталі 2025 року продати частину послуг по договірній вартості 125 тис. грн.

Таблиця 3.3 - Прогноз надходжень коштів і дебіторської заборгованості ПрАТ “Запоріжсталь” тис. грн. на 2025 р

	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
Дебіторська заборгованість (початок періоду)	93366	152500	106800	93820
Обсяг реалізації	87500	78520	116010	131080
Грошові надходження в т.ч.:	85050	80345	108530	128000
- за продукцію даного періоду (80%)	70050	62840	92850	104800
- за продукцію попереднього періоду (20%)	15000	17505	15680	23200
Дебіторська заборгованість (кінець періоду)	130700	154700	238261	141200

Із аналізу таблиці 3.3 ми бачимо, що прогнозується суттєве збільшення по всім показникам до 40%.

Прогнозний чистий грошовий потік ПрАТ “Запоріжсталь” показаний у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Бюджет коштів ПрАТ “Запоріжсталь” на 2025 р., у тис. грн.

Показники	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
1	2	3	4	5
Джерела коштів				
Надходження по дебіторській заборгованості	85050	80345	108530	128000
Інші	5127		1250	
Разом джерел	90177	80345	109780	128000
Використання коштів				

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5
Оплата рахунків постачальників	65060	60000	55030	50050
Оплата праці, управлінські й інші витрати	300	300	300	300
Капіталовкладення	525	136	550	800
Податки, відсотки і дивіденди	400	400	450	500
Разом використання	66085	60836	56330	51650
Чистий грошовий потік	24092	19509	53450	76350

Відзначимо, що коштів у другому кварталі менше, ніж у першому, це обумовлений низькими продажами і високими капіталовкладеннями. У третьому і четвертому кварталах обсяги продажів збільшуються.

Ситуацію можна інтерпретувати в такий спосіб: існує зростаючий попит на продукцію та послуги, проте ПрАТ “Запоріжсталь” не в змозі виконувати всі замовлення вчасно.

У першому кварталі 2025 р. планується замінити використовуване устаткування, щоб мати можливість збільшити обсяги виробництва. Під ці цілі виділяється 325 тис. грн. Старе устаткування після встановлення нового планується продати за 1 250 тис. грн. Такі заходи дозволяють вирішити проблеми підприємства і задовольнити зростаючий попит.

Наступний крок - це розрахунок потреби в додаткових джерелах фінансування (таблиця 3.5).

Таблиця 3.5 - Потреба у фінансуванні ПрАТ “Запоріжсталь” на 2025 р., тис. грн.

Показники	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
Грошові кошти (початок періоду)	5000	29092	48601	102051
Зміни в залишках коштів	24092	19509	53450	76350
Грошові кошти (кінець періоду)	29092	48601	102051	178401
Мінімальний поточний залишок коштів	5000	5000	5000	5000
Потреба у фінансуванні	(24092)	(43601)	(97051)	(173401)

Із аналізу таблиці 3.5 ми бачимо, що потреба у фінансуванні розраховується з урахуванням мінімально необхідного залишку коштів на розрахунковому рахунку (у даному випадку 5 000 тис. грн.).

Наступний крок - ухвалення рішення про джерела фінансування і напрямки використання тимчасово вільних коштів (якщо такі існують).

Серед можливих джерел фінансування виділяють:

- короткострокова банківська позика;
- цінні папери;
- банківський кредит;
- матеріали та сировина;
- прострочена заборгованість постачальникам;
- факторинг (продаж дебіторської заборгованості);
- короткострокова оренда.

Кожне з джерел має свої переваги та недоліки. Оптимальне рішення приймається з урахуванням положення підприємства, ситуації на ринку кредитних ресурсів тощо.

В якості альтернативного варіанту можна запропонувати використання змішаного кредитування, коли частина необхідних грошових коштів надходить у вигляді банківського кредиту, а інша частина за рахунок тимчасово вільних коштів підприємства.

План фінансування, що формується за умови використання лише кредитної лінії, приведений у таблиці 3.6. З наведених даних видно, що використання лише кредитної лінії не задовольнить потребу ВАТ “Запоріжсталь” в коштах. Альтернативний варіант: спочатку потрібно використовувати можливості кредитної лінії, при необхідності на повну потужність, до вичерпання встановленого ліміту кредитування. Але якщо потреби в коштах все-таки перевищать можливості кредитної лінії, то треба прибігати до прострочених платежів.

Таблиця 3.6 - План фінансування ПрАТ “Запоріжсталь” на 2025 р., тис. грн.

НАДХОДЖЕННЯ	1к.	2 к.	3 к.	4 к.
Нові позики:				
— кредитна лінія	4100			
Разом позик	4100			
Кошти від поточної діяльності			2600	3500
Зниження засобів для компенсаційного залишку			100	220
Приплив коштів	4100	0	2700	3720
ПОТРЕБА	1к.	2 к.	3 к.	4 к.
Виплати:				
— по кредитній лінії			480	3620
Разом виплат	0		480	3620
Виплата відсотків				
— по кредитній лінії		120	120	100
Разом відсотків	0	120	120	100
Кошти для поточної діяльності	4140	1500		
Кошти для поповнення компенсаційного залишку	320			
Потреба в коштах	4460	1620	600	3720

Аналізуючи таблицю 3.6, ми бачимо, що ПрАТ “Запоріжсталь” зобов'язана підтримувати залишок у розмірі 20% від суми позики. Інакше кажучи, якщо підприємству необхідні 1 000 гривень, воно повинно насправді одержати кредит в розмірі 1 250 гривень, тому що 250 гривень (20% від 1250 гривень) повинні зберігатися в якості внеску у банку.

План фінансування, що формується з цих умов, наведений у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 - План фінансування ПрАТ “Запоріжсталь” на 2025 р., тис. грн.

НАДХОДЖЕННЯ	1к.	2 к.	3 к.	4 к.
1	2	3	4	5
Нові позики:				
— кредитна лінія	4100			
— відстрочені платежі	360	2000		
Разом позик	4460	2000		

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4	5
Кошти від поточної діяльності			2600	3500
Зниження коштів для компенсаційного залишку			100	220
Приплив коштів	4460	2000	2700	3720
ПОТРЕБА	1к.	2 к.	3 к.	4 к.
Виплати:				
- по кредитній лінії			480	3620
- по відстроченим платежам		360	2000	
Разом виплат		360	2480	3620
Виплата відсотків				
- по кредитній лінії		120	120	100
- по відстроченим платежам		20	100	
Разом відсотків		140	220	100
Кошти для поточної діяльності	4140	1500		
Кошти для накопичення компенсаційного залишку	320			
Потреба в коштах	4460	2000	2700	3720

Таким чином, з таблиці 3.7 видно, що у першому кварталі план передбачає одержання позики в рамках кредитної лінії на всю необхідну суму (4 100 тис. гривень) і прострочену заборгованість на суму 360 тис. грн. Отже, за даним планом ВАТ “Запоріжсталь” одержить 4 460 тис. Грн. у першому кварталі.

Чому будуть отримані 4 460 тис. Грн. відповідно до даного плану, хоча потреба в коштах складає всього 4 140 тис. грн.? Головна причина полягає в тому, що одержання кредиту на суму 4 100 тис. грн. по кредитній лінії зажадає підтримувати залишок коштів у розмірі 20% від 4 100 тис. грн., або 820 тис. грн. ПрАТ “Запоріжсталь” може частину цього компенсаційного залишку забезпечити за рахунок 5 000 тис. грн. встановленого нею мінімального поточного залишку на рахунку коштів, але все рівно ще 320 тис. грн. повинні бути додатково отримані.

Безумовно, якщо величина грошових активів зростає, ліквідність

підприємства підвищується, і це є позитивною тенденцією. Однак разом зі збільшенням залишків грошових коштів ПрАТ “Запоріжсталь” втрачає можливість вигідного розміщення тимчасово вільної їх частини та отримання додаткового доходу. Відповідно ефективність діяльності підприємства знижується. Для того щоб підвищити ефективність використання надлишку грошових коштів, підприємство здійснює його вкладення в цінні папери або строкові контракти, що, у свою чергу, призводить до загострення проблем, пов'язаних з ліквідністю.

Отже, велика дохідність будь-якої форми вкладення грошових коштів завжди оплачується зниженням ліквідності, а збільшення шансів на прибуток означає зростання ризику втрати ліквідності.

Виходячи із викладеного, можна зробити висновок, що політика управління грошовими коштами має забезпечити пошук компромісу між ефективністю діяльності та ліквідністю ПрАТ “Запоріжсталь”, яка полягає в оптимізації залишків грошових коштів.

Для оптимізації коштів починаючи з 50-х років дослідники фінансів запропонували математичні моделі, в основу яких закладено такі ідеї, як і в методи оптимізації виробничих запасів.

Одна з таких моделей належить В. Баумолю. Вона ґрунтується на положенні, що управління коштами, як і товарними запасами, передбачає сукупні витрати, пов'язані з підтриманням певного їх рівня на рахунку, які умовно можна поділити на дві групи. Перша – це оплата банківських послуг при залученні кредиту або комісійні платежі за конвертацію цінних паперів у кошти. Позначимо цей вид витрат V_k . Ці витрати при збільшенні залишку коштів знижуються, оскільки зменшується кількість операцій по конвертації. Друга група — це витрати, пов'язані зі зберіганням коштів (ВЗ). До них можна віднести втрати підприємства через відмову від інвестування грошового залишку в короткострокові фінансові вкладення. У даному разі сума витрат прямо пропорційна до залишку грошових коштів. Отже, існує деяка оптимальна величина коштів, що забезпечує рівновагу процесу зниження однієї групи

витрат і зростання другої. Вона мінімізує сукупні витрати, пов'язані з даною групою грошових коштів. В. Баумоль виразив величину їх оптимального залишку через відомі параметри діяльності підприємства і зовнішнього середовища, поклавши в основу систему суворих вихідних передумов:

- попит на кошти за аналізований період є відомою детермінованою величиною; при цьому коефіцієнт витрачання коштів за одиницю часу вважається постійним;
- платежі підприємства з поповнення залишку на рахунку здійснюються негайно і в наперед задані моменти часу;
- усі резерви грошових активів зберігаються у формі короткострокових фінансових вкладень;
- витрати на створення запасів пропорційні до його величини і є постійною відомою величиною;
- витрати на зберігання коштів виражаються у вигляді процентного доходу за короткостроковими фінансовими вкладеннями.

Але ці моделі неефективно використовувати, коли є висока інфляція. Тому можна скористатися іншими шляхами. Наприклад, у нашому випадку оптимізація грошових потоків.

Оптимізація грошових потоків є процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності.

Основними цілями оптимізації є забезпечення:

- збалансованості обсягів грошових потоків;
- синхронності формування грошових потоків;
- росту чистого грошового потоку підприємства.

Оснoву оптимізації грошових потоків підприємства складає забезпечення збалансованості обсягів позитивного і негативного їх видів.

Розрізняють оптимізацію грошових потоків ПрАТ “Запоріжсталь” в короткостроковому і довгостроковому періоді, які досягають здійсненням різної системи заходів.

Оптимізація грошових потоків підприємства в короткостроковому періоді може бути досягнута шляхом використання системи "прискорення-уповільнення" платіжного обороту.

Прискорення надходження грошових коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуто за допомогою таких заходів:

- збільшенням розміру цінових скидок покупцям при готівкових розрахунках;
- забезпеченням часткової або повної передоплати за продукцію, що користується високим попитом;
- скороченням строків надання товарного (комерційного) кредиту покупцям;
- прискоренням інкасації простроченої дебіторської заборгованості; використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості - векселів, факторингу, форфейтинга.

Уповільнення виплат грошових коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуто за допомогою таких заходів:

- збільшенням за згодою постачальників строків надання підприємству товарних кредитів;
- заміни придбання довгострокових активів на їх оренду;
- реструктуризацією отриманих фінансових кредитів шляхом переводу короткострокових кредитів у довгострокові.

Оптимізація руху грошових коштів у короткостроковому періоді за допомогою системи "прискорення-уповільнення" платіжного обороту може створити певні проблеми у довгостроковому періоді.

Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити заходи щодо збалансованості грошового потоку у довгостроковому періоді.

Зростання обсягу позитивного грошового потоку у довгостроковому періоді може бути досягнуто за рахунок таких заходів:

- залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу;

- додаткової емісії акцій;
- продажу частини фінансових інструментів інвестування;
- продажу (або здачі в оренду) основних засобів, що не використовуються.

Зниження обсягу негативного грошового потоку у довгостроковому періоді може бути досягнуто за рахунок таких заходів:

- скорочення обсягу і складу реальних інвестиційних програм;
- відмови від фінансового інвестування;
- зниження суми постійних витрат підприємства.

Методи оптимізації надлишкового грошового потоку підприємства пов'язані з забезпечення росту його інвестиційної активності.

Для цього можуть бути використані такі заходи:

- збільшення розширеного відтворення операційних необоротних активів;
- прискорення періоду розробки реальних інвестиційних проектів і початку їх реалізації;
- здійснення регіональної диверсифікації операційної діяльності підприємства;
- активне формування портфелю фінансових інвестицій;
- дострокове погашення довгострокових фінансових кредитів.

Грошові потоки ПрАТ “Запоріжсталь” у всіх їхніх формах і видах, а відповідно і сукупний його грошовий потік є найважливішим самостійним об'єктом, що вимагає поглиблення теоретичних засад і розширення практичних рекомендацій. Це визначається тією роллю, яку управління грошовими потоками відіграє у розвитку підприємства і формуванні кінцевих результатів його фінансової діяльності.

Висока роль ефективного управління грошовими потоками ВАТ “Запоріжсталь” визначається такими основними положеннями:

1) Грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства практично у всіх її аспектах. Образно грошовий потік можна представити як систему “фінансового кровообігу” господарського організму

підприємства. Ефективно організовані грошові потоки ПрАТ “Запоріжсталь” є найважливішим симптомом його “фінансового здоров'я”, передумовою досягнення високих кінцевих результатів його господарської діяльності в цілому.

2) Ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку. Темпи цього розвитку, фінансова стійкість ПрАТ “Запоріжсталь” значною мірою визначається тим, наскільки різні види потоків грошових коштів синхронізовані між собою за обсягами і в часі. Високий рівень такої синхронізації забезпечує суттєве прискорення реалізації стратегічних цілей розвитку підприємства.

3) Раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”. Будь-який збій у здійсненні платежів негативно позначається на формуванні виробничих запасів сировини і матеріалів, рівні продуктивності праці, реалізації готової продукції і т. п. У той же час, ефективно організовані грошові потоки підприємства, підвищуючи ритмічність здійснення операційного процесу, забезпечують зростання обсягу виробництва і реалізації його продукції.

4) Ефективне управління грошовими потоками дозволяє скоротити потребу ПрАТ “Запоріжсталь” в позиковому капіталі. Активно управляючи грошовими потоками можна забезпечити більш раціональне і економне використання власних фінансових ресурсів, сформованих із внутрішніх джерел, знизити залежність темпів розвитку підприємства від залучених кредитів.

5) Управління грошовими потоками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обороту капіталу ПрАТ “Запоріжсталь”. Цьому сприяє скорочення тривалості виробничого та фінансового циклів, що досягається в процесі результативності управління грошовими потоками, а також зниження потреби в капіталі, що обслуговує господарську діяльність підприємства. Прискорюючи за рахунок ефективного управління грошовими потоками оборот капіталу, підприємство забезпечує зростання суми

генерується в часі прибутку.

6) Ефективне управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства. Навіть у підприємств, успішно здійснюють господарську діяльність і генеруючих достатню суму прибутку, неплатоспроможність може виникати як наслідок незбалансованості різних видів грошових потоків у часі. Синхронізація надходження і виплат грошових коштів, що досягається в процесі управління грошовими потоками підприємства, дозволяє усунути цей фактор виникнення його неплатоспроможності.

7) Активні форми управління грошовими потоками дозволяють ПрАТ “Запоріжсталь” отримувати додатковий прибуток, що генерується безпосередньо його грошовими активами. Мова йде в першу чергу про ефективне використання тимчасово вільних залишків грошових коштів у складі оборотних активів, а також накопичення інвестиційних ресурсів для здійсненні фінансових інвестицій.

Проаналізувавши підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” та враховуючи зазначені вище ролі з ефективного управління грошовими потоками, можна зробити наступні висновки і дати підприємству рекомендації.

1) Зміна рівня достатності грошових коштів на кінець 2020 р. носить не прямолінійний характер, а характерна загальна тенденція збільшення коефіцієнта достатності грошових потоків. У 2008 р. по відношенню до 2020 р. тенденція до збільшення набуває більш виразний характер. У свою чергу такий стан справ впливає на значення коефіцієнта тривалості виплат оголошених дивідендів. Тобто коефіцієнт достатності абсолютно ліквідних активів, значення яких до кінця 2020 р. досягає 0,70% (від -1,66% в 2018 р. до 0,70% в 2020 р.) Але все ж коефіцієнт достатності потоку грошових коштів показує, що підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” не задовольняє потреби для виплат на придбання довгострокових активів, товарно-матеріальних запасів, дивідендів і вдається до зовнішнього фінансування. Загалом, ВАТ “Запоріжсталь” необхідно приділити більше увагу на збільшення та більш повне

використовувати довгострокових активів

2) Позитивний вплив на виробництво і реалізацію якісної продукції несе в собі модернізоване обладнання, і в першу чергу, підвищений контроль за технологічним процесом виробництва металопродукції і відповідальність співробітників управлінського апарату, що безпосередньо впливає на якість продукції ПрАТ “Запоріжсталь”.

Виконання викладених вище рекомендацій потягне за собою зменшення витрат коштів, підвищить конкурентоспроможність продукції підприємства ПрАТ “Запоріжсталь”, дозволить виявити причини стрибків в управлінні грошовими потоками раніше і запобігти їм у майбутньому.

У найближчому майбутньому підприємство повинно використовувати рекламу по коштах мас-медіа, яка повинна бути поширена всім, хто співробітничав з торговими підприємствами і кінцевому споживачеві.

3) Не дивлячись на зменшення залишків грошових коштів на кінець аналізованого періоду, в цілому фінансовий стан підприємства ПрАТ “Запоріжсталь” можна визнати благополучним. Але все ж підприємству для кращого стану грошових потоків необхідно постаратися скоротити терміни погашення дебіторської заборгованості, використовуючи часткову передоплату або інші методи впливу на дебіторів (пені, штрафи, неустойки та інше). З самого початку підприємству ПрАТ “Запоріжсталь” необхідно уникати клієнтів, які не платять взагалі або не поспішають з оплатою свої рахунки. Кращий спосіб уникнути проблем з потоками готівки з-за неплатежів - це відмова від взаємин з неплатниками. Так, якщо клієнт, здається, стає значущим - зробіть свою домашню роботу. Навести довідки про його репутацію. Зателефонувати в інші підприємства, які мали відносини з цим клієнтом.

Якщо потрібно щось від когось, ПрАТ “Запоріжсталь” може вдаватися до бартеру і мати товари або послуги, які може запропонувати натомість підприємство-дебітор. Це дозволить послабити поточну скрутність в готівці.

4) Справа в тому, що відомості про залишки коштів беруться з бухгалтерського балансу, який складається на певну дату і тому містить

статистичну інформацію. Для того щоб зробити більш повними висновки і рекомендації про стан грошових коштів, звернемося до показників чистого прибутку, отриманої з бухгалтерського балансу ПрАТ “Запоріжсталь”, за 2020 р., а саме зі Звіту про рух грошових коштів. Як видно з додатків підприємство за 2018 р. і в 2020 р. мало позитивну чистий прибуток, а за 2009 р. - негативну. Підприємству необхідно отримати більший прибуток від операційної діяльності. Для цього можливо розширити територію ринку збуту, збільшити торговельні місця на території України і інших країн), а так само поступово освоювати європейський ринок.

Крім того, отримати додатковий дохід від здачі не використовуваного майна в оренду, так як у підприємства є для даної мети достатньо вільних будівель.

5) Направляти вільні грошові кошти на інвестиційну діяльність. ПрАТ “Запоріжсталь” мало займається інвестиційною діяльністю, яка за певних обставин (наявності кваліфікованого персоналу, та інших) могла б приносити додатковий прибуток.

6) Скорочувати запаси. Припустимо, підприємство не може перейти на систему управління запасами “точно вчасно” як це роблять багато великі виробники. А як щодо системи “з меншими затримками”? Гроші, витрачені на зберігання запасів, не приносять доходу і не дають економії.

Іноді зменшити запаси дивно просто. Скоротити розміри металургійних складів, зосереджуючись на більш обмеженому асортименті якісних металовиробів і товарів масового споживання, а не намагалися задовольнити запити всіх покупців. Якщо у клієнта і раніше, зберігається гарні вироби, можливо, не має значення, що число доступних варіантів стало дещо менше, ніж раніше.

7) Одним з найбільш важливих і складних етапів управління грошовими потоками підприємства є їх оптимізація.

Оптимізація грошових потоків являє собою процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов та особливостей

здійснення його господарської діяльності.

Оснoву оптимізації грошових потоків ПрАТ “Запоріжсталь” складає забезпечення збалансованості обсягів позитивного і негативного їх видів.

Негативні наслідки дефіцитного грошового потоку виявляються у зниженні ліквідності і рівня платоспроможності підприємства, зростанні простроченої кредиторської заборгованості постачальникам сировини і матеріалів, підвищення частки простроченої заборгованості за отриманими фінансовими кредитами, затримки виплати заробітної плати, зростання тривалості фінансового циклу, а в кінцевому рахунку - в зниженні рентабельності використання власного капіталу та активів підприємства.

Негативні наслідки надлишкового грошового потоку виявляються у втраті реальної вартості тимчасово невикористовуваних грошових коштів від інфляції, втрати потенційного доходу від невикористаної частини грошових активів у сфері короткострокового їх інвестування.

Можна запропонувати один із методів оптимізації дефіцитного грошового потоку на ПрАТ “Запоріжсталь” - збалансованість дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді можна досягти шляхом використання “Системи прискорення - уповільнення платіжного обороту”. Суть цієї системи полягає в розробці на підприємстві організаційних заходів щодо прискорення залучення грошових коштів та уповільнення їх виплат. Вона вирішує проблему збалансованості обсягу дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді, але це й створює ряд проблем дефіцитності цього потоку в наступний період.

Методи оптимізації надлишкового грошового потоку пов'язані із забезпеченням росту його інвестиційної активності:

- збільшення обсягу розширеного відтворення операційних позаоборотних активів;
- прискорення періоду розробки реальних інвестиційних проектів та початку їх реалізації;
- здійснення регіональної диверсифікації операційної діяльності

підприємства;

- активне формування портфеля фінансових інвестицій;
- довгострокове погашення довгострокових фінансових кредитів.

Наведені вище заходи цілком можуть підвищити рівень фінансово-економічного потенціалу підприємства, поліпшити потік грошових коштів. Підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” має прагнути отриманню найбільшого прибутку з найменшими витратами. Продажі кожним роком мають зростати, отже, підприємство повинно бути більш прибутковим.

Заходи щодо підвищення ефективності покликані захистити підприємства від банкрутства. Слід зазначити, що на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь” є кваліфікований персонал, який може досягти позитивного потоку грошових коштів навіть у кризовий період. Але не варто зупинятися на досягнутому, необхідне проведення аналізу потоку грошових коштів, розробки та втілення в життя заходів щодо удосконалення управління ними, з підвищення ефективності діяльності підприємства, які дадуть позитивний результат.

Таким чином, в даній магістерській роботі були проаналізовані основні показники стану грошових потоків на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь” та надано рекомендації для поліпшення управління грошовими потоками.

Висновки до 3 розділу

Практика переконливо доводить, що успішна діяльність ПрАТ “Запоріжсталь” можлива за умови чіткого обліку розрахунків і коштів.

У першу чергу необхідно домогтися збалансованості обсягів додатного та від’ємного потоків коштів, оскільки і дефіцит, і надлишок грошових ресурсів негативно впливають на результати господарської діяльності.

Фінансова діяльність ПрАТ “Запоріжсталь” в усіх її формах пов’язана з великою кількістю ризиків, ступінь впливу яких на результати цієї діяльності суттєво зростає з переходом до ринкової економіки. Для зменшення ризиків підприємства у майбутньому, необхідно:

- 1) здійснити заходи по прискоренню обороту оборотних коштів;
- 2) розрахувати показники, які свідчать про те, що підприємство проводить активну роботу по зменшенню заборгованості;
- 3) підприємству необхідно більше залучати в господарський оборот позиковий капітал у виді банківських кредитів та інших позик.

Основну частину надходжень коштів генерує операційна діяльність підприємства. Першим кроком кращення управління грошовими потоками є прогноз збуту. Для оптимізації грошових коштів з середини 50-х років дослідники фінансів запропонували математичні моделі, в основу яких закладено такі ідеї, як методи оптимізації виробничих запасів. Але ці моделі неефективно застосовувати при високій інфляції.

Можна запропонувати один із методів оптимізації грошового потоку на ПрАТ “Запоріжсталь” – збалансованість дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді можна досягти шляхом використання “Системи прискорення – уповільнення платіжного обороту”. Вона вирішує проблему збалансованості обсягу дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді.

ВИСНОВКИ

Виходячи із викладеного, можна зробити висновок, що політика управління грошовими коштами має забезпечити пошук компромісу між ефективністю діяльності та ліквідністю підприємства, яка полягає в оптимізації залишків грошових коштів.

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти. Вирішення цієї проблеми неможливе без глибоких досліджень економічних механізмів, що визначають грошові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання.

Для досягнення поставленої мети дослідження в роботі вирішені наступні завдання:

- визначено проблеми управління грошовими потоками, уточнено сутнісну характеристику поняття "грошовий потік" та класифікацію грошових потоків підприємства ПрАТ "Запоріжсталь";
- визначено сутність, пріоритетні напрями, завдання, функції та принципи моніторингу в управлінні грошовими потоками підприємства;
- обґрунтовано методи регулювання управління грошовими потоками підприємства;
- проведено аналіз грошових потоків підприємства ПрАТ "Запоріжсталь";
- визначено рівень збалансованості та ефективності грошових потоків.

Існує три найбільш важливих фінансових показників діяльності підприємства: виручка від реалізації, прибуток, потік грошових коштів.

Управління грошовими потоками включає: облік руху грошових коштів, аналіз потоків грошових коштів, складання бюджету грошових коштів.

Для визначення грошових потоків використовують прямий і непрямий

методи.

Практика функціонування моделей управління грошовими потоками на підприємстві визначає специфічну сукупність критеріїв оцінки її ефективності, оскільки умови та особливості фінансово-господарської діяльності таких підприємств суттєво відрізняються.

Важливою складовою моделі управління грошовими потоками являються форми виконання тих чи інших управлінських фінансових рішень щодо грошових потоків підприємства, що генеруються в результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Під такими формами розуміють методи, механізми та технології прогнозування, планування, формування, перенаправлення та оцінки грошових потоків підприємства.

Механізм управління грошовими потоками регулюється певною законодавчою і нормативною базою.

Важливим джерелом нормативної інформації щодо руху грошових коштів є затверджені наказом Міністерства фінансів План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, зокрема, П(С)БО 2 „Баланс”, П(С)БО 3 „Звіт про фінансові результати”, П(С)БО 4 „Звіт про рух грошових коштів”, П(С)БО 10 „Дебіторська заборгованість”, П(С)БО 11 „Зобов’язання” та деякі інші документи.

Методичні прийоми, які включено до моделі, дозволяють здійснити загальний аналіз грошових потоків, аналіз руху грошових коштів, а також аналіз фінансових коефіцієнтів, що визначають достатність чистого грошового потоку, ліквідність грошового потоку, ефективність грошового потоку підприємства.

Паралельно проводять і вертикальний (структурний) аналіз додатного, від’ємного і чистого грошових потоків:

Результати горизонтального і вертикального аналізу служать базою проведення фундаментального (факторного) аналізу формування чистого грошового потоку.

Для вивчення факторів формування додатного, від'ємного і чистого грошових потоків рекомендується використовувати прямий і непрямий методи.

Непрямий метод кращий з аналітичного погляду, тому що дає змогу пояснити причини розбіжностей між фінансовими результатами і вільними залишками готівки.

При аналізі грошових потоків розраховують чистий грошовий потік, який показує різницю між надходженням і витрачанням грошових коштів підприємства.

При аналізі грошових потоків застосовують ряд фінансових коефіцієнтів, які дозволяють узагальнити результати руху коштів підприємства: оцінити достатність чистого операційного грошового потоку, ліквідність операційного грошового потоку, ефективність грошового потоку

ПрАТ “Запоріжсталь” пов’язують міцні ділові стосунки з найбільшими в Україні підприємствами трубної промисловості, сільськогосподарського і транспортного машинобудування, а також підприємствами більш ніж 65 країн світу. Найбільші ринки збуту ПрАТ “Запоріжсталь” знаходяться в Україні, Туреччині, Сирії, Білорусі, Нігерії, Польщі, Ізраїлі.

Сьогодні “Запоріжсталь” – індустріальний гігант, продукція якого добре відома більш ніж в 100 країнах світу.

На ПрАТ “Запоріжсталь” розроблена програма інвестиційних проектів, розрахована до 2020 р. Передбачувані заходи направлені на збільшення якості і конкурентоспроможності продукції, онову основних фондів, введення новітніх технологій, розширення асортименту охорону навколишнього середовища і економію матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

На основі систематизації руху грошових засобів в результаті операційної діяльності визначають операційний Cash-flow, що досить часто є основним джерелом фінансування діяльності ПрАТ “Запоріжсталь”. Перевищення надходжень від операційної діяльності над грошовими витратами є основою для забезпечення стабільної ліквідності заводу й залучення коштів із зовнішніх джерел.

Фінансова діяльність ПрАТ “Запоріжсталь” в усіх її формах пов’язана з великою кількістю ризиків, ступінь впливу яких на результати цієї діяльності суттєво зростає з переходом до ринкової економіки.

Фінансових ризиків на ПрАТ “Запоріжсталь” є дуже багато і з метою здійснення ефективного управління ними класифікуємо за такими основними ознаками: ризик зниження фінансової стійкості підприємства, ризик неплатоспроможності підприємства, інвестиційний ризик, інфляційний ризик, відсотковий ризик, валютний ризик, депозитний ризик, кредитний ризик, податковий ризик, структурний ризик, криміногенний ризик, інші види ризиків.

Позитивно вплинули на фінансовий стан ПрАТ “Запоріжсталь” такі фактори:

- наявність сум довгострокових займів банку або інших довгострокових зобов’язань свідчить про збільшення фінансових можливостей підприємства в оперативному маневруванні джерелами покриття його потреб - це є свідомством довіри до підприємства зі сторони банку та інших кредиторів;

- поточні зобов’язання зменшились за 2018-2019 рр. на 21,08%, що в абсолютному вираженні складає -483 833 тис. грн, а за 2019-2020 рр. – збільшились на 55,75%, відповідно на 1 010 074 тис. грн.;

- за 2018-2019 рр. кредиторська заборгованість зменшилась на 338 800 тис. грн - на ці зміни вплинуло зменшення поточних зобов’язань і збільшення по зобов’язанням за короткострокові кредити на 338 800 тис. грн, за 2019-2020 рр. кредиторська заборгованість збільшилась на 167 579 тис. грн. – на це вплинуло збільшення поточних зобов’язань і зменшення по зобов’язанням за короткострокові кредити на 167 579 тис. грн.;

- коефіцієнт загальної ліквідності за 2019 р. збільшився - на кожну гривню заборгованості підприємство мало 3,89 гривні поточних активів, за 2020 р. коефіцієнт зменшився – підприємство на кожну гривню мало 2,55 грн. поточних активів. Проте коефіцієнт перевищує 1 - таким чином, ПрАТ «Запоріжсталь» погашає свої поточні зобов’язання за рахунок поточних активів;

- коефіцієнт швидкої ліквідності протягом 2019 р. збільшився і складав 3,53, а за 2020 р. коефіцієнт зменшився і складав 2,22, тобто ПрАТ “Запоріжсталь” за 2019 р. на кожну гривню поточної заборгованості мало 3,53 грн ліквідних активів і 2,22 грн. за 2020 р. відповідно;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018 р. коефіцієнт складав 0,48, за 2019 р. складав 0,27 – це свідчить, що підприємству вистачає коштів на покриття невідкладних зобов’язань. За 2020 р. коефіцієнт зменшився і складав 0,13;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018 р. складав 0,48, за 2019 р. – 0,27, за 2020 р. – 0,13;

- коефіцієнт платоспроможності ПрАТ “Запоріжсталь” за 2018 р. складав 0,58, за 2019 р. Коефіцієнт збільшився і становив 0,62, за 2020 р. коефіцієнт зменшився і становив 0,59. Тобто за 2019 р. коефіцієнт мав найбільший показник – 0,62, тобто 62% загальної суми пасиву балансу складала власні засоби підприємства.

Негативно вплинули на фінансовий стан ПрАТ “Запоріжсталь” фактори світової фінансової кризи. Її вплив затронув не тільки економічні показники, але й виробничі.

Для того, щоб зменшити ризики підприємства ПрАТ “Запоріжсталь” в майбутньому, необхідно здійснити заходи по прискоренню обороту оборотних коштів, перш за все впорядкуванням організації матеріально-технічного забезпечення з ціллю недопущення накопичення свірхнормативних запасів сировини; ПрАТ “Запоріжсталь” необхідно більше привлукати в господарський оборот позикового капіталу у виді банківських кредитів та інших позик. Але ж помилковим є утвердження про те, що повна відмова підприємства від використання кредитів свідчить про його високу фінансову стійкість та раціонально використання фінансових ресурсів.

Таким чином, аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності по даним фінансової звітності дозволяє зробити висновок, що за 2008-2010 рр. підприємство достигло високих результатів роботи і стабільного

фінансового положення.

Першим кроком удосконалення управління грошовими потоками є прогноз збуту. Це може бути поквартальний, помісячний, потижневий, навіть щоденний прогнози. Але, як правило, важко спланувати продажі на настільки короткий період із прийнятним ступенем точності.

Відтоки коштів умовно згрупуємо в такий спосіб: оплата рахунків постачальників, оплата праці, управлінські й інші витрати, витрати на капіталовкладення, одаток на прибуток, виплати відсотків.

У першому кварталі 2025 р. планується замінити використовуване устаткування, щоб мати можливість збільшити обсяги виробництва. Під ці цілі виділяється 325 тис. грн. Старе устаткування після встановлення нового планується продати за 1 250 тис. грн. Такі заходи дозволяють вирішити проблеми підприємства і задовольнити зростаючий попит.

Безумовно, якщо величина грошових активів зростає, ліквідність підприємства підвищується, і це є позитивною тенденцією. Однак разом зі збільшенням залишків грошових коштів ПрАТ “Запоріжсталь” втрачає можливість вигідного розміщення тимчасово вільної їх частини та отримання додаткового доходу. Відповідно ефективність діяльності підприємства знижується. Для того щоб підвищити ефективність використання надлишку грошових коштів, підприємство здійснює його вкладення в цінні папери або строкові контракти, що, у свою чергу, призводить до загострення проблем, пов'язаних з ліквідністю.

Для оптимізації коштів починаючи з 50-х років дослідники фінансів запропонували математичні моделі, в основу яких закладено такі ідеї, як і в методи оптимізації виробничих запасів. Але ці моделі неефективно використовувати, коли є висока інфляція. Тому можна скористатися іншими шляхами. Наприклад, у нашому випадку оптимізація грошових потоків.

Проаналізувавши підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” та враховуючи зазначені вище ролі з ефективного управління грошовими потоками, можна зробити наступні висновки і дати підприємству рекомендації.

1) Зміна рівня достатності грошових коштів на кінець 2020 р. носить не прямолінійний характер, а характерна загальна тенденція збільшення коефіцієнта достатності грошових потоків. У 2018 р. по відношенню до 2020 р. тенденція до збільшення набуває більш виразний характер. У свою чергу такий стан справ впливає на значення коефіцієнта тривалості виплат оголошених дивідендів. Тобто коефіцієнт достатності абсолютно ліквідних активів, значення яких до кінця 2020 р. досягає 0,70% (від -1,66% в 2018 р. до 0,70% в 2020 р.) Але все ж коефіцієнт достатності потоку грошових коштів показує, що підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” не задовольняє потреби для виплат на придбання довгострокових активів, товарно-матеріальних запасів, дивідендів і вдається до зовнішнього фінансування. Загалом, ПрАТ “Запоріжсталь” необхідно приділити більше увагу на збільшення та більш повне використовувати довгострокових активів

2) Позитивний вплив на виробництво і реалізацію якісної продукції несе в собі модернізоване обладнання, і в першу чергу, підвищений контроль за технологічним процесом виробництва металопродукції і відповідальність співробітників управлінського апарату, що безпосередньо впливає на якість продукції ПрАТ “Запоріжсталь”.

3) Не дивлячись на зменшення залишків грошових коштів на кінець аналізованого періоду, в цілому фінансовий стан підприємства ПрАТ “Запоріжсталь” можна визнати благополучним. Але все ж підприємству для кращого стану грошових потоків необхідно постаратися скоротити терміни погашення дебіторської заборгованості, використовуючи часткову передоплату або інші методи впливу на дебіторів (пені, штрафи, неустойки та інше). З самого початку підприємству ПрАТ “Запоріжсталь” необхідно уникати клієнтів, які не платять взагалі або не поспішають з оплатою своїх рахунків

4) Справа в тому, що відомості про залишки коштів беруться з бухгалтерського балансу, який складається на певну дату і тому містить статистичну інформацію. Для того щоб зробити більш повними висновки і рекомендації про стан грошових коштів, звернемося до показників чистого

прибутку, отриманої з бухгалтерського балансу ПрАТ “Запоріжсталь”, за 2020 р., а саме зі Звіту про рух грошових коштів. Як видно з додатків підприємство за 2018 р. і в 2020 р. мало позитивну чистий прибуток, а за 2019 р. - негативну. Підприємству необхідно отримати більший прибуток від операційної діяльності. Для цього можливо розширити територію ринку збуту, збільшити торговельні місця на території України та інших країн, а так само поступово освоювати європейський ринок.

Крім того, отримати додатковий дохід від здачі не використовуваного майна в оренду, так як у підприємства є для даної мети достатньо вільних будівель.

5) Направляти вільні грошові кошти на інвестиційну діяльність. ПрАТ “Запоріжсталь” мало займається інвестиційною діяльністю, яка за певних обставин (наявності кваліфікованого персоналу, та інших) могла б приносити додатковий прибуток.

6) Скорочувати запаси. Припустимо, підприємство не може перейти на систему управління запасами “точно вчасно” як це роблять багато великі виробники. А як щодо системи “з меншими затримками”? Гроші, витрачені на зберігання запасів, не приносять доходу і не дають економії.

7) Одним з найбільш важливих і складних етапів управління грошовими потоками підприємства є їх оптимізація.

Наведені вище заходи цілком можуть підвищити рівень фінансово-економічного потенціалу підприємства, поліпшити потік грошових коштів. Підприємство ПрАТ “Запоріжсталь” має прагнути отриманню найбільшого прибутку з найменшими витратами. Продажі кожним роком мають зростати, отже, підприємство повинно бути більш прибутковим.

Таким чином, в даній магістерській роботі були проаналізовані основні показники стану грошових потоків на підприємстві ПрАТ “Запоріжсталь” та надано рекомендації для поліпшення управління грошовими потоками.

Практика переконливо доводить, що успішна діяльність ПрАТ “Запоріжсталь” можлива за умови чіткого обліку розрахунків і коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сутність підприємництва та його основні види [Електронний ресурс] / Енциклопедія економіки: соціально-економічний ресурс. – Режим доступу: <http://economic.lviv.ua/m-ske-gospodarstvo/sutn-st-p-dpri-mnitstva-ta-yogo-osnovn-vidi.html>
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Галянтич М.К. Господарське право України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/hozjajstvennoe-pravo/101-mk-galjantich-gospodarske-pravo-ukrayini.html>
4. Мачуський В.В. Господарське законодавство [Текст]: [навчальний посібник] / В.В. Мачуський, В.Є. Постільга. – К.: КНЕУ, 2014. – 275 с.
5. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Держкомстат України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Економіка підприємства [Текст]: [підручник] / [за заг. ред. Г. О. Швиданенко]. – К.: КНЕУ, 2009. – 528 с.
7. Федоренко В.Г. Політична економія [Текст]: [підручник] / В.Г. Федоренко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 455 с.
8. Закон України «Про акціонерні товариства» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
9. Мочерний С.В. Економічна теорія [Текст]: [підручник] / С.В. Мочерний, М.В. Довбенко. – Львів, Світ, 2011. – 596 с.
10. Шапуров О.О. Методи дослідження виробничо-господарської діяльності машинобудівних підприємств [Текст] / О.О. Шапуров // Актуальні проблеми економіки: Економіка та управління підприємствами. – 2009. – № 7(97). – С. 168-174.
11. Комарницький І.Ф. Економічна теорія [Текст]: [підручник] / І.Ф. Комарницький. – Чернівці, 2016. – 334 с.

12. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз [Текст]: [навчальний посібник] / Б.Є. Грабовецький. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 255 с.
13. Болюх М.А. Економічний аналіз [Текст]: [навчальний посібник] / [М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк та ін.]; за ред. М.Г. Чумаченка. – [вид. 2-ге] – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
14. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства [Текст] / [Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В.]. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
15. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст]: [Підручник] / П.Я. Попович. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 365 с.
16. Череп А.В. Економічний аналіз [Текст]: [навчальний посібник] / А.В. Череп. – К.: Кондор, 2005. – 160 с.
17. Левченко Ю.Г. Методичні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства [Текст] / Ю.Г. Левченко, Н.А. Шекмар // Науковий вісник Ужгородського університету: Збірник наукових праць. – Ужгород, Ужгородський національний університет. – 2011. – № 32.
18. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз [Текст]: [підручник] / М.Г. Чумаченко. – К.: КНЕУ, 2007. – 647 с.
19. Організаційний розвиток підприємства [Електронний ресурс] / конспект лекцій. – Режим доступу: <http://library.if.ua/books/28/1907.html>
20. Річна звітність ПрАТ «Запоріжжяобленерго» [Електронний ресурс] / Державна комісія по цінним паперам і фондовому ринку. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/db/emitent/>
21. Інформація для акціонерів та інвесторів ПАТ «Запоріжобленерго» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ПАТ «Запоріжобленерго». – Режим доступу: <http://www.zoe.zp.ua>
22. Склярук І. Теоретичні аспекти факторного аналізу прибутку [Текст] / І. Склярук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Економіка. – К.: КНУ, 2011. – № 130. – С. 69-71.

23. Модель Альтмана (Z модель). Пример расчета [Електронний ресурс] / Анализ экономических показателей. – Режим доступу: http://afdanalyse.ru/publ/bankrostvo/bankrot_1/13-1-0-10

24. Бондар Н.М. Дослідження переваг та ризиків учасників проектів державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н.М. Бондар. – Режим доступу: <http://business-consultant.com.ua/>

25. Закон України «Про державно-приватне партнерство» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>

26. Балабанова Л.В. Управління персоналом [Текст]: [підручник для студентів ВНЗ] / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.

27. Крушельницька О.В. Управління персоналом [Текст]: [навчальний посібник] / О.В. Крушельницька. – К.: Центр наукової літератури, 2003. – 456 с.

28. Лук'янихін В.О. Менеджмент персоналу [Текст]: Навч.посіб. / В.О. Лук'янихін. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 592 с.

29. Кузьминов Я.И. Государственно-частное партнерство: на пути к эффективности [Електронний ресурс] / Я.И. Кузьминов. – Режим доступу: <http://www.hse.ru/>

30. Варнавский В.Г. Партнерства государства и частного сектора: формы, проекты, риски [текст] / В.Г. Варнавский // Ин-т мировой экономики и международных отношений. – М.: Наука, 2005. – 315 с.

31. Павлюк К.В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. [Електронний ресурс] / К.В. Павлюк, С.М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – № 17. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>.

32. Дутко Н.Г. Європейський досвід державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н.Г. Дутко. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/>

33. Вінник О. М. Відносини державно-приватного партнерства: проблеми вдосконалення правового регулювання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icp-ua.com/>

34. Яковлев П.А. Государственно-частное партнерство: анализ международного опыта и перспектив / П.А. Яковлев // Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. – К.: Техника – 2010. - № 92. – С. 323-331.

35. Бойчук В. Економіка підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slv.com.ua/book/20/1623.htm>

36. Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/books/114.html>

37. Економіка та підприємництво [Текст]: [Практикум. Навчальний посібник] / [С.Я.Салига, В.О. Желябін, О.В. Бойко, І.В. Дідовець, К.С. Салига]. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 752 с.

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO3.aspx>

39. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства» від 11 квітня 2011 р. № 384 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

40. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики виявлення видів ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ризиками» від 16 лютого 2011 № 232 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

41. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок надання державної підтримки здійснення державно-приватного партнерства» від 17 березня 2011 р. № 279 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання приватним партнером інформації державному партнеру про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства» від 9 лютого 2011 р. № 81 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

43. Іванілов О.С. Економіка підприємства [Текст]: підручник / О.С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.

44. Дідченко О.І. Державно-приватне партнерство: сутність, законодавство, закордонний досвід [Текст] / О.І. Дідченко, С.А. Москаленко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗДІА. – 2012. – № 2. – С. 48-55.

45. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження / С.В. Мочерний. – Львів, Світ, 2001. – 416 с.

46. Мельник Л.Ю. Економіка, власність і підприємництво [Текст] / Л.Ю. Мельник, М.Х. Корецький, В.М. Огаренко. – Дніпропетровськ: Січ, 2011. – 612 с.

47. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO2.aspx>